

lid versus marihuana

Ilustrace Vojtěch Mašek a Jan Šiller, 2007
ISSN 1801-4542

Komunikační tance politiků

Státníci před zahraničním publikem

Z úst jednoho ministra se dovídáme o nové kvalifikaci našeho prezidenta: je prý lingvista a kolegové z vlády se s ním v tomhle oboru nemohou měřit. Ministr tím chce říci, že hlava státu ovládá několik řečí; nechtě přitom ale upozornil na to, že sám neví, co říká. Lingvista neboli jazykovědec není člověk, který mluví mnoha jazyky, nýbrž ten, kdo bádá, jak jazyk funguje, a přitom se opírá o příslušné vzdělání.

TOMÁŠ SAMEK

Nejslavnější žijící lingvista Noam Chomsky přiznává, že umí jen svou mateřštinu. Rozdíl mezi kompetencí lingvistickou a jazykovou je zásadní: ukážeme, jak se projevuje v mluvním chování našich politiků.

Jak vypadá lingvistika veřejných projevů? Na jeviště přicházejí známí veřejní činitelé, v pomyslném sále s námi sedí i zahraniční diváci; jako osvětlovací technika slouží interlingvistika – jazykovědný obor zabývající se nesnáze mezinárodního dorozumívání. Všechny postavy i scény jsou ze skutečného života.

Scéna první: Česko-německá

Jeden německý politolog, který analyzuje česko-německé vztahy devadesátých let, chce rozsáhle citovat z německy předneseného projevu tehdejšího premiéra Václava Klause. Z citace se stává tvrdý interlingvistický oříšek: Klausova němčina prý působí místy směšným dojmem; je srozumitelná, ale objevují se v ní

podivné obraty znějící neněmecky. Vědecká etika analytikovi prikazuje, aby citoval doslova; ohled na zbytečné šrámy, které by tím utrpěl náš obraz v zahraničí, ho naopak má k tomu, aby Klausovu skorněmčinu měnil a poněmčoval. Nakonec tohle dilemma vyřešil tak, že politikova slova pouze parafrázoval.

Ovšem méně disciplinovaný zahraniční novinář rád sáhne po podobně šťavnatém stylistickém soustu a v náležité úpravě je připraví čtenářům, aby si je vychutnali. K tomu někdy stačí jedna šikovně zvolená věta. Že se takových jízlivůstek seriózní tisk nedopouští? Ukážu o kus dál, že se jich chutě dopustí i ctihodný britský týdeník *The Economist*, když mu náš politik sám nahraje na smeč.

Scéna druhá:

Známe meze svých možností?

Aby mi bylo rozuměno: Je skvělé, když veřejný činitel mluví několika jazyky; přinejmenším jedna dobře zvládnutá cizí řeč budiž

pokládána za minimální kvalifikační předpoklad pro výkon funkce i mnohem nižší, než je ta prezidentská. Je výborné, může-li náš člověk hovořit s cizími státníky bez tlumočníka, nemluvě o příznivém prvním dojmu, který to udělá na zahraničního partnera. Ale stejně důležité a dobré je znát své meze. Vědět, že pokud jazykem jiné země nevládnou dokonale, může snaha předvést svou řečovou výbavu za každou cenu a ve všech situacích nakonec vyvolat i záporné komunikační efekty – nezamýšlené a nepředvídatelné. O to víc riskantní a záludné.

Velký politik je ten, kdo na mezinárodním poli dokáže udělat dobrý dojem a něco prosadit; zároveň neriskuje *zbytečně*, hraje-li se právě vysokými komunikačními kartami. Snaha uhranout komunikační protějšek svým jazykovým umem musí být vždy vyvažována a držena na uzdě sebekritickým úsilím neudělat diplomatické faux pas.

Dokončení na s. 21

Blairovo skutečné dědictví

Štěpán Steiger

Názory, jaké bude (je) dědictví Tonyho Blaira, se poté, co 11. května oznámil, že 27. června 2007 definitivně odstoupí z postu britského ministerského předsedy, dost rozcházejí. Například u mnohých svých voličů ve svém volebním okrsku je kupodivu stále docela v oblíbě. Dost přitom záleží na tom, co konkrétního pro tu či onu skupinu vykonal. Během deseti let Blairova poslancování klesla kupříkladu nezaměstnanost ve Worcesteru na polovinu. Hrabství má dnes moderní nemocnici, jejíž výstavbu konzervativci čtyřicet let slibovali, ale nesplnili, rozsáhlá je v tomto místě i sociální bytová výstavba. To mohou být jen některé z důvodů přetrvávajících sympatií.

Naopak nedávná televizní hra Alistaira Beaton a Přelíčení s Tonym Blairem odhadovala premiérovu budoucnost a narysovala portrét muže, kterého opustili jeho bývalí spojenci, a který nedokáže najít nic pozoruhodného, čím by se nadále zaměstnával, a ani způsob, jak si vydělat na zaplacení nákladného životního stylu, na něj si zvykl. Navíc mu hrozí proces u mezinárodního soudu za vpád do Iráku. To ovšem byla drsná fantazie – skutečnost bude zřejmě laskavější. Blairovi se určitě z finančního hlediska nepovede špatně. Doživotní penze bývalého premiéra představuje 63 468 liber, a jakmile dosáhne šedesáti let (v roce 2013), přibude mu jako dlouholetému poslanci navíc ještě důchod ve výši zhruba dalších 40 tisíc. Chystaná autobiografie mu pak vydělá určitě neméně než 4 miliony liber.

S přáteli a myšlenkovým odkazem to už může být horší. Niall Ferguson, historik z Harvardovy univerzity, který své názory často projevuje v různých novinových komentářích, shrnul svůj úsudek takto: „Blairovo dědictví bude zřejmě podobné jako dědictví Margaret Thatcherové. Jsme skoro tam, kde jsme byli. Co si britští voliči přáli? A čeho se jim dostalo? Šlo o thatcherovskou ekonomiku beze své původně spíše drsné tváře, jakýsi thatcherismus naměkko, s jistým stupněm starého labouristického přerozdělování, které do toho vpašoval (odcházející, pozn. překl.) ministerský předseda. Nakonec si myslím, že jeho reputace bude víc než čím jiným určována jeho zahraniční politikou, zvláště co se týče Iráku.“

Mluví-li ovšem Niall Ferguson o „jistém stupni přerozdělování“, pomíjí některé důležité údaje. Ze „seznamu bohatých“, který v dubnu uveřejnily Sunday Times, vyplývá, že během deseti let Blairovy vlády si 1000 nejbohatších Britů své jmění ztrojnásobilo. Jen v minulém roce vzrostlo o 20 procent na celkem 360 miliard liber šterlinků. V téže roce stoupl ve Velké Británii počet lidí, kteří žijí v chudobě, z 12,1 milionu na 12,7 milionu. Za období let 2005–2006 se zvýšil počet dětí žijících v chudobě o 200 000 – na 3,8 milionu. Již 18. března 1999 přitom Blair prohlásil: „Je naším historickým cílem, abychom byli první generací, jež skončí s dětskou chudobou.“ A na konferenci své strany na podzim téhož roku tvrdil: „Třidní válka skončila. Ale boj za skutečnou rovnost teprve začal.“

Na ostré společenské polarizaci, kterou Británie prožívala během deseti blairovských let (a která ovšem dále pokračuje), je nejzajímavější skutečnost, že k ní docházelo současně s rozšiřujícím se „sociálním státem“, jenž ji měl teoreticky zmírňovat. Deset let úsilí o skončení dětské chudoby, o zvyšování

úrovně vzdělávání a o zlepšení zdravotnického systému mělo jenom malý vliv právě na ty lidi, jimž mělo pomoci nejvíc.

Uspokojivý není ani Blairův stranický odkaz. Labour Party má dnes méně členů než při Blairově nástupu do funkce předsedy strany. Její funkcionáři jsou teď rádi, když se v místních volbách přehoupnou přes 25 procent. Opoziční konzervativci získávají se svým omlazeným vedením sice více voličské přízně, zdaleka však nevyvolávají ve společnosti takový nadšený ohlas, jako se to před deseti lety povedlo „nové Labour“. Liberálové, třetí významná strana, prožívají období slabosti. Ve Skotsku tak například ve volbách zvítězili nacionalisté, kteří usilují o samostatnost.

V době vlády Margaret Thatcherové, tedy až do počátku 90. let, byli politickými i kulturními hegemony konzervativci. Poté, co se v roce 1994 stal Tony Blair předsedou Labour Party, převládla výrazně jeho strana. Tyto časy však již minuly. Po Blairově odchodu se jeho nástupce Gordon Brown a vůdce konzervativní opozice David Cameron setkávají opět na stejné úrovni přízně voličů. Taková situace už tu dávno nebyla. Vítěze příštích parlamentních voleb nelze v tuto chvíli předvídat – což Británie už velice dlouho nezažila.

Vlastně by měla být taková situace dobou ostrých ideologických sporů a diskusí o směřování politiky. Jenže ve společnosti spíše převládá nálada podporující odpolitizování. Politika je považována za specializovaný zájem technokratů, jenž slouží především touze po vlastní moci. Britové už nemají dojem, že jejich rozhodování u volební urny může mít výrazný význam pro jejich život. A to je možná nejdůležitější dědictví Tonyho Blaira – s nímž budou asi zápolit i jeho následovníci.

Autor je překladatel.

jsem nereagoval, jak Vy tvrdíte, neblomně, ale naopak: délku rozhovoru jsem upravil dle přání redaktora LN na 28 řádek, včetně toho, že jsem zkrátil Špiritovu citaci. S ní jsou navíc moje tvrzení v evidentním napětí, když říkám, že „Nakladatelská práce je bezpochyby během na dlouhou trať, a to především pokud jde o efekt té práce. (...) Možnost spolupracovat s kompetentními lidmi a to, že člověk dělá práci, jíž jde ‚proti době‘, přináší osobně dostatek uspokojení.“ O. Horák i toto objednané zkrácení odmítl, po více než měsíci a až na můj dotaz, zda rozhovor vyjde.

(3) Mýlíte se, když tvrdíte, že „korespondence kolem zkracování rozhovoru ukazuje, co se stane, když masmédií ‚nepolíbený‘ člověk narazí na běžný novinářský provoz“. Právě proto, že jsem v novinách pracoval a s masmédií jsem spolupracoval a spolupracuji, jak jako autor, tak nakladatel, navíc jsem žurnalistiku i studoval, mám poměrně jasnou představu o možnostech a podobách „běžného novinářského provozu“. Váhal jsem, zda elektronickou poštu s redaktorem LN poskytnu ke zveřejnění, a uvědomuji si jistou neobvyklost takového kroku, Váš článek mě však utvrdil v tom, že to bylo rozhodnutí správné. Vyslovil jste v něm některé předpoklady, jež se čím dál víc stávají charakteristickými pro současné pojetí novinářské práce, a nejenom té („Krumphanzlův postoj dost přesně osvětluje fakt, proč výsledky práce některých editorů a nakladatelů nejsou příliš úspěšné. Důležitější než přání čtenářů, ba dokonce i než text autora, je pro ně jejich představa o tom, co má lidi zajímat, a také vlastní zásadový postoj, kterým se vymezují ‚proti době‘. Jenomže takto uvažovat si mohou dovolit opravdu silné osobnosti, ostatní se tím zařazují jen do galerie elitářů [...]“). Stále výrazněji se prosazuje představa jakéhosi samozřejmého diktátu (mas)médií, argumentovaná různými, často mechanickými „parametry novin“ či předpokládaným „přá-

ním čtenářů“. Tento nárok – ať už reflektovaně či nikoli, ale často jde o evidentní záminku k vyloučení „nepřízpůsobivých“, jež Vy nazýváte „galerií elitářů“ – ve skutečnosti nivelizuje skutečnost na „skutečnost prezentovanou médii“ (v níž se například měřítkem „úspěšnosti“ stává „viditelnost“ v nich) a v důsledku omezuje svobodu vyjadřování (kdo se dostatečně nepřizpůsobí, má smůlu).

Naštěstí však, pane Králi, ještě nejsme tak daleko, aby text odmítnutý jedním periodikem nemohl vyjít jinde, případně i s referencí o tom, že a za jakých okolností nebyl nejprve uveřejněn.

Robert Krumphanzl

soutěž

Správná odpověď na soutěžní otázku z čísla 18 – Co bylo příčinou smrti Alberta Einsteina? – zní: Prasklá aorta. Knihu Jürgena Nefeho Einstein. Životopis posíláme Michaele Kroupové do Havířova-Podlesí.

Správná odpověď na soutěžní otázku z čísla 19 – Jak se jmenuje pohádková kniha Ivana Binara, která u nás vyšla v roce 2003? – je: Kilo jablek pro krále. Knihu Den, kdy slétly vlastovky posíláme Evě Orlové do Zlechova.

—mam—

Omluva

V článku Oboustranné trio (č. 17/2007), pojednávajícím o koncertě a albové novince skupiny Triosk, jsme se dopustili žertovného omylu: experimentální jazzové trio jsme geograficky umístili do středoevropského prostoru, konkrétně do Rakouska. Všem třem australským muzikantům (jejichž domovem je Sydney) i čtenářům se upřímně omlouváme a děkujeme za uchopení.

—as—

editorial

Dámy a pánové, vztah české společnosti k marihuaně je pokrytecký. Jaký jiný. Přítomné číslo A2 se snaží pochopit, v čem konkrétně a nakolik. Naše tradiční a nebezpečnější drogy alkohol a tabák mají oporu nejen politickou (významný zdroj státních peněz), ale hlavně kulturní; jsou mj. součástí či základem vlažných společenských rituálů. Obyvatelé ČR však zároveň patří k nejvýkonnějším spotřebitelům trávy v Evropě. Kouří se všude, populární hudba, film i literatura se už bez špeka téměř neobejdou. Plošný zákaz látky je nejčastěji používán k buzeraci drobných pěstitelů a samozásobitelů; z nemocných lidí, jimž látka pomáhá přestát bolest, dělá i s jejich lékaři zločince. Černý trh přitom pochopitelně bují. Pokud vás zaujmou články o vztahu americké moci ke konopí indickému, o využití technického konopí, o vaporizérech či zmínka o myšlenkovém výkonu Milтона Friedmana ohledně ekonomických výhod legalizace všech drog, pošlete odkaz na www.tydenikA2.cz svému poslanci. Možná znejistí a začne přemýšlet. I s amotivačním syndromem lze bojovat. – Nepřehlédněte esej Martina Škabrahya (16–17). Ten se zamýšlí nad loňskou podzimní přednáškou Josepha Ratzingera, známého katolického inkvizitora, toho času se skrývajícího v papežském paláci pod falešným jménem Benedikt XVI., v níž byl využit výrok byzantského císaře Manuela II. Paleologa. Jozef Cseres se věnuje nástrahám radioartu a poukazuje na význam hluku v umění, tudíž v životě (18). Bertrand Schmitt a Anna Pravdová hovoří s Annie Le Brun, francouzskou surrealistkou, přítelkyní Toyen, o díle markýze de Sade. A trochu o Štyrském (14–15). Neukojitelné čtení! Libuše Bělunková

Téma čísla 21

lid versus marihuana

19

Roman Gabrhelík: Motivace ubalená v jointu?

19

Marie Široká: Rostlina pro třetí tisíciletí

20

Pomáhá mi to přežít – Rozhovor s Hankou Sibřinovou

20

Marek Jehlička: Legalizace marihuany po česku

22

Viktor Debnár: Killer weed

– Jak se v USA proměňoval postoj k marihuaně

32

Irina Kellyová: Jsou novináři, kteří...

literatura

Literární maraton

10. ročník nonstop čtení, tentokrát věnovaný Jaroslavu Haškovi, pořádá galerie Jazzová sekce ve spolupráci s některými zahraničními Českými centry. V květnu v galerii proběhne výstava dokumentů o Jaroslavu Haškovi. Číst budou Jiří Krampol, Ladislav Ballek, Zdeněk Mahler, Jan Kavan, Vítězslav Jandák, Miloš Kužvar ad. Galerie Jazzové sekce (Valdštejská 14, Praha 1), od pondělí **28. 5.** od 10.00 až do úterý **31. 5.** do 10.00. V pondělí v 17.00 bude vernisáž výstavy.

Umění a politika
Umění jako politikum před rokem 1989 a po něm. Diskuse s **Milanem Knížákem**, umělcem a generálním ředitelem Národní galerie v Praze, a **Jánem Budajem**, konceptuálním umělcem a politikem, o společenské (politické) angažovanosti v umění, její tradici, významu a smyslu v Československu před rokem 1989 a v tzv. svobodné společnosti. Uvede Dušan Brozman, historik umění; diskusi povede Boris Kršňák, nezávislý publicista. Modrý sál Slovenského institutu (Jilská 16, Praha 1), ve středu **23. 5.** v 17.00. –**pa–**

200. výročí zapadlého vlastence
U příležitosti 200. výročí narození vlasteneckého písmáka, školního pomocníka, všestranného muzikanta a zakladatele krkonošské houslařské školy Věnceslava Metelky, autora cenných pamětí, bude v jeho rodišti Pasekách nad Jizerou v Památníku zapadlých vlastenců otevřena výstava, dokumentující jeho život a působení. Na vernisáži **26. 5.** ve 14 hodin v kostele sv. Václava bude z Metelkových deníků číst Otakar Brousek. Výstava potrvá do 31. 10. Ve dnech 3.–5. 8. se skuteční tradiční Paseké hudební slavnosti, letos věnované rovněž Věnceslavu Metelkovi, a 28. 9. 2007 bude na paseckém hřbitově odhalen Metelkův pomník od sochaře Vladimíra Preclíka. –**vb–**

Napište si hru
Občanské sdružení Žába na prameni, které se zabývá problematikou genderu (úspěšná je například jejich soutěž o Kyselou žabu za diskriminační výroky ve veřejné sféře), vyhlásilo soutěž o novou divadelní hru, jejímž tématem bude rovnost příležitostí žen a mužů. Hraje se o finanční odměnu, více informací na www.zabanaprameni.cz. Hry přihlašujte **do 31. 5.** –**ml–**

divadlo

Titus Andronicus
Text, ve kterém se objevuje čtrnáct vražd, třicet čtyři mrtvol, tři useknuté ruce a jeden vyříznutý jazyk. Po Senekově Faidře (viz A2 č. 15/2007) uvádí Divadlo v Dlouhé další hru, v níž se „…svět vymkl z kloubů…“. Drama čerpá ze svých římských vzorů a mnoho vědců, textologů a historiků ji připisuje spíše Shakespearovým vrstevníkům či předchůdcům než jemu samotnému. V Titu Andronicovi jde o příběh znesvářeného Říma, o boj o moc či o osobní pomstu – hrůza je zde synonymem tragična. Hra je považována za poněkud nevyrovnanou a i pro „necivilizovaný“ počet mrtvol nepatří mezi překladatelsky a inscenačně oblíbené tituly. Nová inscenace textu v novém překladu Martina Hilského a režii Ivana Rajmonta má pracovat především

s jevištní metaforou, nadsázkou a ironií. Poprvé v Divadle v Dlouhé (Dlouhá 39, Praha 1) v sobotu **26. 5.** a poté v pondělí **28. 5.** v 19.00. –**ah–**

Bauchglanz v NoD
Divadelní skupina Bauchglanz – Lesk Břicha, jež vznikla před rokem z iniciativy Martina Křištofa, Tomáše Jeřábka a Halky Třešňákové, se poprvé veřejně představila svým zhudebněným manifestem 3. 11. 2006 v divadle Alfred ve dvoře v rámci oslav 5. výročí jeho znovutevření. Nový projekt skupiny nese název …Hlavně neklopýtnout… Autorkou námětu a protagonistkou inscenace je herečka a performerka, provokující experimentátorka a světoběžnice Halka Třešňáková. Interpretačně a autorsky se podílela na mnoha projektech, mj. Hanging Man Ctibora Turby nebo Život Fanta Zije souboru Jednotka. Hereckým partnerem je jí Tomáš Jeřábek, který často spolupracuje též s divadelními skupinami Vosto5, Matapa nebo Stage Code. Text k jejich nonverbálnímu divadlu napsal Vlasta Třešňák a o režijní podporu se stará Břetislav Rychlík. Projekt slibuje náhled do dvou těsně sousedících bytů boxera za zenitem a zamrzlé hippie – vše zbylé si ale šetří jako překvapení, jež členové skupiny Bauchglanz zaručeně chystají. Jejich práce bude k vidění v NoD (Dlouhá 33, Praha 1) v neděli **27. 5.** a pondělí **28. 5.** ve 20.00. –**vmk–**

Farma má festival
Festival divadla **Farma v jeskyni**, které se jako nezávislá divadelní skupina probojovalo už i na výsluní kritické pozornosti, přichází s novinkou. Festival Farma 2007 s podtitulem „mezi kulturami / mezi divadlem a jiným žánrem“ má jasný dramaturgický výběr: chce představit „díla z pomezí, vzniklá ne z jiných děl, ale ze života, zachycená rovnou divadelně“. Krom inscenací Farmy uvidíme korejské rituální bubeníky, **Odin Teatret**, argentinského tanečníka a výtvarníka Javiera Curu, premiéru zde budou mít autorská představení ukrajinské zpěvačky a herečky Mariany Sadovské a švédské tanečnice Charlotty Öfverholmové. Opulentní program mezinárodní sklizně živého umění naleznete na www.infarma.info, festival probíhá ve Švandově divadle (Štefánikova 57, Praha 5), v Preslově ulici 9 a okolí Prahy 5 od neděle **27. 5.** do čtvrtka **31. 5.** –**ml–**

film

Piráti z Karibiku 3
Poslední díl veleúspěšné pirátské trilogie režiséra Gorea Verbinského slibuje zakončení přímo závratné. Po necelém roce čeká lačné diváky nová vydatná dávka dobrodružství, exotiky, úchvatných triků a vylomenin milovaného bukanýra Jacka Sparrowa (Johny Depp byl za svůj herecký výkon v druhém dílu nominován na Oscara). Studio Disney chce posledními Piráty z Karibiku překonat fenomenální kasovní úspěch druhého dílu (celosvětové tržby přes miliardu dolarů a třetí nejvýdělečnější film všech dob). Proto do třetí části napěchovalo všechny exkluzivní a dlouho slibované sekvence (hrdinové opravdu doplují na konec světa – místo, kde oceán padá do nebytí) a obohatilo hvězdný potenciál filmu (Orlando Bloom, Keira Knightleyová, Geoffrey Rush) novými úlovký (Chow Yun-Fat, Keith Richards z Rolling Stones). Do českých kin přicházejí **Piráti z Karibiku – Na konci světa**

jako druhý film z trojice očekávaných blockbusterů (po SpiderManovi 3 a před Shrekem 3) a své diváky si bezesporu najdou. Všeobecná oblibenost Pirátů je tak zřejmá, že producenti pod vedením Jerryho Bruckheimera již nyní uvažují o dalších pokračováních… **Premiéra 23. 5.** –**jj–**

Filmový festival ve Zlíně
Jarní období by se stěží obešlo bez jedné z nejvýznamnějších filmových akcí v České republice. Mezinárodní filmový festival pro děti a mládež letos se svým 47. ročníkem nabízí takřka čtyři stovky titulů, které se přirozeně neomezují jen na sféru hraného filmu, nýbrž jsou zde hojně zastoupeny i snímky dokumentární a animované. Program je mimo hlavní soutěžní sekce rozdělen do několika přehlídkových bloků, přičemž nyní dramaturgie festivalu věnuje zvláštní pozornost slovenské a nizozemské kinematografii (zastoupeno bude na 33 holandských snímků a osobně při příležitosti své rozsáhlé retrospektivy přijede do Zlína i **Gerrit van Dijk**, zakladatel Nizozemského institutu animovaného filmu). Avizovány jsou další význačné osobnosti (např. Haley Joel Osment), lákadlem bude bezpochyby premiéra třetího dílu Shreka, jenž si Zlín vybral jako jedno z vůbec prvních měst na světě. Festival se samozřejmě neobejde bez tradičního doprovodného programu, tedy z odborné i zábavně orientovaných workshopů, výstavy či třeba tzv. Kinematovlaku – pohádkového kina na kolejích. Festival se koná **od 27. 5. do 2. 6. ve Zlíně**, podrobné informace o programu či akreditaci na www.zlinfest.cz. –**lg–**

hudba

Axel Dörner/Kai Fagaschinski
Čtvrtý díl volné koncertní série nazvané impro přivádí do Prahy a Brna dva představitele berlínské scény volné improvizace. Axel Dörner původně studoval piano, jeho hlavním nástrojem zůstává ovšem trubka, jejíž zvukové možnosti podstatně rozšiřuje – nejen zvláštními technikami, ale také elektronikou. Kromě volné improvizace se zabývá kompozicí, je autorem skladeb pro dechové nástroje a komorní soubory. Kai Fagaschinski, který je coby klarinetista a skladatel samoukem, se pohybuje na pomezí jemných zvuků a hluku a většinou si vystačí jen s akustickými vlastnostmi svého nástroje. S Axelem Dörnerem nahrál CD No Furniture (Creative Sources, 2003), jinak vystupuje především s Andreou Neumannovou, Klausem Filipem (duo Los Glissandinos), Bukhardem Stanglem a dalšími. Jedná se o jeho první vystoupení v ČR. Experimentální prostor Roxy/NoD (Dlouhá 33, Praha 1), ve čtvrtek **24. 5.** od 19.30.

Copland, Mahler, Strauss na Pražském jaru
Vrcholem letošního Pražského jara, alespoň podle proslulosti interpretů, bude vystoupení orchestru San Francisco Symphony pod vedením Michaela Tilsona Thomase. Program zahájí až netypicky krátká Symfonie č. 2 (1934) Aarona Coplanda, jehož byl Michael Tilson Thomas studentem. Hlavním chodem bude výběr z písňového cyklu Chlapcův kouzelný roh Gustava Mahlera v podání amerického barytonisty Thomase Hampsona. Stejnojmennou sbírkou starých německých básní se Mahler zabýval mnoho let a kromě zmíněného

písňového cyklu ji začlenil i do některých symfonií. Tento večer zazní mimo jiné píseň Prasvětlo (Urlicht), které je součástí Druhé symfonie. K Mahlerovým přátelům patřil Richard Strauss, který také propagoval a dirigoval jeho hudbu. Koncert uzavře jeho symfonická báseň Tak pravil Zarathustra, jejíž úvodní fanfáry jsou jedním z nejčastěji „vytrhovaných“ úryvků v dějinách evropské vážné hudby (1896). Obecní dům (náměstí Republiky 5, Praha 1), ve čtvrtek **24. 5.** a v pátek **25. 5.** od 20.00 h. –**mk–**

výtvarné umění

Dny rakouské kultury v Jihlavě
Dne **10. 5.** začaly v Jihlavě Dny rakouské kultury. Byly zahájeny dvěma výstavními projekty. První v prostorách Eurocentra Jihlava (Masarykovo náměstí 55) se věnuje tématu Sigmund Freud – odhalení 21. století, druhý v Oblastní galerii Vysočiny (Komenského 10) s názvem Egon Schiele & Gustav Klimt podchycuje malířská díla dvou předních rakouských umělců. Obě hlavní akce doprovází v čase rozvrstvený program, trvající až do **31. 10.** Cílem organizátorů, kterými jsou Muzeum Vysočiny Jihlava, Oblastní galerie Vysočiny, Vysoká škola polytechnická Jihlava a občanské sdružení Iglauer Regionalkulturverband, je rozvíjet spolupráci a kulturní výměnu mezi spolkovou zemí Dolní Rakousko a kraji Jihomoravským, Jihočeským a Vysočinou.

Zpět k figuře
Dne **24. 5.** bude ve vídeňském Kunsthausu (Untere Weißgerberstraße 13) otevřena výstava Zpět k figuře/Malířství současnosti (**Zurück zur Figur/ Malerei der Gegenwart**). Projekt do Vídně doputuje z Mnichova a nabídne přehlídku děl současné malby. Zároveň bude jakýmsi průvodcem po současném malířském boomu – od hvězdných autorů, brázdicích světový výstavní provoz, až po umělce začínající, sotva známé. Přiblíží širokou škálu výrazových prostředků tohoto média v rámci aktuální figurace. Svá díla představí na 40 umělců, mezi jinými například Christian Brandl, George Condo, Stephen Conroy, John Currin, Lucian Freud, Regina Götzová, Xenia Hausnerová, Wolfgang Herzig, Alex Katz, Elke Krystufek, Muntean Rosenblum, Neo Rauch, Peter Sengl, Gabi Trinkausová. Výstavu bude možné navštívit **do 30. 9.** –**pev–**

televize

8 žen
Divadelní hra Roberta Thomase se stala stavebním kamenem pro žánrově těžce uchopitelnou podívanou v režijním vedení **Francoise Ozona**. Ten patří v současnosti mezi přední francouzské filmaře, v jeho dílech se snoubí tzv. artovost s divácky přijatelným způsobem vyprávění. Zatímco ve svých ostatních dílech (např. Pod pískem, 5 x 2) se Ozon noří do sfér duševní vyprahlosti svých hrdinů, 8 žen je poněkud jiná záležitost. Detektivní zápletka, kdy se řeší vražda v domě plném žen, a to bez pomoci detektiva, jako by vyšla z pera Agathy Christie. Pouze s napětím však Ozon neoperuje. V kulisách stylizovaných do zářivých barev (a také do padesátých let minulého století) rozehrává vedle linie o vzájemném podezírání a obviňování i linii muzikálovou. Každá z žen divákům předvede své vlastní číslo, které ji charakterizuje. Film je tak daleko hravější, mnohovrstevnatý a především se na něj

dobře dívá. Zvláště vezmeme-li v potaz hvězdné a šarmantní obsazení všech rolí francouzskými herečkami, z nichž každá dostala od poroty na berlínském festivalu Stříbrného medvěda (namátkou Catherine Deneuveová, Isabelle Huppertová, Emmanuelle Béartová či Fanny Ardantová). ČT 1, v sobotu **26. 5.** v 15.20. –**lg–**

rozhlas

Jazzová slavnost
Úctyhodný prostor v programovém schématu Vltavy patří pořadům zaměřeným na jazz v nejrůznějších podobách, od klasiky po současné experimenty. V dopoledním Jazzofonu a odpoledním Jazzovém podvečeru se střídají různí redaktoři, jako Antonín Matzner, Lubomír Dorůžka či Otakar Svoboda. V pátek dojde k svátečnější události; o půl jedenácté si můžeme vyslechnout přímý přenos koncertu European Youth Jazz Orchestra. Tento ansámbľ je skutečně mezinárodní, působí v něm i český barytonsaxofonista Robert Mitrega. Šéfem je dánský aranžér a skladatel Lars Moller, v Dánsku se také koncert odehrává. Předcházelo mu ovšem měsíční turné po celém světě. Večerem bude na Vltavě provázet Otakar Svoboda. Český rozhlas 3 – Vltava, v pátek **25. 5.** v 22.30.

Hudební alternativa z Vídně
Hudební fórum je věnované současné hudbě naší i zahraniční. Ve všedních dnech v její klasičtější podobě, o víkendech alternativním proudům. Současná hudba, pokud se nejedná o její lehce stravitelné, komerčně zaměřené formy, je údajně pro běžného posluchače Vltavy něčím nepříjatelným (jak alespoň tvrdošjně prohlašuje šéfredaktor Lukáš Hurník). Proto je tomuto pořadu vyhrazen velmi pozdní čas, končí o půlnoci: zdá se, že běžný posluchač Vltavy tou dobou již rádio neposlouchá. V sobotu se v Hudebním fóru dozvíme od Zdeňka Slabého o rakouské klavíristce a skladatelce Katharině Klementové. Umělkyně studovala vedle klavíru a kompozice i práci se zvukovými technologiemi. Experimentuje s různými zvukotvornými objekty, s preparovaným klavírem a především s elektronickou hudbou. Osou pořadu by měly být ukázky ze sedmi kompaktních disků, jež dosud Rakušanka vydala. Český rozhlas 3 – Vltava, v sobotu **26. 5.** ve 23.15.

Psané pro rozhlas
V kulturním pořadu Čajovna, zaměřeném na mladé lidi, se opět objeví původní hra začínající autorky, a to již poněkolikáté z líhně brněnské JAMU. Autorkou je tentokrát Magda Wdowczynová. Režijně ji připravila Hana Mikolášková, rovněž absolventka JAMU, v současnosti dramaturgyně divadla Polárka. Hra s titulem Dědictví Erika Mollarda má být úsměvným příspěvkem k reflexi naší nedávné minulosti. Hrají významní herci moravské metropole, Jiří Vyorálek, Dita Kaplanová a jiní. Poté bude následovat diskuse s tvůrci, do které se přes telefon mohou zapojit i posluchači. Český rozhlas 3 – Vltava, v neděli **27. 5.** v 19.00.

ah – Anna Hejmová / **ja** – Jiří Adámek / **jj** – Jan Jílek / **kv** – Kateřina Veselovská / **lg** – Lukáš Gregor / **mk** – Matěj Kratochvíl / **ml** – Marta Ljubková / **pa** – Petr Andreas / **pev** – Petr Vaňous / **vb** – Věra Becková / **vmk** – Veronika Musilová Kyrianová

Mezi kulturní politikou a estetikou

Drážďanská cena lyriky

JANA KUBIŠTA

Česko-německá Drážďanská cena lyriky existuje od roku 1996, udílí se každý druhý rok a je výjimečná svou bilingvností. Její organizátoři se po celou dobu existence soutěže snaží bojovat s potížemi, které s sebou tato zvláštnost nese.

Prvním problémem je možný názor českých autorů, že se do soutěže nemá smysl hlásit, protože cenu vždycky dostanou Němci: laureáty se zatím stali Thomas Kunst (1996), Petr Hruška a Christian Lehnert (1998), Lutz Seiler (2000), Hendrik Rost (2002), Uwe Tellkamp (2004), Viola Fischerová a Uljana Wolfová (2006). To je však mimo jiné způsobeno tím, že počet českých přihlášek na rozdíl od německých kolísá a vždy je mnohonásobně nižší. V roce 2006 přišlo 1535 příspěvků psaných německy a 81 česky. Do finále tak česká porota prvního kola na rozdíl od svých kolegů nominovala méně než pět českých finalistů (v jednotlivých „ročnících“ to byli 4, 2, 2 a 4, až v posledních dvou soutěžích 5).

Česko je malé a jeho literární provoz dlouho negarantoval dostatečnou propagaci soutěže. Též argument, že se básník přece nemůže živit dotacemi a cenami, se uplatňuje spíš u nás než za hranicemi – tam se to nevnímá jako něco trapného a autoři soutěží sami od sebe vícekrát. Pravda je, že i ješitnost se v Německu projevuje otevřeněji – nejednou se stalo, že někdo

z nominovaných z předávání ceny zklamaně odešel. Zvláštností českých autorů jsou zase průhledná hesla (soutěž je anonymní); zřejmě někteří nechtějí riskovat, že porota za nimi nepozná známou osobu.

Závažnější obtíží však je, že na straně organizátorů ze začátku chyběli lidé se znalostí češtiny. První ročníky probíhaly tak, že čeští porotci mluvili plynne německy a posoudili německé básně též v originále. Němci pak byli odkázáni na překlady různé kvality a mohli diskutovat v mateřštině. Teprve od ročníku 2004 se překládají i německé básně do češtiny (čímž nastaly i úplně jiné možnosti propagace ceny) a v porotě teď mohou být čeští odborníci bez znalosti němčiny. Na obou stranách se posuzují překlady. Snaha dosáhnout skutečné dvojazyčnosti soutěže a vytvořit rovnoprávné podmínky byla v roce 2006 ještě posílena jmenováním německého bohemisty Urse Heftricha do hlavní poroty (dalšími členy poroty byli literární kritik Gregor Dotzauer, Jiří Holý, básník Uwe Kolbe, Ivan Matoušek a Robert Krump-hanzl).

Politická korektnost a překlad

Přestože porotci vždy trvali na tom, že původ básníka či básničky nesmí při posuzování hrát roli, byla národnost potenciálních kandidátů v kulárních diskusích vždy přítomná. V roce 2004 si porotci jistě uvědomili, že udělit cenu popáté Němci je problematické. Volba Uweho

Tellkampa byla tenkrát literárním publikem vnímána jako kontroverzní, neočekávaná (to mimochodem i výsledek v roce 2006), ale bilaterální porota tak rozhodla většinovým principem po několikahodinové poradě. Když tedy nechceme předpokládat, že česká poezie je méně kvalitní, kde jsou ti schopní, přesvědčiví a skutečně „dobří“ čeští básníci? Na druhé straně – když se bere v potaz argument nepřeložitelnosti poezie a tím pádem nerovnosti soutěže –, neměli by být vždycky dva výherci, jeden český a jeden německý? Není chyba už v systému? Krom toho se objevil druhý návrh, jak zlepšit srovnatelnost básní, totiž nechat české básně posléze ještě přebásnit renomovanými německými básníky, jak tomu mimochodem bylo kdysi v překladové literatuře běžné (Reiner Kunze, Uwe Grüning, Richard Pietraß, Elke Erbová, Franz Fühmann aj.).

Otázka přeložitelnosti poezie tak, aby se mohla srovnávat s originály v rámci literární soutěže, přetrvává. Když byly všechny překlady pořízeny jednou překladatelkou, byla pro ni vynaložená práce přílišná. A mohlo tak, jak tvrdily některé hlasy, dojít k nivelizaci odlišných poetických hlasů. Problémem překladů se organizátoři zabývají nejdéle a nejvíce. Výsledek diskusí s porotci a básníky je překladatelský workshop, který se konal již dvakrát předtím, než byly přeložené básně předány hlavní porotě. Překladatelé mají vždy tři měsíce času (což není

moc vzhledem k tomu, že si nemohou příliš vybírat, co musí překládat), a pak se scházejí jeden víkend v drážďanské vile nadace Brücke-Most, aby spolu a (sebe)kriticky probrali své práce.

Nerovnováhy

Pro české prostředí je zajímavý proces rozhodování. Dlouho před zasedáním – vlastně od okamžiku zveřejnění nominovaných, ale jen pod hesly – se spekuluje o tom, kdo asi vyhraje. Porada porotců probíhá za zavřenými dveřmi. Komisaři se zabývají třeba i lyrickými tradicemi, pojetím poetiky a postavením lyriky v dané kultuře, posuzují určité lyrické náměty (například se zvláště vnímají básně s italskou tematikou v západním Německu, kde se takřka celá generace „starých“ osmašedesátníků nadchla pro Toskánsko, italské víno a nemálo z nich tráví dnes podzim svého života na bývalém statku mezi Luccou a Livornem). Ještě nápadnější je odlišné vnímání náboženských motivů, archaických jazykových prostředků a hlavně „klasických“ lyrických postupů a forem v současné poezii. V německé poezii se posuzuje třeba rým často jako něco manýristického.

Pro další ročníky Drážďanské ceny lyriky je důležitý výběr členů hlavní poroty. Za české účastníky se porotci musí víc přimlouvat, protože nerovnováha jazykových znalostí zůstane vždy. Musí se to vyrovnat schopnými porotci, kteří

jsou s to vysvětlit svým německým kolegům osobité rysy české poezie, lyrické tradice, pojetí poetiky, kteří se musí zastat vynikajících básní, i když to na překladech není vždy poznat (kvalita překladů se určitě v poslední době zlepšila už jenom spoluprací v rámci workshopu – nicméně překlad je překlad). Zdá se, že se to v roce 2006 poprvé podařilo, porotci na obou stranách se vyjádřili spokojeně o živé diskusi, vůli poslouchat toho druhého a nechat se poučit. Dalším úkolem je lepší propagace ceny lyriky, hlavně v Česku. Už v roce 2005 se měla konat před vyhlášením mezinárodní odborná konference, kde se měli literární vědci, kritici i básníci sami zabývat poezií za hranicemi, jejími různými tradicemi a funkcí kritiky, praxí vydávání poezie atd. Bohužel se tenkrát nesehnal sponzor – ale kdyby se i na české straně našlo dost nadšenců pro tento nápad, třeba spojenými silami by se taková konference nebo i panelová diskuse přece jen mohla konat.

Přes všechny potíže a kritické postoje existuje Drážďanská cena lyriky dodnes, což je na dnešní literární scéně vlastně největší úspěch. Je načase, aby šanci ukázat význam poezie v mezinárodním dialogu využila lépe: vzájemnými literárními akcemi, překlady a publikacemi. Takové snahy samozřejmě už tu a tam existují, ale určitě se současná německá a česká poezie mohou ještě více vzájemně otevřít.

Autorka je bohemistka a překladatelka.

Vyhlášení Drážďanské ceny lyriky 2008

Drážďanská cena lyriky se vyhlašuje každý druhý rok. V září 2008 bude udělena posedmé. Cenu vypisuje primátor zemského hlavního města Drážďan a je dotována částkou 5000 EUR.

Uchazeči z německy mluvících zemí a z České republiky mohou být navrženi nakladatelstvími, vydavateli a redakcemi literárních časopisů, autorskými svazy a literárními sdruženími. Kromě toho jsou vysloveně vítány přihlášky jednotlivců.

Přihlášky do soutěže je třeba podat klasickou poštou (prosím **ne doporučeně**) do 30. září 2007 na adresu:

DRESDNER LITERATURBÜRO e. V.,
ANTONSTRASSE 1, 01097 DRESDEN,
tel./fax: +49 351 804 50 87

Uchazeči zašlou minimálně 6 a nanejvýš 10 básní v pěti vyhotoveních psaných na stroji nebo na počítači a svůj stručný životopis s bibliografií a aktuální adresou. Soutěž je anonymní: na textech nesmí být uvedeno jméno autora. Místo toho se na všech textových stránkách a přílohách používá vlastní heslo.

Tříčlenná česká porota 1. kola vybere z českých návrhů až 5 autorů; tři němečtí porotci ze všech německy píšících uchazečů zvolí

do 1. 2. 2008 též maximálně 5 autorů. Veškeré zaslané texty všech nominovaných autorů budou přeloženy do druhého jazyka renomovanými literárními překladateli, aby je hlavní porota (česko-německá) měla k dispozici. Těchto deset básníků/básniček pak bude pozváno do finále soutěže v rámci festivalu lyriky BARDINALE 2008 do Drážďan. Před hlavní porotou a publikem představí své příspěvky do soutěže (každý autor bude mít asi deset minut). Každý uchazeč by měl být navíc připraven a ochoten v případě své nominace v den předání ceny předčítat před publikem v Drážďanech.

Důležité!

Na přihlášky e-mailem nebo faxem se nebere zřetel. Z důvodů kapacity nemůžeme ani poslat potvrzení zásilky, ani vyzvednout na poště doporučené zásilky. Podané rukopisy nebudou zaslány zpět. Právní cesta vyloučena.

Od 1. 2. 2008 se zveřejní hesla nominovaných básníků na internetových stránkách Dresdner Literaturbüro (www.dresdner-literaturbuero.de) a Muzea Ericha Kästnera (www.erichkaestner-museum.de). Jméno vítěze bude zveřejněno po předání ceny na jmenovaných internetových stránkách a v tisku.

Nová dráma

Z bratislavské přehlídky inscenací čerstvých textů

Třetí ročník festivalu současných slovenských a světových her Nová dráma/New Drama organizuje bratislavský Divadelný ústav, který tak při jednom zvládne dva náročné úkoly: podpořit nové texty a propagovat svoji činnost.

MARTA LJUBKOVÁ

Organizátoři mladého festivalu nových dramát se od začátku snaží do Bratislavy dostat zahraniční hosty. Každá taková akce je v divadelním světě mimo jiné velké tržště; být vybrán na festival znamená nabídnout své zboží, zazářit a – uspět, čili vycestovat, nejlépe do zahraničí. K hostům se festival chová vstřícně. Nabídl zejména hezký, téměř přehledný katalog a velmi podrobný vhled do činnosti pořádající instituce: některé akce se dokonce konaly přímo v jeho budově. Divadelný ústav v průběhu festivalu uvedl několik vlastních publikací, zorganizoval setkání překladatelů a jako hosta přivezl teoretika Hanse Thiese Lehmann. Ten zde vedl několikadenní workshop a debatoval o své knize *Postdramatické divadlo*, jež vychází ve slovenštině.

Potud bylo všechno v pořádku, být nutno poznamenat, že sedm dní na tak malý počet představení (celkem dvanáct) je trochu moc – celodenní volno v sobotu, kdy se hrálo až od osmi večer, sice vybízelo k návštěvě Vídně, ale pro to jsme cestu sem koneckonců nevážili. Navíc by se nepochybně našlo i dost místních diváků; soudě dle návštěvnosti na festivalových kusech se Bratislava o publikum bát nemusí.

Amatéři a poučený střední proud

Omezený výběr mohou snadno odůvodnit přísná dramaturgická kritéria. Základní podmínkou je pochopitelně novost textu, ať už domácího či zahraničního, v tom je festival neocenitelnou pomůckou pro dramaturgy i běžné diváky, na soustavné (častěji české než slovenské) nářky, že současná domácí hra neexistuje, zareagovali organizátoři nejlepším způsobem.

Tak dostávají všechny debaty mnohem konkrétnější obrys, může se totiž diskutovat nejen nad texty, ale nad inscenovanými texty. Má to samozřejmě svá rizika: provedení hře prospěje, nebo ji naopak naprosto zničí. Druhou možnost doložila dvě vystoupení prešovského Divadla A. Duchnoviča. Ocenili jsme sice nasazení skupiny hrající v rusínštině, vtipná hříčka Miloše Karáska *Život na mieru* však v koutě amatérské produkce úspěla skoro stejně jako ambiciózní *Domov z plastelíny* Karola Horáka.

Festival otvírala hra Viliama Klimáčka *Kto sa bojí Beatles* v inscenaci Slovenského národ-

Jurgova Hana. Foto Petra Vrbíková

ného divadla. Klimáček je oblíbený a v české soutěži Nadace Alfréda Radoka často oceňovaný autor. Ve své tvorbě se soustavně zabývá současností, již nahlíží s kritickým sarkasmem. *Kto sa bojí Beatles* je hra pro konvenčnější scény, jež chtějí kritizovat „v únosných mezích“ (podobný je jeho *Hypermarket*, který má na repertoáru totéž divadlo a kdysi ho uvedlo i české ND). Klimáček se zabývá také slovenskou realitou (viz druhý uvedený text *Dr. Gustáv Husák*), je to autor středního proudu, nebojí se však pracovat se všemi „výdobytky“ současné dramatiky. Přes všechny výhrady je jako stvořený právě pro scénu Národního divadla.

Výrazová pařravost

Na druhém pólu stála divadla hledající, která se vyslovila ke konkrétním otázkám: v případě *Citové výchovy hadí ženy* banskobystričského Loutkového divadla na rozcestí jsme měli co do činění s šilným kabaretním ein-topfem na téma vztahu matka a dcera. To politizující *Smutný život Ivana T.* na Slovensku adorovaného (loni i letos získali na festivalu ocenění) divadla SKRAT přinesl satiru,

kteřá postavila do kontrastu upadající manželství a banální politickou schůzi. Oba texty, jež vznikly pro daná divadla, charakterizuje výrazová pařravost, jako by tvůrcům zcela chyběl dramaturgický nadhled, či spíše pohled.

K nejšťastnějšímu setkání hry a inscenačního týmu došlo paradoxně ve studentské inscenaci (jako inscenace byla také oceněna odbornou porotou) *Jurgova Hana* od Hany Naglik. Nejsoučasnější hra ze slovenského venkova je napínavá, dostatečně aktuální, ale nepodbízí. A většina hereckých výkonů a režijní vedení jí jediné pomohly.

Nelze si nepostesknout, že podobnou odvalu u nás zatím nikdo nemá, takový festival tu neexistuje (a mohl by, protože původních her se u nás – byť se to na první pohled nezdá – dělá dostatek, přinejmenším na několikadenní konfrontaci), nehledě na to, že analogickou progresivitu a odvahu zrovna od pražského Divadelního ústavu snad nikdo neočekává. Ať už byl slovenský festival jakýkoliv, jeho smysl je nepopíratelný a měl by nám posloužit jako vzor. Soudobá dramatika je proklatě atraktivní festivalový spojník.

zkrátka

Americká komise, která určuje přístupnost filmů, se rozhodla zařadit kouření vedle sexu, násilí a vulgárního jazyka, a zvýšit tak věk přístupnosti filmů, v nichž se kouří. / Po vážné depresi z počátku letošního roku se režisér Lars von Trier obává, že se již nebude moci vrátit k režirování. / Skladatelskou cenu udělovanou Hudebním vydavatelstvím a nakladatelstvím Českého rozhlasu letos získal mladý kytarista a skladatel Ivan Boreš. / Mexický výtvarník Mario Garcia Torres obdržel ocenění Cartier Award pro začínající umělce žijící mimo Velkou Británii. / Stavba nové linky římského metra, která má vést do centra města, se potýká s problémy, protože naráží na mnoho archeologických nálezů. / Skupina ruských a britských odborníků varovala, že se pomalu ztrácí vzácné budovy v Moskvě. Během posledních pěti let jich zmizelo asi tisíc. / Vítězem dirigentské soutěže při mezinárodním hudebním festivalu

Pražské jaro je Krzysztof Urbański z Polska. / Bývalý americký voják Colby Buzzell získal bloggerskou cenu Lulu Blooker za svůj internetový zápisník My War: Killing Time in Iraq (cbftw.blogspot.com). / Google Earth bude ozvučený. V nejbližší době budou na mapě světa provozované společnosti Google uveřejněny terénní nahrávky z 3500 míst celého světa a jejich počet bude pravděpodobně vzrůstat. / Dne 19. června vyjde pod názvem Anonymous třetí album skupiny Tomahawk Mikea Pattona. / Do užšího výběru britské Turnerovy ceny se dostali výtvarníci Mark Wallinger, Mike Nelson, Zarina Bhimjiová a Nathan Coley. / Režiséři Peter Jackson a Steven Spielberg budou produkovat a zčásti i režirovat tři filmy s belgickým komiksovým hrdinou Tintinem. / Skupina Smashing Pumpkins vystoupí v Berlíně 6. června, měsíc před vydáním jejího nového alba *Zeitgeist*. / Orhan Pamuk obdržel čestný doktorát na Freie Universität v Berlíně.

–jgr–, –lb–

Robert Janda

KRVE NEDOŘEŽEŠ

Jak přežít ostří
prázdnoty
když se zařezává
do hmoty
aby vykostilo
prostor

neohraničeného
splynutí,

Králíkárna s lidickou tabulí

Lidická žena a kladenský gestapák

Dvě knihy, které byly nedávno vydány k tématu heydrichiády, zaznamenávají dva naprosto protilehlé životní osudy – první patří lidické ženě, druhý kladenskému gestapákovi. Jejich osudy se protnuly 10. června 1942 v uličkách středočeské obce Lidice.

MILOŠ DOLEŽAL

Blížící se 65. výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a následné brutální německé represe, jejíž součástí bylo vyhlazení Lidic, s sebou přináší zvláštní skutečnost – možná naposledy jsme svědky „chvil“, kdy se promísí svědectví živých pamětníků, přímých účastníků a přeživších s reflexí historiků a s archivními materiály. Je to zřejmě poslední příležitost, kdy se za ryzost vzpomínky a za žalující paměť ručí výrazem tváře, gestem, jasným slovem.

denské realce bylo zjištěno, že Josef Doležal a Josef Neraď pouze o několik dnů překročili patnáct let věku a důsledná německá administrativa je nemilosrdně poslala na kobyliště popraviště. Jaroslava Suchánková se narodila jako druhorozená dcera, a jak sama dodává: „Kdybych byla chlapec, byla bych v Lidicích zastřelena.“

Kéž bych mohla plakat

Vypravěčka díky svému věku unikla deportaci lidických dětí do vyhlazovacího tábora v Chelmnu a zavraždění plynem. Šestnáctiletá Jaroslava byla odvezena se sto osmdesáti čtyřmi lidickými ženami do koncentračního tábora Ravensbrück: „Vypadala jsem tak nanejvýš na třináct – hubená, dlouhá, ještě nevyvinutá.“ Přestože je její knižní vzpomínání rozběhnuto do předválečných časů pospolitě rodiny, která se o politické dění pramálo zajímala, i do poválečného mátožení („dojíst se a dospat“) a hledání pevného bodu, ústřední a nejsilnější kapitoly knihy jsou věnovány popisu otrockého neživota v lágru. Tam se Jaroslava „sešla“ s maminkou, sestrou a bývalou lidickou obcí: „Celá vesnice se najednou ocitla v jedné velké místnosti.“

Vzpomínky nejmladší lidické ženy nemají literární ambice – jejich jádro tkví v autentickém vhledu do lágrové každodennosti (skvělé chování Polek, sektářské jednání komunistické buňky, katarze prostřednictvím recitování poezie); v postupném poznávání lidských charakterů, v zrání skrze útrapy. Sama autorka podotýká, že koncentrák byl pro ni velkou školou dospívání.

Tři ženy Skleničkovy tábor i pochod smrti přežily. Lidickou pláň s otcovým hrobem Jaroslava Skleničkovy poprvé navštívila 10. června 1945 při příležitosti velké tryzny. K vypsání chvíle stačí několik zadrhávých slov: „Bylo mi hrozně, kéž bych mohla plakat.“

Manžel gestapák

Naproti křehké lidické ženě stojí brutální kladenský gestapák, bývalý příslušník sboru československého četnictva Oskar Felkl (1913–1947). Jeho temnou postavou se v knize *Šla s ním až k šibenici* investigativně zabývá publicista a vydavatel Jiří Červenka. V bohatě vybavené knize s množstvím unikátních snímků představuje životní cestu tohoto „prostého hrubce a kariéristy“, jak ho po válce nazval jeho řidič. Felkl vyrůstal na vysočinském venkově, v Nové Bělé u Poličky, v německé katolické rodině. Vyučil se zámečnickem, zdokonalil se v českém jazyce a v roce 1937 nastoupil do četnické školy. První jeho četnickou štací byly Červené Janovice a Zahrádka u Ledče, kde je sice pohledný vysoký mladý muž obdivován děvčaty, ale po 15. březnu je svou agilností značně nebezpečný pro české obyvatele. Přes Kolín se dostává ke gestapu a jako tlumočnický nastupuje v roce 1941 u kladenské služby, kde je následně jmenován kriminálním asistentem. Pozici si v úřadě vydobude brzy mimo jiné svými násilnými výslechovými metodami – používá železných mučících nástrojů.

Mezitím se seznamuje se Marií Mařincovou z Tuchlovic, která přišla na kladenské gestapo orodovat za svého zatčeného otce. Je to jako z nějakého špatného románu – gestapák se do dívky zamiluje, jezdí za ní na kole a snaží se nějak pomoci nastávajícímu tchánovi, který je zavřený v Terezíně. Svatba se koná na Kladně, novomanželé se stěhují do služebního bytu, který je vybaven fortelným

měšťanským nábytkem vyrobeným terezínskými Židy, a paní Felklová, teď již Němka, začíná pracovat na gestapu v administrativě. Devátého června 1942 čistí pro svého manžela uniformu a z okna pozoruje na nádvoří podivný shon – chystá se přepadení Lidic. A „Kary“, jak mu říká, bude za pár hodin vyvádět k popravě ze sklepení Horákova statku lidické muže, mezi nimiž bude i Jaroslav Suchánek.

Zbývá dopovědět, že podle řady poválečných důvěryhodných svědectví paní Felklová skutečně pomáhala českým vlastencům a ničila na gestapu řadu udání. Oskar Felkl byl po válce usvědčen ze zločinů a popraven oběšením na dvoře pankrácké věznice. Jeho žena se s dcerkou vystěhovala do Německa.

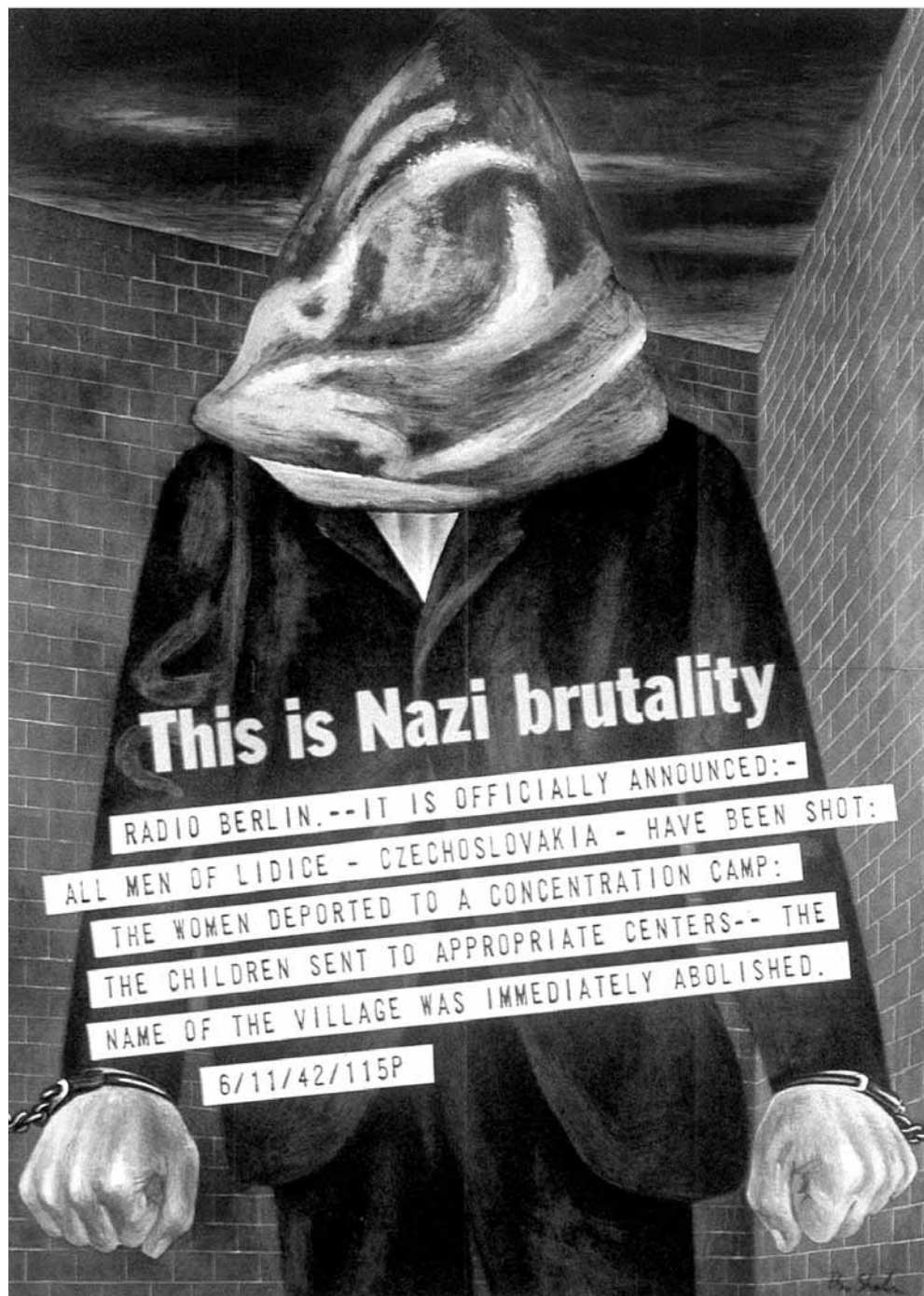
Mužův řev nikdy neslyšela

Na Červenkově knize je cenná její pestrost – životopisné portréty, trsy svědeckých výpovědí a především rozhovor s Marií Felklovou a dcerou Astrid, které autor vypátral v Bavorsku. Z vyprávění paní Felkové se dozvídáme, že s chotěm chodili pravidelně na bohoslužby, že byl klidas a celkově proti Hitlerovi a že si každé ráno v koupelně, než šel do kanceláře vyslyšet, zazpíval Kmochovy písničky. A pak její údivné tázání, když se od Červenky dozvídá, že manžel týral lidi: „Byl hrozně milý, tomu nemůžu ani uvěřit.“ Její reflexe vlastní minulosti je však nepřekvapivě vytěšňující – býkovec v ruce manžela nikdy neviděla, ač o tom existuje svědectví; manželův řev a nařikání trápených nikdy neslyšela. Pouze si matně vzpomene, že šéf kladenského gestapa Wiesmann si z Lidic přivezl kočárek pro své dítě a králíky – a dodá: „a na tu králíkárnou připevnil silniční obecní tabuli, která označovala název obce Lidice. Já jsem totiž oknem v kuchyni viděla Wiesmannovi na dvůr, víte?“ Jiřímu Červenkově se tímto rozhovorem s Marií Felklovou podařilo nahlédnout do záhybů myšlení a kličkování ve svědomí české dívky, která se stala říšskou Němkou. Českou dívkou bývala také Jaroslava Skleničková-Suchánková...

Autor je básník a redaktor Českého rozhlasu 3 – Vltava.

Jaroslava Skleničková: Jako chlapce by mě zastřelili... Prostor, Praha 2006, 158 stran.

Jiří Červenka: Šla s ním až k šibenici. Gelton, Nové Strašecí 2006, 175 stran.

Dobový plakát reagující na lidickou tragédii, 1942

Takové je i svědectví Jaroslavy Suchánkové, rozené Skleničkové, narozené roku 1926, která z matčiny strany pochází z Lidic, kde rodina prožila část svého „kočovného života“ (tatínek byl šéfkuchař na různých místech Československa). Titul jejich knižních vzpomínek *Jako chlapce by mě zastřelili* je takřkajíc osudový. Po Heydrichově smrti totiž dali Němci teroru vůči Čechům nový rozměr. Vedle vykonaných poprav mužů začaly být oficiálně uveřejňovány i popravy žen a dětí starších patnácti let. Odvetná opatření proti Čechům byla určována nikoliv zákony, nýbrž příkazy Hlavního úřadu říšské bezpečnosti (RSHA), Himmlera a Hitlera. Proto například při kontrole osobních dat lidických dětí v kla-

Nový historismus

Rozšiřování kontextů literární vědy

LADISLAV NAGY

Pokud lze na sklonku 20. století pozorovat nějaký výrazný fenomén v oblasti věd o člověku a intelektuálního úsilí, pak je to nepochybně proměna vztahu k dějinám. Zatímco pro modernistické spisovatele byla „historie noční můrou, z níž se musíme probudit“ (James Joyce) a pro výtvarné umění (ve velké většině) byla spíše čímsi, proti čemu je nutné se vymezit, tak nástup tzv. postmodernismu je charakteristický příklonem k historii. Pravda, často výrazně eklektickým a někdy ne úplně vkusným (jako je tomu v případě některé postmoderní architektury a jejích upadlejších podob), nicméně přesto příklonem nezpochybnitelným a intelektuálně podnětným.

V oblasti literární kritiky je vyjádřením této tendence tzv. nový historismus, směr, který v osmdesátých letech vykristalizoval zejména na univerzitě v kalifornském Berkeley a který teď českému čtenáři představuje učebnice Johna Boltona *Nový historismus / New Historicism*, již v překladu Olgy Trávníčkové a Marka Sečkaře vydává nakladatelství Host. Nový historismus – jak upozorňuje v úvodu knihy Bolton – sice zpočátku postrádal nějaké jasné teoretické vymezení a utvářel se spíše v konkrétních analýzách kritiků a historiků, nicméně od samého počátku představoval vymezení vůči dvěma trendům, které v anglosaské kritice dominovaly v poválečných letech, nové kritice a dekonstrukci. Zatímco nová kritika představovala na anglosaských univerzitách domácí směr, dekonstrukce byla importována z Francie, a to zejména zásluhou kritiků působících na Yale, jako byl například Paul de Man.

Jak nová kritika, tak dekonstrukce vycházejí z detailního čtení. Oproti tomu nový his-

Tom Wesselman: Great American Nude # 35, 1962

torismus přišel s jistou distancí od textu, což byla trochu dvojsečná zbraň: na jedné straně se interpretace opět rozšířila o kontext, na straně druhé vzniklo nebezpečí až přílišného odstupu od primárního textu a jeho literárních hodnot. Podobná nebezpečí však číhají u každého více či méně profilovaného kritického směru a je nesporné, že nový historismus přinesl spoustu podnětných knih, interpretací a leckdy otevřel dosud neznámé nebo přehlížené aspekty literární tvorby.

Novohistorické myšlení se – jak v návaznosti na Stephena Greenblatta píše Bolton – chce odlišit od tradičního historismu, který usiloval „o odhalení jedné politické vize,

obvykle totožné s tou, kterou údajně zastává celá vzdělaná vrstva, nebo rovnou celá populace“. Řečeno jinými slovy, vedle formalismu v literární kritice odmítá nový historismus i velké příběhy a jistou teleologii dějin. Zároveň otevírá možnost pluralitě interpretací a v návaznosti na antihumanismus Michela Foucaulta výrazně zpochybňuje privilegované postavení subjektu, v tomto případě jistěho privilegovaného čtenáře – interpretace, které vyznává nová kritika.

Svou inspirací i zaměřením je nový historismus multioborový. Je silně inspirován dílem Michela Foucaulta a teoretického historika Haydena Whitea: oba dva jsou v knize

zastoupeni, byť se při pohledu na dva krátké úryvky nabízí otázka, zda jsou zastoupeni dostatečně a zda Bolton skutečně sáhl po těch pravých ukázkách z významného díla těchto dvou myslitelů. V kritické praxi nabízí přesahy od literatury do jiných oborů, zejména historie, filosofie, sociologie, a to někdy až v takové míře, že to budí obavu, zda se interdisciplinarita nepropadá v chaos.

V českém kontextu zatím příliš nových historiků nevyšlo: nakladatelství Karolinum dosud vydalo pozoruhodnou knihu Stephena Greenblatta *Podivuhodná vlastnictví* a chystá se vydat *Tropiky diskursu* Haydena Whitea. I proto je Boltonova učebnice vítaná a zajímavá. Ano, s jistými jeho interpretacemi v doslovu ke knize by bylo možné polemizovat, ovšem to je zcela přirozené vzhledem k povaze nového historismu: ten postrádá jasnou teoretickou formulaci ve formě nějakého principu či dogmatu a namísto toho je spíše praktické povahy (v tom smyslu, že teoretická východiska jsou uplatňována při analýzách konkrétních textů či souborů textů), a tak jakékoli shrnutí se z povahy věci nevyhne zjednodušujícím soudům. Vedle zmíněných úryvků z díla Michela Foucaulta a Haydena Whitea kniha obsahuje úryvky z díla Stephena Greenblatta, zejména pak zásadní úvod ke knize *Moc forem v anglické renesanci*, renesanční studii Jean E. Howardové nebo studii Waltera Benny Michaelse. Jako u každé antologie i u této by se dalo diskutovat o výběru textů a autorů, nicméně zbytečně: účelem knihy je poskytnout čtenáři stručný přehled o novém historismu a to se jí daří velmi dobře.

Autor je anglista.

Nový historismus / New Historicism. Editor Jonathan Bolton. Host, Brno 2007, 318 stran..

nových 300 let české prózy

Příchod milované bytosti

Jan Liberda

Jan Malura

Literární tvorba české pobělohorské emigrace byla dosud spojována především s první generací evangelických emigrantů, hlavně s osobností J. A. Komenského. Teprve v posledních letech se začíná důrazněji upozorňovat na pozoruhodné duchovní dění mladších generací exilu. Zcela zvláštní fenomén představuje literární činnost ovlivněná pietismem. Tento nový směr protestantské (luteránské) zbožnosti položil důraz na osobní zážitek, místo lpění na ustrnulém dogmatu upřednostnil individuální znovuzrození (obrácení), niterný kontakt s Bohem, ale i praktickou zbožnost, založenou na účinné lásce a pomoci.

Pietismem jsou formovány také životní osudy Jana Liberdy, které si už v české a německé historiografii vysloužily nemalou pozornost (především práce E. Štěříkové). Nelze se divit, jde o příběh v pravém slova smyslu charismatické osobnosti, kazatele a politika českých exulantů. Je navíc zaplněn děním, neklidem a nečekanými zvraty v takové míře, že by z něj bylo možné sestavit strhující román.

Jan Liberda se narodil ve slezském Těšíně v roce 1700; jeho mateřštinou nebyla čeština,

ale spíše polština, od dětství mluvil též němcky, česky se dokonale naučil až mezi exulanty. V Těšíně navštěvoval tzv. Ježíšovu školu, jež se společně s těšínským chrámem milosti stala proslulým centrem protestantismu v habsburské monarchii. Poté studoval na univerzitě v Halle, nejvýznamnějším centru německého pietismu. V roce 1723 se vrátil zpět do svého rodiště, kde začal vyučovat na Ježíšově škole. Kvůli pokřtění židovské dívky se však brzy dostal do konfliktu s katolickým kněžstvem a z Těšína odešel. V květnu 1726 se objevil v Hennersdorfu v Horní Lužici, kde se stal kazatelem českých emigrantů usazených na panství baronky Jindřišky z Gersdorfu. Exulantskou komunitu si brzy získal nejen svými sugestivními kazatelskými výstupy, ale například i znalostmi z oblasti lékařství. Postupně se stále více ztotožňoval s duchovním děním v nedalekém Herrnhutu (Ochranově), kde hrabě M. L. Zinzendorf vytvořil z německy mluvících exulantů severní Moravy proslulou náboženskou komunitu (tzv. Moravští bratři). Do Herrnhutu se pod Liberdovým vlivem postupně soustřeďovali další čeští exulanti, kteří však nakonec s ochranovskou obcí nesplynuli a podnikli útěk ze Saska do Berlína, kde jim pruský král poskytl útočiště. Liberda byl na cestě zatčen a vězněn v letech 1732–37 v saském Waldheimu. Z vězení se mu podařilo uprchnout. Krátce poté se stal konečně knězem berlínské exulantské komunity, která se postupně rozrostla a která již svého vůdce netrpělivě očekávala. V roce 1741 získal Liber-

da pruského krále Fridricha II. pro ideu hromadné emigrace nekatolíků z českých zemí do tehdy málo zalidněného Slezska, které bylo čerstvě Pruskem zabráno. Sám byl Fridrichem II. pověřen organizací celého podniku, který zahájil v Hradci Králové pod krycím jménem Johannes Frey. Celá akce však nakonec nebyla úspěšná. Brzy po návratu ze Slezska do Berlína v roce 1742 vyčerpáním zemřel.

Liberdovým nejvýznamnějším dílem je kancionál *Harfa nová*, který vyšel poprvé v Laubně (dnes v Polsku) v roce 1732, pak následovala další datovaná i nedatovaná, ale textově se stále rozrůstající vydání. Kancionál, který byl vytištěn bez not, jen s odkazy na známé melodie, si získal nebývalý ohlas nejen v exilu, ale i u tajných evangelíků v českých zemích. Není jistě mnoho knih poezie, které by dokázaly lidem bezprostředně podnítit ke vzdoru; *Harfa nová* k nim patří, protože se hrála kupříkladu ne bezvýznamnou roli při vzniku tzv. Opočenské rebelie v roce 1732. Mezi českými exulanty se těšila téměř kultovnímu uctívání. Dobová svědectví mluví například o tom, že uvězněný exulant Jan Jílek – známý ze stejnojmenného románu Terézy Novákové – psával stéblem slámy svou krví verše z *Harfy nové* na kousky papíru a házel je svému spoluvězni.

Harfa nová obsahuje na rozdíl od všech pobělohorských exulantských kancionálů téměř výhradně písně nové, mezi nimiž převažují překlady z němčiny. Jako celek představuje výrazný zlom ve vývoji české evangelic-

ké duchovní písně, do níž vnáší nová témata, stejně jako silnou emocionalitu a expresivitu. Některé Liberdovy písně jsou stylizovány jako osobní vyznání lyrického mluvčího, jenž netrpělivě očekává příchod milované bytosti. Obrazy svatební a milostné jsou u Liberdy několikrát inspirovány starozákonní *Písní písni*; úzký, intimní vztah Ježíše Krista (Beránka) a církve (církvíčky) je zároveň vyjadřován i pomocí mezitextového dialogu s Apokalypsou, knihou, jež měla u permanentně chiliasticky naladěných evangelických exulantů silný ohlas. Ostatně Jan Liberda se pokusil o výklad Apokalypsy v samostatném spise *Prvotinka... summovní a kratičká o knize Zjevení sv. Jana zpráva* (1726).

Zřejmě nejčastějším tematickým komplexem výrazně kristocentrické *Harfy nové* je představa krve a ran Ježíše Krista. Působí to jako pravá obsese, když se v písních neustále vracejí motivy sání krve, omývání a očišťování proudem krve, otevřených ran Ježíše jakožto ideálního útočiště lidské duše i zdroje rozkoše a erotické touhy. Jejich mladší vrstva nejtěsněji souvisí s bratrskou spiritualitou herrnhutské pietismu. Proto je v nich také splývání s krví Ježíše Krista stylizováno ne v 1. osobě jednotného čísla, ale obvykle jako výpověď kolektivní. Písněová poezie *Harfy nové* někdy klesá do polohy lehce improvizovaného náboženského sentimentu, ale zároveň působí na tehdejší poměry nezvyklou citovou spontánností.

Autor je bohemista.

Svou klauzuru si hýčkám

Rozhovor s fotografem Jaroslavem Malíkem

MARTIN MIKOLÁŠEK

Matička Ostrava, matka měst – to je váš zatím poslední cyklus. Setkal jsem se s řadou názorů na něj, včetně toho, který sdílím já, že bylo možná zbytečné doplňovat jinak kvalitní fotografie ještě šablonami, které mají velmi často význam spíš pro vás samotného než pro celkové vyznění fotografií...

Čekal jsem rozdílnost názorů, a sám sebe mírně peskoval za prznění foteček, které mohly žít svůj vlastní život, a v duchu se jim omlouval. Však přece jsem nechtěl provádět dokumentaci Ostravy! Nechtěl jsem nosit dříví tam, kde je už naskládáno. Chtěl jsem chytit Ostravu s její poezií, dramatickostí, absurditou, komikou i groteskou či kouzlem nestřeženého okamžiku. Opravdu si někdo myslí, že by tohle mohla suplovat prvotní forma? Okamžitý zájem dalších galerií je pro mne dostatečnou odpovědí.

V poslední době jste měl výstavy v Ostravě, v polské Bialsko-Bialé, Bratislavě a Českých Budějovicích...

V ostravské Fiducii bylo hodně lidí, téměř domácká atmosféra, jelení guláš, bečky s pivem vzduchem tlačným, živá muzika. Žádné intelektuální dusno, které občas vnímám. Polské vernisáže jsou podobné. Návštěvy od malých dětí po primátora města. Hod-

a přirozený. Mohu se v něm schovat, bránit se, být spokojený. Surrealismus a dadaismus je svět kolem mne, který jsem si nevybral, ale musím jej snášet. Svět, do kterého se příliš nehodím a příliš mu nerozumím. Proč tedy žít v reálném světě a ještě ho fotit, když si jej mohu svobodně vytvořit sám a vyfotit jej poté?

Jak je to vlastně se skupinou Milan – kdy vznikla, proč vznikla a existuje ještě?

Jak vznikla? Čert ví. V pátém ročníku Institutu tvůrčí fotografie jsme jakousi přednáškou, asi nepovinnou, trávili v hospodě na Horní Bečvě. Pili pivo a slivovici. Ráno jsme se vzbudili, no a byli jsme Milan. Bez doplňujících diskusí. Po čase to přišlo na přetřes a kupodivu měl každý svoji verzi vzniku. Já myslím, že po příchodu do hospody jsme u stolu vytvořili skupinu, po pivech zvolili Milana. Knížete předsedou třídy a po slivovici vše promíchali ve skupinu Milan. Skupina existuje, ale spí. Měla dobře našlápnuto, ale zatím všechny pokusy o vzkříšení ztroskotaly.

Jedna ze skupinových výstav se uskutečnila v Indii – navštívili jste Bombaj. Jak na vás Indie působila? Odráželo se to nějak ve vaší tvorbě? Indie? Nejpronikavější životní pocit jsem zaznamenal po dobu dvou hodin, při ces-

Malík Borovský + Malík Komenský – z cyklu Moje malá próza Róza, 1995–1998

tiv a čučím, s lahváčem a špekem, na převrácený obraz matnice stoletých a stokilových velkoformátových přístrojů, které byly zajištěny už tenkrát vyrobeny, taky tak trochu pro mne. Klasická fotomontáž není projevem archaickosti či staromilství.

Trváte tedy na tradičních postupech.

Je to záměrné stranění se „trendů a tendencí“, nebo vám je v podstatě jedno, co se v současné fotografii děje?

Tradiční postupy jsem zčásti osvětlil. Po užívám je zcela přirozeně. Když fotím staré věci, lépe řečeno veteš, fosilie a jejich osudy, musím používat i staré postupy. A ony vlastně

budou. Nechávám se rád překvapovat a tento moment mi začíná scházet.

Děláte na něčem novém, nebo si dopřáváte trošku klidu po hektickém začátku roku?

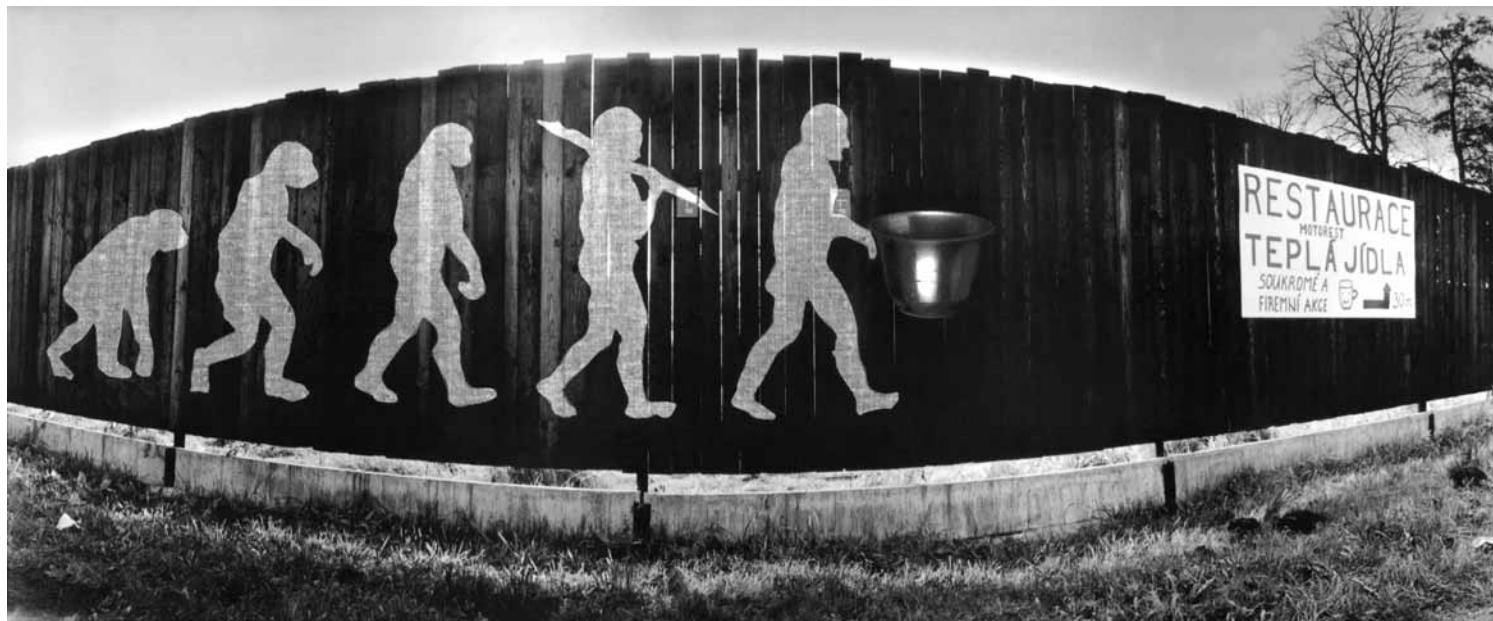
Po vzoru mnoha umělců, kteří alespoň na čas opouštějí své řemeslo a stávají se fotografi, bych si docela rád stříhнул několik velkoplošných malířských pláten. Nebo jenom napíšu nějaký román. Taky mohu klidně sochat. Uvidíme.

Pocházíte ze Zlatých Hor. Do Ostravy jste se přistěhoval v podstatě před pár lety. Mám ale pocit, že stojíte jakoby stranou místního uměleckého dění, že je vám bližší klauzura...

Jsem v klauzuru. Hledající a nalézající, ovšem jenom pro příští ztráty, v podstatě realista s touhou stát se mírným optimistou. Ve fotografii stále hledající a pochybuující, s vírou fatalisty, že to tak má být a bude nadosmrti. Zde si svou klauzuru hýčkám a užívám. Je velmi inspirativní.

Vnímáte Ostravu nějak specificky, nebo to je pro vás jen město, ve kterém prostě žijete?

Čtyřicet let svého života jsem byl skálopevně přesvědčen, že na světě existuje pouze jediné místo, kde bych nemohl žít. Za žádnou cenu – Ostrava. A teď jsem tu a neměnil bych. Zbylo tu ještě cosi z té syrovosti. Je na co se dívat, o čem přemýšlet, na co vzpomínat, proti čemu rebelovat, z čeho se radovat a co fotit...

Malík Pes + Malík Člověk – z cyklu Matička Ostrava, matka měst, 2007

ně dotazů, halasu, temperamentu, bezprostřednosti a sounáležitosti. Bratislava a České Budějovice byly velmi příjemným výletem a setkáním s lidmi kolem fotografie, bez ohledu na to, co zrovna visí na stěnách, a na „množství zasvěcených kritiků“. Já osobně vernisáže příliš nemusím, zvláště pak ty moje. Odchází s nimi totiž kus mého života, který jsem strávil s tím, co na nich představuji. Po nich mívám období sucha a prázdna, což však může být způsobeno náročností samotného aktu.

Moje malá próza Róza – to jsou jakási zvláštní zátiší, vzniklá skládáním nespojitelného, nalezeného – v tom vidím mnoho z postupů dadaistů a surrealistů. Jde o záměrný vztah, nebo se jedná jen o vnější a nepodstatnou podobnost?

U Mojí malé prózy Rózy tomu říkám magický realismus. Je to často pocit, který skutečně žiji, do kterého se utíkám. Je mi vlastní, milý

tě z bombajského letiště do místa určeného. Všechno bylo úplně jinak a naopak. Lidé, doprava, troubení, chaos, pachy, teplo, vlhko, očividná bída, přesto úsměvy přátelskosti, pokora, pocit bezpečí, stud nad problémem Středoevropanů, kteří v té době řešili jakýsi nezdaněný mobil. Nedá se o tom psát, nestáčí to vidět v televizi. Musí se to prožít.

Vaše fotografické cykly vznikají často jako velmi komplikované montáže. Nepomohla by „digitální technika“?

K digitální fotografii jsem tolerantní, ale fotomontáž je pro mne prostředkem, formou konečného obsahu mé práce. A taky zábavou. Je dostatečně složitá, zdlouhavá a komplikovaná, abych si vyhrál. Soubor 20–30 fotek dělám tak dva roky. Pro mne je totiž důležitější cesta k cíli nežli cíl samotný. Cesta je hledání, spočinutí, klid i napětí, meditace. A hlavně čas na prožitek. Rád cítím vůni vývoje, držím v ruce neg-

staré nejsou. Fotografie ve srovnání s malbou, sochou, literaturou a ostatními druhy sdělení je velmi mladá. Stále v plenkách. A mylí se ten, kdo tvrdí, že je vyčerpaná a je třeba výpůjček odjinud. Sám se tak zbavuje možnosti nových objevů. Slovo tendence a trend nemám příliš rád. Taky módnost. Samozřejmě že sleduji, co se děje ve fotografii. Na první dojem by se zdálo, že vládne chaos. Pod drobnohledem je však situace čitelná. Není krajina, není zátiší, není akt. Je hodně dokumentu a stále více toho inscenovaného, hodně portréty v mnoha formách. Hodně experimentu. Šlágry této doby jsou konceptuální deničky se silným intelektuálním výrazem. Autoři nám v nich sdělují, že ráno vstávají, nejprve čurají a pak teprve kakají. A představte si, až po tom všem se holí anebo kojí. Či oboje. Před pár lety jsem podobné intimní výjevy ze života fotografů vítal. Byly čerstvé, překvapující a objevné. Dnes chodím na výstavy s podivnou předtuchou, že tam zase budou, pořád

Jaroslav Malík (1957) vystudoval Střední průmyslovou školu železniční v Šumperku (1976), v roce 1998 absolvoval Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. Žije v Ostravě, učí fotografii na střední umělecké škole. Má za sebou výstavy v pražském Mánesu, Moravské galerii v Brně, chebské Galerii G4, bratislavském Domě fotografie, Domě umění v Opavě, v Katovicích, Bialsku-Bialé, Poznani, v Bombaji atd. Blíže viz www.jaroslavmalik.cz.

Sám sebe označuje za fotografa, cyklistu a kaktusáře. Je autorem řady fotografických cyklů, z nichž nejznámějším a nejrozsáhlejším je Moje malá próza Róza a zatím posledním Matička Ostrava, matka měst. Jeho snímky jsou výsledkem zdlouhavého a pracného vrstvení jednotlivých motivů a artefaktů, které (pohozené a opuštěné) různě nalézají sondy do sedimentů opuštěného.

Výročí Osmy

Pietní připomínka modernistické umělecké skupiny

S uměleckým odkazem našich předků lze pracovat různě. Rozhodující je kurátorská koncepce, která zohledňuje výběr děl. Ten je ale dán i možnostmi zápujček a vstřícností jiných sbírkových institucí a subjektů. Výsledkem by v každém případě ale nemělo být zkreslení doložitelné historické situace. Jak to bylo s Osmou a jak vypadá výstava v pražském ČMVU?

MARIE RAKUŠANOVÁ

Již sám název výstavy napovídá, že České muzeum výtvarných umění se rozhodlo představit návštěvníkům výběr z tvorby členů skupiny Osma u příležitosti stého výročí zahájení její výstavní aktivity. Kurátor Olaf Hanel naplňuje svou koncepcí zcela jiné záměry, než jaké měli autoři projektu *V barvách chorobných* (kurátor Otto M. Urban) a *Křičte ústa! Předpoklady expresionismu* (kurátorkou byla autorka tohoto článku), které byly zahájeny loni v Obecním domě a v Galerii hlavního města Prahy, a které prezentovaly v mnoha případech obrazy nyní představené v ČMVU. Avšak právě tento odlišný přístup k danému umělecko-historickému materiálu přítomnost týchž děl zcela ospravedlňuje.

Rekonstrukce zahajovací výstavy není možná

Na rozdíl od zmiňovaných tematických výstav zaměřených na jistý umělecko-historický fenomén je Hanelova expozice symbolickou připomínkou události nanejvýš významné v kontextu vývoje českého moderního umění. Tomuto záslužnému „pietnímu“ úmyslu je přizpůsobeno celkové pojetí prezentace. Díla jsou jednoduše členěna do autorských souborů, doplňují je stručné životopisy jednotlivých zakladatelských osobností Osmy. Povaha těchto uměleckých celků ovšem upomíná na jednu významnou skutečnost, která Hanelův záměr limitovala, a která divákovi bohužel není v úvodním textu k výstavě přiblížena. Realizace této chvályhodné ideje totiž zákonitě musela kolidovat s faktem, že forma, která by se ke vzpomínkové přehlídce nejlépe hodila, tedy pokud možno věrná rekonstrukce výstavy, jejímuž výročí je počin věnován, v tomto případě není možná. Katalogem oné legendární výstavy byl pouhý list papíru, který neuváděl názvy vystavených děl, nýbrž pouze přiřazoval čísla ke jménům vystavujících, kterých bylo oficiálně jen sedm, protože osmý Emil Pittermann, stále ještě studující na Akademii, měl obrazy umístěné odděleně, za oponou. Pouze vzpomínky pamětníků, případně zmínky v dobových recenzích nám umožňují identifikovat několik málo obrazů, které na výstavě byly. Z nich je na *Výročí Osmy* možné vidět *Venkovskou (Hanáckou) svatbu* a *Jedlíky* od Antonína Procházky či *Mnichovské náměstí* od Maxe Horba. Ani u těchto děl nemůžeme však s naprostou určitostí říci, že na výstavě prezentována skutečně byla.

Kurátorský výběr

Dokumentární hodnota Hanelovy koncepce tedy nebyla dosažitelná, logicky se proto autor uchýlil k představení jednotlivých autorů podle vlastního výběru prostřednictvím děl vzniklých v rozmezí let 1905–1911. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že shromáždění podobného množství obrazů od „velikánů“ české moderny je samo o sobě úctyhodným výkonem. Neochota státních institucí zapůjčovat díla příslušných autorů se stále stupňuje. O to více ovšem zaráží fakt, že na výstavě v Českém muzeu výtvarných umění je vystaveno pouze jedno jediné dílo ze soukromé sbírky.

Výběr děl reprezentujících jednotlivé autory podává v některých případech zkreslující představu o situaci jejich tvorby v době konání první výstavy Osmy. Nejmarkantnější je to v případě českoněmeckého umělce Willyho Nowaka, který je na Hanelově výstavě zastoupen obrazy vzniklými v období po roce 1907,

Antonín Procházka: Ležící ženský akt (Nyna), 1907, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně

v němž došlo k jeho přesunu od goghovských a gauguinovských inspirací k pseudorokokové selance. Přitom právě z Nowakových raných, ještě ambiciózně razantních děl, vystavených na první výstavě, můžeme s určitostí identifikovat hned čtyři (*Zahrada, Továrna, Veranda, Pradleny*). Na kurátorovu obhajobu je ale třeba říci, že všechny tyto obrazy se nacházejí v Národní galerii, která, nechce-li něco ze svého majetku půjčit, nevede o tom žádnou diskusi. Soubor, který na výstavě Nowaka zastupuje, tak nedokáže obstát v přímém sousedství kolekce Emila Filly. Nowakova díla návštěvníka rozhodně nepřesvědčují o pravdivosti Hanelových slov v úvodu k výstavě, která hovoří o tom, že všichni členové skupiny Osma svorně usilovali o naplnění snah o moderní výtvarný výraz. Ještě méně na místě je toto tvrzení v případě českoněmeckého umělce Maxe Horba, jehož tvorba navazovala na tradice německého umění pozdního 19. století, avšak kvůli jeho předčasně smrti neměla možnost se rozvinout do opravdu moderních poloh. Také obrazy zastoupené na výstavě svědčí o tom, že Horbovo dílo lze považovat spíše za předpoklad k rozvoji moderního uměleckého názoru než za jeho jednoznačný projev.

Výběr děl pro výstavu a také jejich instalace v expozici ať už chtěně nebo nechtěně odhalily kolísavou úroveň produkce některých členů Osmy. Obzvláště způsob prezentace děl Emila Pittermanna možná až zbytečně krutě naznačuje hranice schopností tohoto malíře, který se posléze dal na dráhu divadelníka. Mezi jeho dvě vynikající, energicky malovaná díla ze sbírek Galerie Zlatá husa (*Pohled na Raguzu, Krajina*) je zde umístěna plochá kompozice *Barvy v moři*, mezi dvě barevně bravurně pojaté kompozice s podzimním motivem pak dojemně bezradné *Břízy*.

Nepříliš kvalitními díly je přetížena také skupina prací reprezentující Antonína Procházku. Působivost jeho vynikajících raných obrazů *Cirkus, Milenci a Snoubenci* je rozměňována průměrnými díly *Ležící ženský akt, Koupající se dívka, Dívka s kočkou, Podobizna malířky*, ve kterých se Procházka nechával strhnout k rozvíjení loutkovitého figurálního typu poznamenaného naivismem, který postrádal autenticitu.

Osma v idyličtější světlo

Podobné výhrady však mají naprosto subjektivní charakter, neboť každý kurátor má právo na prezentaci vlastního odborného názoru, tlumočeného především právě výběrem děl. Dlužno však říci, že Hanelův pohled na věc interpretuje první výstavu Osmy v poněkud idyličtější světlo, než se pravděpodobně ve skutečnosti odehrála, a to nejen díky tomu, že na výstavě prezentuje v několika případech díla, jež spadají do pozdějších, umírněnější orientovaných období tvorby některých členů Osmy. V úvodním textu výstavy autor hovoří o pedagogických členech Osmy na Akademii, kteří „sice patřili k zastáncům tradičnějších orientací, ale dokázali přece jenom projevit k usilování mladých jistou toleranci“. V případě Vlahy Bukovace myslím není možné uvažovat vůbec o žádné vstřícnosti vůči experimentům jeho svěřenců, dále zmiňovaní Thiele a Schwaiger, i když svobodomyslnější, rozhodně byli daleci jakéhokoli schválení jak první, tak druhé výstavy Osmy. Za ještě zkreslenější lze označit další Hanelovo tvrzení, že „následně“ mladé umělce „také podporovali zdejší historici umění F. X. Šalda, K. B. Mádl a A. Matějček“. Literární a umělecký kritik F. X. Šalda skutečně kladně ohodnotil první výstavu Osmy, avšak oficiálně ji nerecenzoval a je známo, že později měl k tvorbě umělců generace Osmy jisté výhrady. K. B. Mádl kritizoval jak první, tak druhou výstavu velmi ostrými a nevybíravými slovy. Generační druh členů Osmy A. Matějček podporoval umělecké snažení svých přátel až od roku 1909, kdy už někteří z nich zakotvili v etablovaném SVU Mánes.

Jak první, tak druhá výstava Osmy se setkala většinou s rozhodným odsudkem a jen zřídka s nesmělými sympatiemi. To je nepochybně jedním z nejnázornějších dokladů převratnosti vystoupení mladých umělců Osmy. Výstava kurátorovaná Olafem Hanelem nejenže divákovi nevysvětluje význam těchto historických okolností, ale dokonce je v podstatě opomíjí.

Autorka je historička umění a kurátorka Galerie hlavního města Prahy.

Výročí Osmy. Výstava ke 100. výročí 1. výstavy Osmy. Kurátor Olaf Hanel. České muzeum výtvarných umění v Praze, 6. 4. – 17. 6. 2007.

Emil Filla: Autoportrét, 1907, České muzeum výtvarných umění v Praze

Od Čechova k improvizujícím králíkům

Divadelní flora v Olomouci

Festivalová sezona začíná. Přinášíme ohlédnutí za regionální přehlídkou, která měla překvapivě odvážnou a dobrou dramaturgii.

JANA BOHUTÍNSKÁ

Olomouc má za sebou XI. ročník festivalu Divadelní Flora s mottem Člověk mezi lidmi. Ač je to motto poměrně vágní a hledat bychom pod ním mohli ledacos, skrývalo překvapivě náročnou dramaturgii. V hlavním programu (1.–6. 5.) a v navazujícím off programu (7.–10. 5.) se nabízela opera, činohra, tanec, pohybové divadlo, hudba i film.

Výhodou olomouckého festivalu je mladá studentské publikum a poměrně klidná atmosféra. Hlavní program (a této části festivalu se budu věnovat) se drží dvou až tří představení denně. Rozhodně tu nenajdeme festivalovou zběsilost, kdy dav diváků běží přes celé město na další představení. Na druhé straně je čas posedět v kavárně, nasávat atmosféru univerzitního města, přečíst si

Ivanova režisující Roman Polák přidává prvky orientálního loutkového divadla. Černě oblečeným vodičům loutek jsou vidět jen oči a jsou téměř permanentně přítomní. Jako pozorovatelé, jako skuteční loutkáři, kteří oživují loutku malého chlapce s balónky nebo nahé ženy – figuríny, jako mlčící sluhové, kteří rázem zasahují do vypjatého děje, manipulují postavami jako loutkami a vydávají úsečné pokyny v nesrozumitelném orientálním jazyce. Zároveň režisér rozvedl i motiv Sárina židovství. Velice silná je scéna, v níž Sára obrácená čelem ke zdi odříkává hebrejskou modlitbu a za ní klečící doktor Lvov ji doplňuje vlastní, pravoslavnou.

Výtvarník scény Vladimír Čáp a výtvarník kostýmů Peter Čanecký se drží výhradně černobílé stylizace. Dominantou scény

herce k patosu, vypjatě emocionálnímu projevu, až enervující lehké hysterii.

Strýček Váňa, tak jako *Ivanov*, nabízí působivé a silné divadelní obrazy, které si i s odstupem téměř přesně vybavíme. Strhující je třeba skoro prázdná scéna, jen na točně v pozadí s naznačeným dřevěným domem, po které se z obou stran jeviště koulejí prázdné láhve od vodky. Narážejí na sebe, padají do parteru. Mezi nimi pak jsou Váňa a doktor Astrov jako ztracení, přeskakující po dřevěných stoličkách jako po kamenech ve vodě.

Souložící králíci a posedlost v šapitó

Po svém pojalo motto festivalu (a předpokladanou jazykovou bariéru) bulharské Divadlo Alma Alter ze Sofie: naučilo se svůj text česky. Jeho zakladatel a vedoucí Nikolaj Georgiev totiž žil čtrnáct let v někdejší Československu. Tento žák Jerzyho Grotowského, navazující na principy chudého divadla a na myšlenky bulharského divadelníka Gea Milena, a jeho dvě herečky, Petja Josifova a Sněžina Džangozova, přivezli do Divadla hudby inscenaci *The impossible you, the impossible me*. Kombinují improvizaci, kabaret, tanec, činoherní postupy, vtahují do děje publikum. Je to divadlo tady a teď, s konkrétními diváky a jejich momentálními reakcemi. Dvě těhotné sexy dívky si chtějí možná naposledy zařadit. Neváhají tančit na stole nebo na sebe vylít láhev mléka. Dva „porození“ králíci spolu začínou na stole souložit, jako kdyby svým animálním způsobem naznačovali, že rozmnožování je nekonečný koloběh.

V šapitó na nádvoří Tereziánské zbrojnice se nabízelo pohybové divadlo, alternativní projekty. Nejzajímavější z toho, co jsem v šapitó viděla, byl *Dybbuk* Teatru Novogo Fronta, fyzické divadlo, neuvěřitelně precizní one woman show Iriny E. Andreevy. *Dybbuk* je v židovské tradici putující duše, která vstupuje do živých lidí. Když Andreeva sedí na zemi, ve tmě zahalená černým pláštěm, a vidíme jen její hlavu, vyholenou a nabílenou, se zvýrazněnými očima a rty, nasvícenou sinalým světlem, uvěříme jí všechno. Vypadá tak přízračně a neživotně! Její tělo je materiál, který se může změnit jak v zrzavou pop divu, tak skřeta se špičatými ušima nebo bezpohlavní postavu plazící se ze suchého listí. Sama Andreeva, její tělo, je *dybbuk* vstupující do jednotlivých rolí jako do cizích živých bytostí.

Jako na každém festivalu objevily se také v Olomouci kusy lepší i ty, co spíše zapadnou. Co ale oceňuji především, je výběr zaměřený kvalitativně, nesázející primárně na líbivost a nekalkulující s návštěvností. Přestože v rámci hlavního programu převažovaly domácí produkce, našla se i kvalitní dovozová představení. Trochu však chyběly diskuse, které k festivalům patří. Podporují festivalovou atmosféru a nabízejí laickému i odbornému publiku něco navíc.

Autorka je divadelní kritička.

Ivanov Slovenského komorného divadla v Martině. Foto Braňo Konečný

program nebo Festivalový zpravodaj. Divadelní Flora také není ten typ akce, na niž přespolní kritická a studentská obec téměř vytlačí místní publikum. Je to festival v Olomouci a pro Olomouc.

Čechov přijel ze Slovenska

K tomu nejlepšímu, co se dalo letos v Olomouci vidět, patří bezpochyby dvě inscenace ze Slovenska v Moravském divadle. Shodou okolností Slováci přivezli dvakrát inscenaci Antona Pavloviče Čechova. Slovenské komorné divadlo z Martina *Ivanova*, oceněného pěti Dorskami. Divadlo Alexandra Duchnoviča z Prešova, hrající v rusínštině, *Strýčka Váňu*. Mají-li obě inscenace něco společného, pak velkou soustředěnost. Jednak vizuální – z velké míry se dějiště omezuje na točnu, za druhé na konkrétní postavy, lidské příběhy a psychická vyšínutí.

Jsou na točně umístěné posuvné černé a bílé paravány. Černobílé vycpané kostýmy deformují lidské postavy tak, jak jsou pokrouceny jejich životy. *Ivanov* je depresivní, jeho stav je skutečně lékařská diagnóza.

Díky loutkám je *Ivanov* zároveň velice poetické divadlo. Loutkami se naznačuje sex, ale také *Ivanovova* sebevražda. Barevnou monotónnost zas podtrhává skoro jediná výraznější barva, rudá krev, kterou na sklo vykašlává jeho manželka Sára.

Prešovský *Strýček Váňa* je výpravou mnohem tradičnější, hned první scéna se dokonce odehrává na pozadí pravoslavných ikon a hořících svící, domácího oltáře, v kostýmech najdeme více historických inspirací. Když ale na závěr Soňa odříkává svůj monolog, je to naprosto současný výraz totálního zoufalství a zároveň naděje nalezené na úplném dně. Režisér Svetozár Sprušanský se nebojí hnát

Renesance

Bílý déšť a černá louže

Do českých kin se poměrně nečekaně a se zpožděním dostává francouzská animovaná adaptace komiksu *Renesance*. Tento snímek bývá označován za „francouzské *Sin City*“, což mu může pomoci právě tak jako uškodit. Výhodou této nálepky nicméně je, že nezasečeným nastíní nejen vizuální podobu díla, ale také povahu příběhu.

LUKÁŠ GREGOR

Renesance: černá a bílá, život a smrt, pomocná ruka nebo kulka z revolveru

Komiksový film *Sin City* (A2 č. 4/2005) se setkal s poměrně pozitivním diváckým i kritickým přijetím, především však díky své formě využil potenciálu zapsat se do povědomí lidí, kteří Franka Millera (autora komiksové předlohy) ani jeho příběhy neznali. *Renesance* má nyní díky spokojenému auditoriu krvavých černobílých povídek v režii Roberta Rodrigueze možnost získat to své. Snímek se však nemůže chlubit významnými jmény, v českém prostředí je dosavadní tvorba tohoto týmu tvůrců doposud neznámá, nestojí za ní agresivní marketing, *Renesance* nebyla a už asi ani nebude významným filmovým hitem. Navíc ono neustálé přirovnávání k *Sin City* ji staví do pozice jakési evropské kopie, mladší sestřičky s menším rozpočtem. Pravdou ale zůstává, že režisér Christian Volckman byl v době, kdy se *Sin City* objevilo v kinech, se svým projektem téměř u konce. O Rodrigueze adaptaci černobílého komiksu nic nevěděl a údajně byl zděšen, když poprvé snímek viděl. Uvědomil si totiž, že nyní už se rozhodně nevyhne srovnávání, a co hůř – neubrání se označení „ten druhý“.

Dvě barvy jako žánr

Režisér Volckman přiznává výraznou inspiraci japonským žánrem anime, zvláště pak

slavnými opusy *Ghost In The Shell* (Mamoru Oshí, 1995) a *Akira* (Katsuhiro Ôtomo, 1988). Zatímco tato díla jsou mu východisky pro způsob, jak natočit animovaný film, který dokáže pracovat nejen s akcí, ale i s hlubším podtextem, pro základ příběhu musíme jít až do třicátých let. V Americe se tehdy ujaly detektivky tzv. hairboiled school, kterou prezentují díla spisovatelů Dashiella Hammetta, Raymonda Chandlera či Jamese M. Caina. I v *Renesanci* je ústřední postavou detektiv, Barthélémy Karas, u něhož absentuje jasnější vykreslení povahových rysů. Karas osciluje mezi odvahou a pouhým pudem rychle jednat, dokáže bezbrannou ženu chránit i svádět. Hrdina nedoprovází příběh svým komentářem, přesto je středobodem syžetu, jako by byla takřka celá story nahlížena jeho očima. Jelikož sama ústřední figura působí nejednoznačně, promítá se tento fakt zákonitě i do vnímání okolního světa. Hledat v něm skutečně pozitivní postavu se jeví jako nemožné, neboť jsou všechny determinovány prostředím, které je nám již v expozici představeno jako cosi nečistého, ukrytého pod oficiálním, lepším světem. Temná atmosféra vyvěrá ze samotného scénáře, nikoli pouze z formy. Tím se *Renesance* liší od *Sin City*, které mělo tuto pochmurnost programově vštěpenu ze své komiksové předlohy a už se ji jen snažilo věrně okopírovat.

Stylizace do černobílé byla tedy v případě Volckmanova filmu nasnadě. To, že došlo k výraznému kontrastnímu rozdělení na černou a bílou, tedy bez využití škály šedi, má opět intuitivní spojnici s příběhem. Hrdinové, ač nejednoznační (odpovídali by tedy spíše šedi), vidí svůj svět černobíle, a stejně tak i myslí a jednají. Existuje zde pouze život nebo smrt, pomocná ruka nebo kulka z revolveru. Přísná dualita jejich existence je vložena do využití barev filmu. Zatímco *Sin City* pracovalo ještě s dalšími barvami (žlutá, červená), jež podtrhávaly komiksový charakter a celkový efekt, *Renesance* je až na jednu výjimku (barevná kresba na papíře) zcela zakomponována do kontrastu černé a bílé.

Cesta k animované realitě

Detektivní linie příběhu postupně přeroste v závažnější hru s nesmrtností. Svým anime vzorům zde film Christiana Volckmana nicméně zůstává dost dlužen, neboť obrazem evokovaná všudypřítomná hrozba se v dějové kostře adekvátně nezrcadlí. Máme

tu nadnárodní korporaci Avalon (s tímto jménem se ve „filosoficky“ pojatých snímcích operuje snad až příliš často), která potřebuje najít svoji zaměstnankyni, jež objevila tajemství věčného života. Když se tento fakt dozvíme, pozoruhodná zůstává už jen samotná akce, ale motiv, kvůli němuž se celý příběh odehrává, je jen nahozen a ostudně nevyužit. Tvůrcům se sice daří udržovat tempo vyprávění, ale možná by adekvátní rozvedení „nebezpečí nesmrtnosti“ neuškodilo. Takto se závěr filmu svíjí v drobné křeči. Snímek se vážně spíše tváří, svou serióznost umně předstírá.

Na základě traileru by se mohlo zdát, že jde o klasicky animované dílo, přesto k jeho vytvoření bylo využito tzv. motion capture, kdy je na lidské tělo („herce“) dáno množství senzorů, které lidský pohyb přenesou do počítače. *Renesance* se tak řadí mezi rozmáhající se CGI filmy a využitím zmiňované technologie ji lze postavit vedle Zemeckisových pokusů *Polární expres* a *V tom domě straší*; Zemeckis se ale až ve druhém případě dokázal částečně vymanit z okaté umělosti, kdy jeho snaha být co nejrealističtější dosáhla ve výsledku pravého opaku. Volckman ve spolupráci s Attitude Studios zvolil cestu z druhé strany: snímané pohyby byly výrazně stylizovány, staly se pouhým pomocníkem, nikoliv předmětem animace. Výsledná podoba lidí pak vynikajícím způsobem skloubila to, co animovaný film dělá animovaným filmem (vydělání výrazných rysů, jistý stupeň jejich vyhocení), s evokací živých bytostí. Animátoři dokonce ani nevyužili tváře „přenašečů dat“ jako předobrazy postav.

Renesance pokulhává v dějové konstrukci (fabule má své mezery), ale na rozdíl od *Sin City* má její syžet pevnější stavbu. Oblastí, v níž Volckmanovo dílo boduje, je forma. I bez prostředků, jaké mají největší hollywoodská studia, dokázal jeho tým v oblasti CGI filmů dosáhnout výborného výsledku. Obávám se však, že nasazení do kin – které vítám – se distributorovi dvakrát nevyplatí. Ačkoliv jde o vizuálně nadstandardní podívanou, v nitru je francouzská *Renesance* až příliš komorní.

Autor je šéfredaktor časopisu 25fps.

Renesance (Renaissance). Francie/Velká Británie/Lucembursko 2006, 105 minut. Režie Christian Volckman, scénář Alexandre de la Patellière a Mathieu Delaporte podle komiksové novely Jean-Bernarda Pouya a Patricka Raynala, střih Pascal Tosi.

ReVolta podle Björk

Album jako facka zpohodlnělému lidstvu

Nový počín Islandčanky Björk nabízí to, co všichni očekávali. Hudbu a koncept, který není podobný ničemu, co dosud vytvořila. A přesto, nebo právě proto, její solitérství opět oslovuje masy.

JAN VÁVRA

Hudebnímu showbusinessu kdysi stačilo, že je jiná, je z Islandu, je extravagantní. A dostala nálepku „techno princezna“. Postupem času se ze všech možných škatulek dokázala vymanit. A i když prodeje jejích alb mají sestupnou tendenci (předšlého alba *Medúlla* se prodalo téměř čtyřikrát méně než jejího sólového debutu), vliv této umělkyně na současnou hudbu a nejnověji také na společnost stoupá.

Sama sobě nepřítelem

Když v roce 2001 vydala křehké album *Vespertine*, jako by signalizovala vstup do hudby 21. století, jak ji známe dnes. Laptop se stal rovnocenným partnerem hudebních nástrojů, křehké a šepotavé odpadní zvuky z univerza internetu se stavějí vedle tónů harfy a beatů a splývají v jedno. Z dosavadního snažení Björk je jasné, kdo od *Vespertine* zůstává jejím největším nepřítelem: ona sama. To, co je na ní nejosobitější, se může lehce stát tím nejnudnějším a nejúnavnějším. Proto se na dalším albu *Medúlla* snažila vymanit ze zažitých stereotypů a jakoby z trucu udělala celou desku z navrstvených lidských hlasů (beaty byly nicméně také zastoupeny – mimo jiné díky beatboxerovi Rahzelovi a hlasovému ekvilibristovi Mikeu Pattonovi). Na nové desce *Volta* se vydává úplně opačným směrem, hlavním východiskem je rytmus, přirozený hudební pohyb, který patří k základním prvkům hudby. Návrat zpět jako prostředek pro pohyb dopředu. Björk ale přidává něco navíc a signalizuje: život s nálepkou enfant terrible je nuda, nastal čas vyrazit do opravdového boje. A proč ne rovnou do boje za naši planetu?

Volta překvapí hned na úvod. Singl *Earth Intruders* naprosto nereprezentuje obsah celého alba, spíše než singlem je jakousi platformou pro poselství celé desky. Tím zůstává vztah člověka a Země ve všech současných podobách. Monotónní zařikávací formulí zpěvačka opakuje, že my lidé jsme vetřelci a okupanti Země a měli bychom se podle toho chovat. To do jisté míry ospravedlňuje život této písně jako singlu, protože v porovnání s dalšími skladbami se jeví jako hudebně a aranžérsky nejslabší. Oproti tomu následující *Wanderlust* (na níž spolupracovala se spisovatelem Sjónem, viz A2 č. 18/2006 a 16/2007), nechává naplno rozeznít to, co visí ve vzduchu; tento boj o pojmenování věcí, natož boj sám je bitvou s dlouhou řadou větrných mlýnů. A i když Björk tuší, že vyhrát se nedá, už samotná bitva bývá příležitostí vykřičet do světa všechny hrozby, obavy nebo frustrace. Ve *Wanderlust* zní až znechuceně: „Opouštím tento přístav/ dávám městu sbohem/ jeho obyvatelé se zdají být poblázněni do Boha/

nemohu vystát jejich dobra a zla// Ztratila jsem původ a nechci ho zpět.“ Několikrát se ve skladbách prolnou a na sebe navrství zvuky odjíždějícího parníku – jsme napjatí, v očekávání výstřelu z Aurory je možné představit si prakticky cokoli.

Vyhlašte nezávislost!

Album působí konzistentním dojmem, evokuje víc než cokoli jiného jakýsi pohanský rituál, plyne bez pauz a přirozeně. Skladby uvádějí do transu nebo navozují přemýšlivou meditaci. Aranže jsou velice drsné, oproti předšlým opusům zde místo smyčců dominují dechové nástroje a především akustické bicí (nebo jednoduché programovací automaty). Přestože si tentokrát Björk přizvala ke spolupráci opět výrazné spolupracovníky (mimo jiné i z afrického kontinentu), jejich místo na albu bylo až na pár výjimek upozaděno. Původně ohlašovaný koproducent, hiphopový guru Timbaland, zanechal svou stopu pouze na dvou písních z deseti (především v *Innocence* je jeho rukopis více než zřetelný) a ve stejném počtu tracků si Björk zazpívala duet s Antonym Hegartym (Antony and The Jonsons). Právě ve společné písni *Dull Flame of Fire* přivádějí Björk a Antony k životu jeden z vrcholů alba: obřadní hymnický zpěv, zpočátku zdánlivě milostný, který následně graduje do manického sóla bicích v závěru (Brian Chippendale z Lightning Bolt).

Kontrasty provázejí celou *Voltu*, od panychidy za sebevražednou atentátnici, která s bombou na břicho vzala na věčnost nejen lidi v okolí, ale také dítě, které v sobě nosila (*Hope*), až k nejdivočejšímu a skutečně anarchistickému zvolání po nezávislosti (*Declare Independence*) ve stylu rave. A následně jako po velkém boji přichází pokání a zpytování svědomí *My Juvenile* (Má nedospělost), které sděluje: „Měli jsme čisté úmysly.“ Ano, měli jsme čisté úmysly, jak dobře naložit s touto planetou. Ale nyní potřebujeme sežrat trochu hlíny a vrátit se zpět. Björk už se vydala na cestu. Překročila rázným pochodem stín všeho, co za sebou zanechala. A ještě u toho stihla rozdat pár rytmických fack domnělým pánům tvorstva.

Björk: Volta. One Little Indian/Universal; 2007.

Nové album Björk evokuje pohanský rituál. Foto Jean-Baptiste Mondino

hudební zápisník

Nemít co říci a říkat to

Pavel Klusák

Rád bych se rozdělil o nadšení z jedné z nejlepších scénických (ne-filmových) hudeb, jaká ke mně dolehla. Nejde o silné melodické hudební téma, naopak – o hudbu pozadí, ovšem zvláště plnou. Andrew Pekler aktuálně hrál v Praze v triu Jana Jelineka (o kterém nikdo nenapsal, jak skvělý koncept měl a jak velkolepě ho naplnil, jak báječně kolem těch konkrétních, tanečních bicích Hanna Leichtmanna bublali a koktali Jelinek a Pekler). První dvě alba vydal Pekler u berlínského „Deutsche dub foundation“ labelu Scape Music, následovala deska *Strings + Feedback* u Staubgold. Nové album *Cue* je... co to vlastně je? Snad pocta nebo parafráze, vycházející z tradiční library music, tedy dekorativní

hudby z nahrávkových knihoven, na kterou si můžete zaplatit licenci a použít třeba do reklamy nebo do filmu. Pokud stačím sledovat, antiautorská hudba se dnes těší intenzivní pozornosti – ne pro svou „nemožnost“, ale právě pro chuť autorů pracovat s ní, vzít ji jako východisko pro něco „možného“.

Po vzoru téhle spotřební hudební konfekce označuje Pekler své jednotlivé tracky třeba takto: *Rockslide – nostalgický patos ve středním tempu pro širokouhlé drama, slide-kytara + elektronické efekty*, nebo *Floating Tone – zvolna narůstající téma o jedné notě pro závěrečné titulky – mrazivá kresba kytary a hřejivý doprovod*. Nastolená hudební krajina je do značné míry pořád stejná, což potvrzuje, proč skladatel Arvo Pärt říká filmové hudbě salámová – ukrojí se tam, kde je zrovna třeba. Ale Peklerovy salámy zvolna, potutelně mění nádivku: jsou neměnné a zároveň živé asi jako dróny, dlouhé zvukové prodlevy (třeba v indické hudbě), u nichž přirozené svrchní alikvótní tóny zajišťují, že

se nám v uších pořád děje něco trochu jiného. Vidíte? Tak dlouho Pekler vycházel z modelu komerční hudby, až vytvořil rozehranou podobiznu indického drónu. To už připomíná text Pepy Nose „kdo jde pořád na západ, dojde na východ“.

Kdo se s hudebními knihovnami setkal v postprodukčních studiích, ví, že jméno autorů na nich najde napsané buď drobným písmem nebo vůbec ne. Tyhle nahrávky nikdy nenalezneme na pultech – marketing je směřuje přímo k reklamním a filmovým produkcím. Vyrábět je znamená ovládat určitý jazyk hudebních spouštěčů emocí, ale zároveň redukovat se na řemeslníka. Vystává před námi obraz výrobců, kteří bez vášně dělají na svěřené práci osm hodin denně. Nepotká je popová sláva ani pověst umělců-individualit, k renomé skutečných muzikantů mají dál než nájemní doprovazeči Evy a Vaška.

Pekler píše: „Původní hudební knihovny měly vlastní estetické postupy a pravidla hry,

jakými se přimykaly k různým stylům hudby. Já nerekonstruuji ani nerekontextualizuji hudbu knihoven – aplikuji místo toho její pravidla na dnešní, snad mou vlastní hudbu.“ Jak říkal John Cage: Umělec má právo nemít co říci a říkat to.

Andrew Pekler nejspíš vytušil, že beztvárnost a anonymita této tvorby je v něčem osvobozující. Přidal k ní jemně, velmi jemně vůli autora, jakýsi individuální otisk do krajiny sériových tapet. Nevzpomínám si, kdy naposled jsem slyšel tak zřejmou hudební paralelu k přístupu Andyho Warhola. Jak se ale octl v aktuální tvorbě roku 2007? Berme to jako kontrolní otázku za domácí úkol. Odpověď můžeme hledat za zvuků Peklerovy skladby *Kontakt – neústupné gesto trianglu a napůl rozšlehaná elektronika...*

Andrew Pekler: Cue. Kranky, 2007; v ČR distribuuje Day After. Hudební ukázký lze slyšet na adrese www.myspace.com/andrewpekler.

Číselné partitury a samplování trenýrek

Dva víkendy na Donaufestivalu

Třetí ročník obnovené akce, která se v rakouském Kremsu konala mezi 19. a 30. dubnem 2007, byl kromě opulentní hudební hostiny také příležitostí podívat se na to, jak vypadá perfektně připravený festivalový podnik.

PETR FERENC

Boredoms

V kremské veletržní Halle a minoritském kostele se odehrával dokonale naplánovaný program bez zbytečně dlouhých prostojů a zpoždění, početní příslušníci ochranky stejně jako kdokoliv další s visačkou pořadatele dokázali s úsměvem poskytnout všechny potřebné informace, účinkující měli čas odehrát vystoupení celovečerní délky a místní Jugenderberge, sama o sobě nepříliš drahá, potěšila slevou pro festivalové hosty.

Hlavní scéna, Halle (která se má za rok bohužel bourat, což staví pořadatele festivalu před nepříjemné hledání nové lokace), svou kapacitou pojme asi dvě tisícovky diváků a zaplněna byla pravidelně tak zpola. Hlavními taháky festivalu byly víkendy, které se pořadatelé rozhodli svěřit do rukou „kurátorů“ zodpovědných za sestavení programu. Kromě veselého diskohrdiny Jamieho Lidella (známe z loňského Spermu) se kurátorské role zhostil David Tibet, básník, zpěvák a leader folkových zvěstovatelů Apokalypsy Current 93 a čtyři členové industriálních klasiků Throbbing Gristle (viz A2 č. 20/2007).

David Tibet uvádí

Tibetův víkend nikterak překvapivě prezentoval nejružnější personální propletence kolem dvou pilířů stále populárnějšího „skrytého rubu Anglie“ – skupin Current 93 a Nurse With Wound. První z dvojice se při svém koncertu patrně nechala zlákat nemalými finančními možnostmi Donaufestivalu (jenž má záviděníhodný seznam sponzorů zvukových značek) a vystoupila na pódium v počtu cca patnácti hudebníků. Repertoár opírající se zejména o jedinečné album *Black Ships Ate The Sky* (2006) byl dosti podobný vystoupení, které Current 93 odehráli před rokem v pražském kostele sv. Šimona a Judy, množství hudebníků (šest kytaristů, dvě violoncella, dva klavíry atd.) však tentokrát působilo místy zbytečně a často nesehraně. Korunu všemu patrně nasadil zpěvák Sunn O))) Attila Csihar v roli chlapáckého backvokalisty, úspěšně ničícího Tibetovu procítěnost.

Nurse With Wound, dítě dadaistických studiových hrátek Stevena Stapletona a Colina Pottera (viz rozhovor v A2 č. 11/2007) se po dvaceti letech nekonzertování rozhodli dohnat, co zameškali. Základní dvojice doprovázená stylově spřízněnými tvůrci (Andrew Liles a Matt Waldron) s hostujícím Tibetem svůj

set orámovala dvěma delšími písněmi (*Dead Side Of The Moon* a rocková *Two Shaves And A Shine*), čas mezi nimi patřil rytmickým přeléváním zvuků a překvapivému Waldronovu zpěvu a baskytaře. Až se zdálo, že protagonistou je právě on, nikoliv nenápadný Stapleton, hrající smyčcem na elektrickou kytaru a obsluhující CD přehrávače. Vynikající koncert, doprovázený podmanivým videem z rozostřených kontur dvojice tanečniců.

Do programu přibral Tibet několik spřízněných písničkářů – svou manželku Andriu Degensovou, pějíci nyně písne pod značkou Pantaleimon, Simona Finna, transvestitu Baby Dee, doprovázejícího se na harfu a klavír; a jednoho z členů formace Antony and the Johnsons, jejichž hvězdná sláva byla odstartována debutem na Tibetově značce Durtro. Nejlepší byla ovšem někdejší členka Current 93 Little Annie (malinká kulhající dáma s nevidaným šarmem), jejíž šansony v sobě měly potřebný říz, křehkost i pocit dekadentního výmarsko-broadwayského retra.

Za největší lapsus tibetovského víkendu považuji vystoupení Matmos, jejichž humornému konceptualismu nějak nemohu přijít na chuť. Je určitě hezké, že samplují zvuk trenýrek, plechovky od coly či provozu plastické chirurgie. Háček je v tom, že tyto zvuky (jejichž původ by bez patřičného futrování veřejnosti informacemi beztak nebyl poznat, neb v éře laptopů a digitálního samplingu zkrátka cokoliv může znít jakkoliv) nakonec znějí v tak zoufale neinvenčních rytmických cvičeních, že člověka pomalu, ale jistě přejde chuť zkoumat. K vyvolání koncertního dojmu si přimysleme humor školních besídek.

Throbbing Gristle představují

Když jsme u promarněných šancí, většinu publika o týden později dokonale odrovnal Alan Vega, zakladatel slavných Suicide, kteří před třiceti lety v dobách newyorské punkové vlny osamoceně pracovali se syntezátory. Doprovázen slečnou s elektronikou, bloudil bezcílně po pódium, neustálým taháním se za nos neomylně vysvětloval příčinu svého těkání a jednou za čas do mikrofonu pronesl cosi jako „yeaah“. Nevěřící publikum jeho výkon posléze odměnilo hromadným odchodem. Jinak však víkend připravený skupinou Throbbing Gristle svou kvalitou předčil dení o týden dřív.

TG samotní se představili hned dvakrát. Na prvním vystoupení předvedli průřez svým písňovým repertoárem (*The Old Man Smiled, Hot On The Heels Of Love, Still Walking*) v příjemných aranžích (elektronika plus tradiční nástroje: kytara, kornet, housle a baskytara), zabrousili i do aktuálního alba *Part Two – Endless Not...* a vlastně ničím moc nepřekvapili. O den později doprovázeli film zesnulého britského režiséra Dereka Jarmana *In The Shadow Of The Sun* a přizvali si k tomu asi dvacetičlenný pěvecký sbor řízený dirigentkou na základě jakýchsi číselných partitur. Tichou hudbu a syté barvy Jarmanových super8 koláží si užívala zaplněná hala především vsedě, skupina na pódiu rovněž nepředváděla žádnou pódiovou show a zcela se soustředila na své laptopy.

I program německého ansámblu Zeitkratzer (A2 č. 20/2006) prostupoval dvěma festivalovými dny. První večer zahájil v plné kapelní síle. Program koncertu bohužel nebyl rozdáván, jisté ale je, že proti radikálnímu vystoupení v pražské Arše (kde mimo jiné zazněla Kriegerova úprava Reedovy *Metal Machine Music*) se muzikanti rozhodli vsadit na dekonstrukci lehčích žánrů. Jejich poničeným valčíkům a tangu ovšem nechyběla typická síla a zvuková kompaktnost – co se mi na Zeitkratzer líbí nejvíc, je moment překvapení, kdy u tradičního ansámblu přestanu rozeznávat zvuk jednotlivých nástrojů a nevěřícně naslouchám výsledku snad až geniální aranžérské práce. Druhý den se soubor rozdělil na jednotlivce a každý z nich předvedl sólový výstup mezi hlavními koncerty večera. Došlo na rozbíjení houslí, hudbu vyluzovanou funěním na handsfree mikrofon, psaní na ozvučený psací stroj...

Za největší koncertní překvapení festivalu ovšem považuji divoké japonské rockery Boredoms, vedené vokalistou Yamatakou Eyem, známým například ze Zornových hard-coreových sestav. Čtveřice nastoupila bez kytar, zato se třemi obdivuhodně sehranými bubeníky, kteří drželi tempo vystoupení ve vysokých obrátkách po celou hodinu. Eye se zabýval řevem, elektronikou a hrou na soustavu sticků postavených do podoby svislého totemického xylofonu. Paličkami a dlouhou tyčí vybouchávané působivé riffy procházely celým koncertem jako klenutý refrén. Nebýt závěrečné bubnovačky, která strhla kormidlo vystoupení směrem k neinvenčním technorytmům, neměl by koncert slabé místo. Takto musím svůj hold Yamatakově energii a koncepci zakončit drobným ale: mohlo to být o závěrečných deset minut kratší. Jenže taková přání spojená se spánkovým deficitem a s ním jdoucí zvýšenou citlivostí jsou zkrátka nedílnou součástí festivalových nocí.

Autor je zástupce šéfredaktora časopisu HIS Voice.

O kráse nepoddajnosti

Členka Bretonovy surrealistické skupiny a dlouholetá přítelkyně malířky Toyen přijede do Prahy zahájit s Radovanem Ivšicem retrospektivu Jindřicha Štyrského. Annie Le Brun bude mít též ve Francouzském institutu přednášku o díle markýze de Sade, onom balvanu propasti, který dvě stě let po svém vzniku nadále klade tu nejradikálnější výzvu lidskému rozumu a údělu. Při té příležitosti vznikl v Paříži rozhovor o čtyřech účastnících.

ANNA PRAVDOVÁ
BERTRAND SCHMITT

Spolu s Radovanem Ivšicem jste patřili k nejbližším přátelům Toyen v jejím francouzském exilu. Ještě předtím, koncem dvacátých let, Toyen strávila ve Francii více než dva roky s Jindřichem Štyrským. Vyprávěla vám o tom? Děčila se s vámi o vzpomínky na Štyrského? Nepoznala jsem nikoho jiného, kdo by kladl přátelství tak vysoko jako Toyen. Jistě proto, že přátelství není osudové, ale je založeno na volbě, i když vášnivě. Ta volba byla pro Toyen životní silou, životním principem. A to do takové míry, že dokázala, že její přátelé nikdy nezemřeli. To se týká jak Štyrského, tak Heislera. Měla jsem štěstí, že jsem byla s Toyen ve spojení více než patnáct let, a jistě díky tomu jsem Štyrského nevnímala jako někoho mrtvého. Ne že by Toyen o něm často hovořila. To nebylo zapotřebí, protože on tu nikdy nepřestal být; se svou jemnou citlivostí, s násilím svého humoru, se svým vizionářským pohledem, neodlučitelným od radikálnosti jeho zájmů. Zůstala mi z toho ohromující krása nepoddajnosti, která je spojovala na život a na smrt.

Štyrský a Toyen patřili k prvním propagátorům a ilustrátorům díla markýze de Sade v Československu. Připomeňme nedokončenou knihu Štyrského Obyvatel Bastily, překlad Justiny, který vydal Štyrský v roce 1932 v Edici 69 s ilustracemi od Toyen, a cyklus fotografií, jež vytvořil v témže roce na Sadově zámku La Coste... Hrál vaše přátelství roli ve vašem zájmu o dílo markýze de Sade? Čím jeho postava mohla do takové míry oslovit Štyrského, Toyen a surrealisty obecně? Nikdy nebude dostatečně řečeno, kolik dlužíme lidem, jako byli Štyrský a Toyen, pokud jde o objevení Sada. V první řadě za odvalu, které bylo potřeba k vydání markýze de Sade ve třicátých letech, kdy byl zakázán. Ale také za odvahu chápat jeho způsob myšlení, který jde proti všemu, co je nám předkládáno. Přes evidentní skandálnost jeho textů se totiž jeho život a dílo setkávají v tom nejsubverzivnějším možném postoji tím, že neustále do myšlení navracují tělesnost. V tom patří přínos Štyrského a Toyen k těm nejvýznamnějším. Svou citlivostí se vyhnuli rozrušení, které charakterizuje téměř všechny Sadovy exegety. I ti nejcitlivější, jakými byli Maurice Blanchot a Pierre Klossowski, se snaží k analýze Sada přistupovat konceptuálně, což veškerý Sadův postoj zpochybňuje. Štyrský a Toyen nám naopak prostřednictvím jeho různých evokací napomáhají pochopit nový mentální prostor, který Sade otevřel, když chtěl poprvé umístit filosofii v budoáru, zatímco všichni dodnes pracují na tom, aby udrželi budoár ve filosofii, to jest podřídili erotiku etice, aby za každou cenu zabránili opaku. Z tohoto pohledu je nekonceptuální přístup Štyrského a Toyen nedocenitelným uvedením do světa, ve kterém jde o to zobrazit, co by mělo být nezobrazitelné.

Ve své knize Náhle balvan propasti: Sade (Soudain un bloc d'abîme: Sade) píšete, že Sade neomylně odkrývá ty, kteří se k němu přiblíží. Co odkryl ve vás a pro vás? Urputné odmítání všech forem pobožňůstkářství ve všech oblastech, o němž jsem nevěděla, že je do takové míry základní součástí mého bytí. Řekla jsem kdysi, jak jsem mu vděčná ne za to, že mě obohatil o nějaké

myšlenky, ale za to, že mě jich zbavil, a tak mě přiměl zbavit se všeho, co nám slouží k mýlce o nás samotných.

Ať už přistupujeme k Sadovu dílu jakkoliv, zdá se, že se vždy brání zařazení do kategorií, ať už morálních, estetických, biografických, historických či politických. Maurice Blanchot ostatně říkal, že jediný způsob, jak přistoupit k záhadě Sadova díla, je přečíst celé Sada. V Praze budete mít nelehký úkol představit Sada v jedné přednášce. Jakým způsobem ho vyličíte publiku, který z něho zná jen útržky? Jak odstranit nedorozumění panující kolem jeho díla? V tom má Blanchot naprostou pravdu, nutnost číst celé Sada zdůrazňuje oprávněně. Obzvláště když odjakživa, a dnes více než kdykoliv předtím, převažuje sklon čist komentáře k jeho dílu spíše než dílo samo. Ve skutečnosti je to totiž nejlepší způsob obrany před tímto způsobem myšlení, nemajícím obdoby. U Sada se nikdy neuvažuje s chladnou hlavou. Vše probíhá, jako by chtěl hlavně ukázat, jak se myšlenky zmocňuje nepokoj. A komentáře právě zbavují čtenáře přímého prožitku prohrátí myšlenky tělem a těla myšlenkou. Odtud pramení mylná snaha zredukovat tento přístup na systém, i když by se jednalo o systém nekonečné negace, jak uvádí Blanchot. Sade ovšem mluví zcela jasně: „Brojíme proti vášní, aniž bychom si uvědomovali, že právě u jejich pochodně si filosofie rozžehává tu svou.“ Myslím si, že je potřeba ukázat právě tento nový způsob pojetí myšlení a jeho organických kořenů. A nezůstat přitom pouze u idejí, ale ukázat například, nakolik je Sadův ateismus v první řadě fyzickou záležitostí spíše než filosofickým postojem. Nebo ukázat, jak při diskusi o vášních, které se téměř všichni myslitelé osmnáctého století snažili zespolečenštit, začal Sade tím, že se – ve 120 dnech Sodomy – zabýval výhradně kriminálními vášněmi, to jest nepředstavitelnými a nenapravitelnými v jakémkoli společenském řádu. A je tu také způsob, jakým Sade zobrazuje ono nepředstavitelné neustálými odkazy ke konkrétnosti bytosti a věcí. Mám na mysli samozřejmě prostředí ve 120 dnech Sodomy, onen neprodyšně uzavřený zámek, uzavírající nejutajenější vnitřní divadlo. Proto je tak důležitý intuitivní přístup k jeho světu, jak to ukazují různá objasnění, jež dokázali podat surrealisté, a v první řadě Štyrský a Toyen. Objasnění „o fyzickém vědomí nekonečna“, které hledal.

Sade, uvězněný za starého režimu a internovaný po Francouzské revoluci, se jeví jako člověk v naprosté roztržce se společností, ať je jakákoliv. Jako naprosto jedinečná nesmiřitelná bytost, stojící sama proti své době. Počátkem dvacátého století, kdy byl Sade znovuobjeven, mělo jeho dílo stále skandální sílu roztržky. Myslíte, že je tomu tak dosud, či onen balvan propasti popraskal? Stopy byly zahlazeny a nepokoj vyprchal pod nánosem kritických výkladů a revolta byla nahlodána banalizací, zploštěním některých myšlenek? Je nepochybné, že se ve chvíli, kdy byl Sade zpřístupněn, objevily nové formy cenzury, snažící se zneutralizovat hluboký skandál, který spočívá v jeho způsobu myšlení.

Je třeba říci, že mnohé exegeze, které vyvolal a dále vyvolává, silně přispěly k této normalizaci, která se stává čím dál víc nezbytnou pro svět, jenž se ustaluje. Redukcí Sadova postoje na nějaký filosofický systém ho totiž zbavujeme jeho energie imploze, která spočívá v zakoušení hodnoty myšlenek skrze realitu těl. Je nutno konstatovat, že nic není tak cizí současnému běhu věcí jako Sadova jistota, že neexistuje myšlenka bez těla, ale ani tělo bez myšlenky. To totiž na jedné straně zpochybňuje velkou část kritických teorií dvacátého století, jelikož nebyla brána v úvahu jejich „efektivní realita“ ve smyslu Machiavelliho, na druhé straně to implicitně odsuzuje plánovanou přeměnu touhy ve zboží, charakteristickou pro naše postindustriální společnosti. Z toho pramení různé formy neutralizace, jichž se Sade stává čím dál více předmětem, od obyčejné vulgarizace typu SM po vědecké rozpitvávání, obojí směřující ke stejnému zmírnění jeho „propos“. Což si ostatně každý z nás více či méně vědomě přeje, aby mohl dál ignorovat temnotu, která je v nás, a konkrétněji vazbu, kterou Sade odhalil mezi touhou a kriminalitou.

Kdo si podle vás vedle Sada na citlivém obzoru uchoval podobnou sílu roztržky, která unikla kulturní rekerupaci, tak časté v dnešním světě? Bezprostředně nevidím nikoho jiného než Alfreda Jarryho, který také nádherně ignoruje veškerou abstrakci a kterého úvaha o touze a o lásce vede ke stejným propastem jako Sada. Jarry se ubíral po jiných cestách než Sade, ale dostal se, jak v Messalině, tak v Nadsamci, k odhalení divokosti, inherentní touze z důvodu její neukojitelnosti. U obou jde uvažování o temnotě, jež je naší součástí, ruku v ruce s nezlozmlou revoltou.

Ve své poslední knize Vulkány nespoutáte (On n'enchaîne pas les volcans, 2006) se obzvláště věnujete vztahu, který Sade udržoval s divadlem, a to nejen svými vlastními pokusy psaní divadelních her, ale také divadelními efekty, kterých využíval ve svých románech. Divadlo se může jevit jako prostor pro hru, trik, fingování. Přitom Sade, který říkal, že chce zachytit vzácné okamžiky pravdy, se jeví spíše jako člověk odhalování, nekompromisního obnažování těl a vášní. Jak se tyto dva aspekty, které se mohou jevit jako protikladné, setkávají v Sadově díle? A proč se Sade obrací k teatralitě? Před Sadem ani po něm nikdo neodhalil tak jasně, nakolik jsou touha a imaginace spojeny v jejich excesivním principu a vzájemně se doplňují, aby nás neustále unášely dále od takzvané reality. Vzpomeňme na libertina Belmora, jak vysvětluje své přítelkyni Juliettě: „Zde jsou vaše hýždě, Juliette, jsou před mýma očima, zdají se mi krásné, ale má imaginace, vždy dokonalejší než příroda, a troufám si říci dovednější, je činí ještě nádhernějšími. To, co mi nabízíte, je pouze krásné, co vynalézám, je úžasné.“ Jak by za těchto okolností mohla chybět fascinace trikem a tím, co jeho iluzorní povaha odhaluje? Vztah Sada k divadlu se zakládá právě na této dvojnárodnosti a ukazuje zároveň jeho trápení a jeho urputné odhodlání ztělesnit irealitu, která je v něm. Skutečné divadlo, virtuální divadlo, mohli bychom

S Annie Le Brun o Toyen, Štyrském a markýzi de Sade

Annie Le Brun. Foto Radovan Ivšić

řící, že právě na základě tohoto neobjektivního prostoru se setkaly Sadův život a dílo, aby otevřely „první observatoř vnitřního nebe“.

Nebliží se tato snaha vyslovit nepojmenovatelné pomocí „teatrálnosti“ tomu, co se v téže době odehrávalo v anatomických kabinetech? Tam se

někdy voskové či hliněné figuríny, ale i ty nejhorší nemoci či rozpitvaná těla ukazovaly s výrazným estetickým podtextem. A nemohli bychom to také srovnat s kolážemi Jindřicha Štyrského z cyklu Stěhovací kabinet?

To máte naprostou pravdu. Když jsem pracovala na první výstavě věnované Sadovi, v roce 1989, tak jsem využila právě anato-

mických obrázků a voskových figurín, které v té době začaly plnit kabinety kuriozit. Díky jejich novosti, neoddělitelné od jejich pramálo vědecké teatrálnosti, si můžeme představit, na jakou hru odhalování-zahalování Sade vsadil, aby ukázal materialitu „nahé myšlenky“, o níž snil. Přitom však Sade, stejně jako Štyrský, využil všech možností nikoli obrácení významu, ale posunu, který vede k ne-

milosrdnému a nezvratnému obnažení. Před obrovitostí toho, co z toho vyplývá, se nelze tvářit, že jsme nic neviděli.

V Nové Justině vkládá Sade do úst chemika Almaniho větu: „Jednoho dne, pozoruje Etnu, jejíž lůno plivalo plameny, toužil jsem být tímto slavným vulkánem.“ Tato replika jako by velikostí touhy, již vyjadřuje, prozrazovala neukojenost neomezené imaginace tváří v tvář nahodilosti přírody. Klade také otázku limitů a přemíry. Není název vaší knihy Vulkány nespoutáte také odpovědí na tyto otázky?

Pro Sada je každopádně touha na úrovni této přemíry. A jeho ateismus je spjat s nepředstavitelnou odvahou tohoto způsobu myšlení, jehož cílem je obstát před přírodní přemírou, jež nic nemůže obsáhnout, ale již nám umožňují pochopit pouze vnitřní vulkány imaginace. Tyto vulkány spoutat nelze.

Annie Le Brun a Radovan Ivšić se podíleli v padesátých (Ivšić) a šedesátých letech (oba) na aktivitách pařížské surrealistické skupiny shromážděné kolem André Bretona. Seznámili se zde s Toyen, s níž navázali hluboké a plodné přátelství. Po vnitřní krizi, která vedla k rozpadu pařížské skupiny v roce 1969, pokračovali Toyen, Le Brun a Ivšić ve společných projektech, nejprve v rámci časopisu Coupure a poté spolu s dalšími přáteli založili Edici Maintenant. V letech 1973–1977 tak tato skupinka zažívala jedno z mála známých a přitom významných dobrodružství poezie při vydávání několika sbírek a teoretických textů. Patřila k nim například sbírka koláží Toyen, nazvaná Vis-à-vis, či sbírka Prstenec Měsíce (Annulaire de lune), báseň Annie Le Brun s ilustracemi od Toyen. Radovan Ivšić také v této edici doprovodil básní nové vydání jejího cyklu Střelnice. Vazby, které je pojily, nezmizely ani po malířčině smrti: Le Brun s Ivšićem stáli u zrodu výstavy věnované Toyen, Štyrskému a Heislerovi v Centre Pompidou v Paříži v roce 1982 a od té doby napsali řadu textů a svědectví o jejich přátelství a vzájemné spolupráci. Zatím poslední knihy Annie Le Brun jsou Vulkány nespoutáte (On n'enchaîne pas les volcans) a Stín za stín (Ombre pour ombre, obě 2006). Retrospektivní výstava Jindřicha Štyrského potrvá od 30. 5. do 9. 9. 2007 v Galerii hlavního města Prahy – Domě U Kamenného zvonu; do češtiny tlumočená přednáška Annie Le Brun o de Sadovi začíná 30. 5. v 18.30 v kinosále Francouzského institutu v Praze 1.

O rozumu a jiném jmelí

Devatenáctého září 2006 proslovil papež Benedikt XVI. na univerzitě v Řezně přednášku, která popudila islámský svět tvrzením, že Mohammed přinesl jen šíření víry mečem. Na hněv muslimů odpověděl Vatikán tvrzením, že šlo o citaci vytrženou z kontextu a že papež chtěl říci něco jiného. Můžeme mu to věřit?

MARTIN ŠKABRAHA

Podle biblické pověsti o babylonské věži hovořili kdysi všichni lidé jednou řečí. To lze chápat nejenom tak, že měli jeden jazyk ve filologickém slova smyslu, ale také tak, že žili ve stejné verzi světa, vyjadřované stejnými termíny uspořádanými do stejné struktury. V reakci na jejich zpupnost, na troufalou snahu vyrovnat se stvořiteli, je však na ně shůry seslána jedna z nejhorších božích ran – různorodost.

„Barbarství“ a barbarství

Pluralita jazyků a verzí světa je zde podána jako trest, takže má na první pohled negativní konotace: podobá se moru či potopě. Z „anarcho-ateistického“ pohledu by zase bylo možné hovořit o tom, že věčně nahněvaný, žárlivý a nelítostný starozákonní Hospodin předjímá v babylonském opatření slavnou imperiální zásadu „Rozděl a panuj!“ – lidstvo zbavené možnosti dohodnout se na společném výkladu světa není s to jej nezkresleně popsat, odhalit Boha jako brutálního tyрана a svrhnout jej z trůnu: „Proletáři všech věrouk, spojte se!“ chtělo by se pak zvolat.

Zamlouvá se mi jiný výklad starého vyprávění. Pluralita jazyků a kultur není trest ani lest; je to opatření proti lidské apoteóze sebe sama, která člověka nakonec ničí. Je podobenstvím o hranicích lidského vědění i jednání, uzavřených do věčně unikajícího horizontu konečnosti. Lidský život je život obklopený nezrušitelným rozhraním, nad něž neumí vystoupit.

Jedním ze způsobů, jak toto rozhraní vyjádřit, je metafora o přechodu *od mýtu k logu*. Je ale třeba být obezřetný při jejím chápání. Ideologové „filosofie jako královny věd“, kteří recyklují staletý protiklad civilizovaného řectví a „barbarského“ neřectví, vykládají tento přechod jako historický práh podobný napřímení páteře či vynálezu zemědělství: je to vykročení z primitivního vývojového stadia a vznik nové, skutečně lidské epochy, v níž se místo pohádkám věří rozumu, filosofii a vědě.

Už první filosof-systematik Platón ale vypadá velmi nepřesvědčivě, když na jedné straně vykládá jádro svého učení formou mýtu, a na druhé straně se dušuje, že mýtus má jen pomocnou, ilustrační úlohu, že je to jen jakási popularizující převyprávění pro ty, kdo pravému učení nerozumějí (a není koneckonců žádoucí, aby rozuměli).

Takové tápání je nejspíš dokladem toho, že slovo *přechod* musíme chápat nedokonavě. Není to tak, že jsme kdysi, ve stadiu intelektuálních australopitéků, žili v mýtu, a nyní, moudří moudří, žijeme v logu. Spíše žijeme v jakési „říši na pomezí“, na rozhraní mezi mýtem a logem, kde jedno je osvětlováno druhým.

Moudrost filosofie není v tom, že s logem překonala mýtus, ale v tom, že s logem poznala mýtus právě jako mýtus, tj. jeden z jazyků, jimiž lze riskantně popisovat svět, vyprávět pohádky, které nám umožní rozumět, ale současně nás postaví do sporu s realitou. Toto rozpoznání by nebylo možné, kdyby logos byl jen dalším mýtem stejného typu, a ničím víc. Ale stejně tak by nebylo možné, kdyby byl úplně a zcela něčím jiným.

Logos je k mýtu nějak záhadně přilepen. Je to jmelí na košaté lípě našich vyprávění; je mýtem, který „poznal sebe sám“, jak zní známé delfské motto, z nějž sókratovská story učinila jeden ze základních kamenů filosofie-

Skupina Guma Guar: You All Queers!, 2006

ké moudrosti. Logos je jazyk, jehož světem je jazyk sám, je to řeč o řeči.

Velkým pokušením, babylonskou věží západního myšlení je představa, že znalost řeči o vlastní řeči nám zajišťuje pozici, z níž můžeme soudit řeči jiných lépe, než to umějí oni. Rádi a snadno zapomínáme, že logos je jen prazvláštní prodloužení, ne překonání mýtu a že jakékoliv *souzení* (co je správné, dobré či krásné) je právě projevem mýtu. Je-li totiž v logu něco opravdu „božského“, nad-pozemského, pak je to schopnost být tím nejpronikavějším *svědkem* (jak chápe úlohu Boha v jedné ze svých povídek Karel Čapek). Svědek a soudce jsou ovšem role, které směšují jen skuteční barbaři.

Ztracen v překladu, nalézán v interpretaci

Joseph Ratzinger, známý katolický inkvizitor, který se toho času skrývá v papežském paláci pod falešným jménem Benedikt XVI., pobouřil na podzim loňského roku islámský svět, když citoval následující výrok byzantského císaře Manuela II. Paleologa: „Ukaž mi, co nového přinesl Mohammed, a nalezněš pouze zlé a nelidské věci, jako například to, že ti předepsal, abys víru, kterou ti hlásal, šířil mečem.“ Vatikán odpověděl na hněvivé reakce muslimů tvrzením, že jde jen o citaci, navíc vytrženou z kontextu, a že papež chtěl říci něco jiného.

Po přečtení celého textu přednášky jsem dospěl k závěru, že Ratzinger chce nejen oklikou sdělit právě to, co ve vulgární a přímočaré podobě sugeruje citát byzantského vladaře. On navíc tomu, co by bylo možné odsoudit jako akt obyčejné xenofobní aver-

ze, dodává kabát filosofické oprávněnosti. Dere se mi na mysl podezření, že dávno mrtvý a nic netušící Manuel II. Paleologos je použit jako hromosvod, který pomáhá uchránit skutečného viníka: katolického konzervativce, který pud nesnášenlivosti přepisuje do nesmlouvavých argumentů teorie.

Byzantský císař v citovaném textu dále zdůrazňuje, proč se víra nedá šířit mečem: duše je od Boha svou podstatou rozumná, neslyší na násilí, nýbrž na argumenty; nečinit rozumné znamená odporovat podstatě Boha. K těmto výrokům je citován komentář vydavatele (se kterým Ratzinger podle všeho souhlasí): pro císaře formovaného řeckou filosofií je rozumnost Boha samozřejmostí, zatímco pro muslimy je Bůh zcela transcendentní, neváže se žádnými kategoriemi, vlastně se chápe jako iracionální síla, která dokonce může – bude-li chtít – zapříčinit, aby člověk páchal modloslužbu.

„Zde se rozcházejí jejich cesty v chápání Boha, a tak i v konkrétním uskutečňování náboženství se tu otvírá dilema, které je dnes pro nás velmi bezprostřední výzvou. Je přesvědčení, že nečinit rozumné odpovídá podstatě Boha, pouze řeckou myšlenkou, anebo platí vždy samo o sobě? Myslím si, že na tomto místě je zjevná hluboká shoda mezi tím, co je v nejlepší smyslu řecké, a vírou v Boha, založenou na Bibli. Jan modifikuje první verš Geneze, a tak zahajuje prolog svého evangelia slovem: „Na počátku bylo Slovo – logos.“

Logos samozřejmě označuje nejen slovo, ale také rozum, ono jmelí, kterým filosofie obrostla lípy řeckých mýtů a dramat.

Ratzingerův dialektický idealismus

Základní kámen Ratzingerova myšlení je zřejmě právě zde: v popření, že by setkání biblického zjevení s řeckou filosofií bylo historicky nahodilé. „Toto setkání, ke kterému lze připočíst ještě dědictví Říma, vytvořilo Evropu a zůstává základem toho, co lze právem nazvat Evropou.“ Ale nejen to – jde o setkání, které definovalo pravé křesťanství, jež Ratzinger neústupně hájí proti tomu, čemu říká dehelenizace (od-řečtění). Její příklady zaznamenává už v samotném křesťanském středověku (u nominalistů jako Duns Scotus, operujících s naprostou nevypočitatelností Boží vůle), táhnou se pak dějinami skrze protestantskou reformaci a moderní liberální teologii až k naší multikulturní současnosti, jejíž normativní požadavek – že ostatní kultury mají mít stejné právo vyslovit se ke zjevení jako naše, na řečtině a latině založená kultura – papež striktně odmítá.

Ačkoliv jsem ateista, nemohu nepovažovat křesťanské dědictví za klíčovou součást vlastního myšlenkového světa, cítím se oprávněn účastnit se jeho archeologie a genealogie a na konkrétním chápání této tradice mi záleží. V podstatě fundamentalistická Ratzingerova cesta mne nejen osobně odpuzuje, ale zdá se mi i kulturně, politicky a společensky problematická, ba nebezpečná.

Neproзраzuje Ratzinger alias Benedikt až zarážející neporozumění křesťanským dějinám? Argumentuje například, že Nový zákon byl napsán řecky (víme, že ne zcela, ale to je spíš detail), a zjevení je tedy neoddělitelně spjata s řeckým duchem. Jenže řečtina, v níž vznikla evangelia, není řečtinou vyspělé filosofické spekulace, ačkoliv citované Janovo evangelium je již intelektuálně poměrně ambiciózní – zároveň ovšem nejvíce vzdálené autentickému historickému záznamu.

Samotná řecká filosofie měla navíc své kulturně-náboženské pozadí, které s židovským původem křesťanské zvěsti příliš nekonvenovalo – vzpomeňme například údajné vlivy indických nauk v pythagoreismu a platonismu nebo dionýské kultury, později recyklované Nietzsche. A v samotné filosofii najdeme vedle velkých metafyziků i nekonformní nauku atomistů, spočívající na myšlence, že naše pojmy nejsou odrazem reality, ale toliko konvencí. Tím předjímali pozděně středověké nominalisty, které Ratzinger, jak již zmíněno, vydává za příklad dehelenizace, ačkoliv jsou pokračováním jedné z klasických řeckých nauk, jakkoliv potlačené a téměř rozmetané (filosofická pomluva, které se mi docela chce věřit, praví, že Platón dokonce inicioval ničení Démokritových spisů).

Je to příznačné: současný papež jako by neuměl nebo nechtěl chápat tradici v její komplexitě a rozpornosti, vidí ji s typickým inkvizitorským idiotstvím, jež se stará jen o loajálnost či neloajálnost čtení, ne o jeho smysluplnost; nerozumí tomu, že ke každému dědictví náleží nutně i různé jeho disenty – a že teprve tato skutečnost dává dědictví jeho závažnost a závaznost, neboť nás nutí k zaujetí stanoviska, k volbě, k vlastní interpretaci, nejen v detailech, ale především v celkovém rámci této interpretace. A to, co si nežádá předem nekorrigovatelnou volbu a interpretování, ztrácí smysl; je to *denaturalizováno*, zbaveno vlastní přirozenosti, tj. proměněno v pasivní objekt expertů, kteří nadefinují správný model.

Přinejmenším stejně důležitý je další problém: i když pomineme vzdálenost mezi sofistikovanou řečtinou filosofů a jazykem

evangelistů, je zisk z argumentu, že Nový zákon byl napsán řecky, pochybný. Autorita evangelistů přece není jejich vlastní, jsou to (v ideálním případě, k němuž je daleko) *svědkové* autority Ježíšovy; obsahem jejich vyprávění je prostředkování Kristova učení v kontextu jeho pozemského příběhu. Jediná opravdu nezpochybnitelná a nerealizovatelná autorita je v celé kauze právě Ježíš – jenomže ten nic nenapsal a především: on ani další aktéři velkého dramatu určitě nemluvili řecky! A kromě jazyka je neřecké (tedy „barbarské“) i Ježíšovo kulturní a náboženské pozadí, rámující celou jeho ideovou misi a klíčový spor s náboženskými autoritami.

Už evangelia tedy nejsou ničím jiným než *překlady*, který je navíc nepochybně doprovázen značným kusem interpretace a legendistického domýšlení. Řecký text Nového zákona není vystaven na originálu, protože žádný zkrátka neexistuje!

Islám proti Bohu?

Kdyby Ratzinger takto deformoval pouze samotné křesťanství, ještě by to nemusel být důvod k protestu. Představa, že biblický Hospodin, jehož hněv i láska jsou všechno, jenom ne logické, se kvůli nahodilému setkání s prapodivným světem řecké filosofie začne orientovat podle jakéhosi logu, svého druhu slangu, který si ti filosofové vytvořili, je absurdní. Vysloveně nebezpečný je ale tichý důsledek dotyčné ambice pro samotný logos – ten totiž přestává být partikulárním výtvorem západní civilizace (který si jiní mohou půjčovat, kopírovat a osvojovat) a získává charakter božské autority.

Co to znamená, je patrné především ze vztahu k islámu, který je v přednášce implikován a který autor sice nevyslovuje, ze sledu argumentů však podle mne vyplývá – a je sofistikovanou, „vědecky“ zdůvodněnou verzí úvodní citace z Manuela II. Paleologa. Jestliže se totiž předpokládá, že islámská představa Boha je de facto iracionální, a zároveň se sugeruje, že rozum – a to zcela konkrétní logos Západu – je založen v Boží podstatě, pak islám je proti Boží podstatě.

V klíčovém bodu stojí tato koncepce na triku připomínajícím legendární DIAMAT, jenže v teistické verzi (tedy jakýsi DIAID): nauka je správná, protože odpovídá Boží podstatě, přičemž pojem Boží podstaty je výtvorem právě této nauky, tj. helénizované křesťanské teologie. Tento zjevný kruh může být důvodem, proč se zpochybňuje místo teologie na univerzitě – fakt, kterému Ratzinger ve své řeči pochopitelně odporuje. Opomíjí ale, že univerzitní diskurs by měl respektovat základní vědecká pravidla, a mezi ně patří to, že správnost nějaké teorie lze odvozovat pouze z jejich formálních vlastností, ne z toho, že je posvěcena realitou. Realita dává za pravdu pouze pavědcům.

Vědecká pravidla ovšem mohou být přesudečná a úzkoprsá. Pro mne je podstatné, že Ratzinger připisuje (v relativně nejsilnější části své přednášky) rozumu úlohu, která je neúnosná a v masarykovském slova smyslu *titánská*. Kritizuje redukcionistické, pozitivistické pojetí rozumu, které vytlačuje z reality vše subjektivní, emocionální apod. (takový omezený rozum zde hraje roli dialektické teze); zároveň zdůrazňuje, že toto nesmí být důvodem k zavržení rozumu samotného (antiteze), a že je naopak třeba rozum revitalizovat a chránit – ovšem na vyšší, monu-

mentálnější rovině, kde obsáhne i osvícenstvím marginalizované složky lidství (syntéza). Tedy rozum, který bude rozumnější než všechny dosavadní rozumy, logos nejlogičtější...

Sem prostě nemohu s Ratzingerem jít. Co je to vůbec rozum? Víme to, nebo tomu jenom věříme? Nestojí v pozadí papežovy vize pouhý mýtus, totiž ten o Odysseovi vždy předurčeném k návratu domů, mýtus, který si v extrémně sofistikované podobě převyprávěli novoplatonikové jako nauku o emanaci světa z božské mysli (kam se ten svět nějak měl vrátit), mýtus, který pak definitivně „zlogičtil“ Hegel, aby vytvořil jeden z největších preludů „syntetické“ racionality?

V té syntéze je podvod. Není totiž „splnutím protikladů“, konečným smírem, jak by se mohlo zdát. Je neustálou válkou pohlcující to, co je jiné, cizí, nadbývajícím, vzdorujícím, do „upgradované“ verze původní teze – což je v našem případě klasický západní logos, o němž dnes víme, že se podezřele často jeví jako třídní, imperialistický, represivní, reifikovaný, exploatační, falocentrický atd. atp. Usvědčuje-li antiteze tezi z omylu, je syntéza ještě mylnější. Je to mýtus, který si začal myslet, že je logický; že nejenom věří, ale ví.

Proto v následujících slovech slyším nechtěnou, ale ďábelskou ironii: „To, že zveme své

partnery k dialogu kultur, spočívá v tomto velkolepém logu, v této šířce rozumu. Objevovat jej stále znovu je velkou úlohou univerzity.“ Jsou oni „partneři k dialogu“ něčím více než pověstnou antitezí, jež bude zrušena dialektickou fúzí v souladu s Boží přirozeností? Není tu vzorem platónský dialog, v němž se úloha Sókratových „oponentů“ zpravidla omezuje na to, zda a jak jsou schopni odkývat dedukce mistra?

Zahrada pozemských nejistot

Naše postbábelské jazyky jsou jako košaté stromy v zahradě tohoto světa; naše rozumy, „logiky“ těchto jazyků vyrůstají na nich jako jmelí, snad svědomí jejich záští. Zahrada je čím dál zarostlejší a hustá větvoří se proplétají, jako by se vzájemně roubovala, a mezi nimi se vinou cizopasníci interkulturní komunikace. V celém tom spletnosti pobíhají živé bytosti a snaží se najít *modus vivendi*. Může se jim to podařit, dokud si nějaká z nich nezačne myslet, že má v ruce plán (analogii) celé zahrady.

Na takovou situaci má, tak jako na začátku, nejlepší odpověď Starý zákon. Dotyčnou bytost je třeba ze zahrady vyhnat! Potíž je, že toho jediného, kdo má právo to udělat, už hodně dlouho nikdo neviděl – a to máme kamery doslova na každém rohu.

Autor je filosof, působí na Univerzitě Palackého v Olomouci.

INZERCE

“ NEHULTE, VAPORUJTE ”

VAPORTEAM™

VYZKOUŠEJTE SI SVŮJ VAPORIZÉR.

Půjčujeme oproti vratné záloze za mírný poplatek, který vám v případě koupě vrátíme. (díky záloze nepožadujeme vaše osobní data)

	Vapir One	Aromed	Volcano
Cena za den	200 Kč	500 Kč	500 Kč
Cena za víkend	400 Kč	1 000 Kč	1 000 Kč
Záloha v ceně přístroje	4 900 Kč	11 900 Kč	12 500 Kč

www.growshop.cz
www.vaporizace.cz

Kouření zabíjí, phytoinhalace léčí

GROWSHOP ČR, Bořivojova 95, 130 00 Praha 3, tel.: +420222717694

Úskalí radioartu

Autor se zamýšlí nad právě vyšlou knihou, nadvládou obrazů nad zvuky, ale i nad rozšiřováním prostoru skrze hluk, který má na mainstreamových rádiových vlnách stále málo prostoru.

JOZEF CSERES

Když před třemi roky Jon Rose přebíral prestižní Cenu Karla Sczuky za svou radioartovou produkci *Skeleton in the Museum* (2004), svou řeč ukončil následující myšlenkou: „Jakoli trvanlivá se zdá být naše CD kolekce, samotný zvuk je pomíjivé médium. Nemůžete ho zadržet. Můžete vložit CD do nějaké krabice, nemůžete však držet zvuk v žádné z nich. Zřejmě se musíme rozpomenout a znovu se naučit, v čem je podstata hudby, že hudba potřebuje roli, že musí mít funkci; a že v našem materiálním, vědecky prokazatelném a stále se zmenšujícím světě má auralita skutečnou cenu.“ Rose vlastně v kontextu nových médií jen připomněl to, co před léty postuloval ve své prorocké, ještě stále ne zcela doceněné knize *Hluk: politická ekonomie hudby* (Bruits: essai sur l'économie politique de la musique, 1977) francouzský myslitel Jacques Attali – skutečnost, že svět není jen pro nazírání, nýbrž i k poslouchání: „Naše věda vždy toužila monitorovat, měřit, abstrahovat a kastrovat význam, zapomínajíc, že život je plný hluku – pracovního hluku, hluku člověka a hluku zvířete – a že tichá je jediné smrt. Hluk kupoval, prodával anebo zakazoval. Bez hluku se neděje nic podstatního.“

Transformace povahy civilizace z vizuální na audiovizuální sice zmírnila sémantickou nadvládu obrazů nad zvuky, přesto se i v době nepřetržitého audiovizuálního šumu víceméně zapomíná, že první virtuální realitou bylo právě rádio. I když je rádio krabice, je to krabice procesuální; emituje do prostoru zvuky a ty pak prostor animují ve zcela jiných dimenzích. Rádio zkrátka rozšiřuje prostor (na rozdíl od televize, jež ho zužuje) a podněcuje představivost posluchače. Procesuálnost a obrazotvornost rozhlasového vysílání zdůrazňovali všichni předchůdci a průkopníci radioartu (Marinetti, Brecht, Chlebnikov,

Cage a další), kteří ho od samých začátků neúspěšně bránili proti mocenským zneužitím, pojmajíce ho spíše jako médium výsostně umělecké. Reflexe nového umění zplodila mnoho expertiz a definic, podstatný však zůstává fakt, že radioart není obyčejné spojení rozhlasu s uměním; je to rádio, které dělájí umělci otevření nekonvenčním postupům a experimentům. Jelikož jde o elektronické médium se širokým společenským dosahem, podléhá větší ideologické kontrole než jiná média. Je tudíž médiem i vlivnou institucí zároveň. Umělecké ambice mají patrně všechna veřejnoprávní rádia, nicméně radioartové projekty obyčejně bývají jenom „přidruženou výrobou“ mainstreamových vysílání, realizující se povětšinou ve speciálních experimentálních studiích a vysílající na stejně tak speciálních kanálech. Mnohé z nich, například při NWDR v Kolíně nad Rýnem, při R.T.F. v Paříži, Kunstradio při ORF ve Vídni či The Listening Room při ABC v Sydney, významnou měrou zasáhly do dějin moderního akustického umění. I v oblasti radioartu však již platí, že zpravidla ty nejzajímavější věci vznikají v nezávislých prostorech či na periferii a v undergroundu, jímž jsou v tomto případě pirátská a studentská vysílání. Tím, čím kdysi byly nízkorozdrojové mini-FM, tím jsou dnes webové stránky, skýtající nebývalé možnosti též pro radioart.

Michal Rataj v knize *Elektroakustická hudba a vybrané koncepty radioartu* (KANT/AMU 2007) také sdílí názor, že radioart je záležitost experimentujících umělců, využívajících rozhlasové vysílání pro tvorbu originálních uměleckých forem, pouštěných do éteru nebo po internetu, naživo nebo ze záznamu, jež v současnosti nabyly konečně legitimní žánrovou podobu. K tomuto závěru však dospěl až po zasvěceném exkursu – histo-

rickém i noetickém – do oblasti, jež je v našich zemích v ucelené podobě zpracována poprvé. Kromě uměleckého kontextu Rataj přemýšlí o radioartu v kontextech historických (jako o platformě i médiu rané elektroakustické a konkrétní hudby), perceptivních (jako o zvuko-časo-prostorovém médiu a jemu odpovídajících poslechových konvencích), sociologickém (jako o elektronickém masmédiu), esteticko-poetických (jako o aktuálním uměleckém žánru) i producentských (jako o strategii vedoucí k tvorbě akustických děl s originální poetikou). To vše rozebírá v souvislostech, jež prozrazují nejenom autorovu praktickou (uměleckou i producentskou) erudici, ale též jasně zformulované metodologické záměry. Jeho argumentace se odvíjí od dvou a mezi dvěma odlišnými způsoby uvažování o hudbě (jeden nazval „moderním sentimentem po spojených fungujících administrativních systémech“, druhý „postmoderní únavou z absence takového systému“), jejichž reprezentace nachází ve dvou knihách – *Estetické modely evropské elektroakustické hudby a elektroakustická hudba v ČR* od Lenky Dohnalové a *Hudobné simulakry* od Jozefa Cserese. V tak trochu ambivalentní polemice s nimi se snaží najít aktuálnější stanovisko, které by mu pomohlo artikulovat a stratifikovat pluralitní nesystémovost postmoderní situace, pro něž se právě radioart a netart jako efemérní a rizomatická umělecká média hodí nejlépe, a najít v ní jistější východiskové pozice pro evaluaci nových uměleckých forem. Opírá se při tom o sociologizující teorii Zygmunta Baumana, vyloženou v práci *Úvahy o postmoderní době*, já bych mu však pro tento účel doporučil raději výše uvedenou knihu Jacquese Attaliho. Teoretické pojednání je doplněno o analytický nástin české radioartové scény, čímž práce nabývá na aktuálnosti. Ratajově knize sice lze vytknout značnou dávku akademismu (nakonec jde o text disertace), to by však zájemce o aktuální mediální (nejenom umělecké) prostory rozhodně nemělo odradit od její četby. Její prostudování spíš inspiruje k vyhledávání raritních radioartových produkcí v mainstreamových vlnách éteru.

Autor je hudebník a muzikolog.

přešlap

Glutaman sodný

Vůbec nejlepší je mluvit a psát o národní povaze. Ted' se to ukazuje zas pěkně. Vždyť Čecháčkem může být i ten, kdo je pro americký radar, i ten, kdo je proti. První je Čecháčkem proto, že leze do zadnice Američanům, tak jako předtím lezl Rusům; druhý je Čecháčkem proto, že je zbabělý a nejraději by se (tak jako vždycky v dějinách, ovšemže) nechal ochraňovat jinými. Národní povaha přijde vhod vždycky. Ale národní povaha neuteče, podívejme se třeba, jak kořeníme. Podle Bohumila Doležala, fejetonisty, označovaného často za politologa, lze Letenskou pláň považovat za bývalý apelplatz „v našem fešáckém Buchenwaldu“. Takový literární obraz musel potěšit leckoho. Možná ne bývalé buchenwaldské vězně, a možná ani ne ty, kteří strávili padesátá léta v Jáchymově, ale jistě všechny ty, kterým se líbí žertovné užití hesla Es kommt der Tag!. Nebo milovníky hauzírování s únory 1948 při každé naskýtající se příležitosti. Kořeníme své veřejné debaty silně, ať už je řeč o politice nebo o sportu. „Jeden z pachatelů jej bil dvakrát pěstí a druhý mu dal nůž na krk.“ – taková věta je už dnes vzácná. Važme si jí, naprostá většina nožů na krku je totiž obrazná. (Samozřejmě, pro život je to tak lepší, pro jazyk ale ne. Nejlepší by bylo co nejméně nožů na krku vůbec.) Takže častěji dávají například Bushovi kvůli Iráku nůž na krk spolustraníci, nůž na krku cítí basketbalisté Děčina, Pepovi dala nůž

na krk Libuška („Bud' chlast, nebo já!“), Topolánkovi dal zase nůž na krk Tlustý, kdo si vyzývá, abychom dali nůž na krk magistrátu, nůž na krku má dokonce i Toronto, slovenská herečka na Nově má nůž na krku, nůž je i na krku české železnice, nůž na krku má podle protitemelínských aktivistů rakouský kancléř, ale podle někoho jiného svěřenci trenéra Pospíšila. Užívá se i koření ze slovníku vyšetřovacího. Lidovky.cz třeba často provádějí výslechy – Jana Kasala, Vlastimila Tlustého a mnoha dalších. (Možná to zavedl Karel Hvíždala svým Dálkovým výsledkem? – Tehdy, v osmdesátých letech a v souvislosti s pronásledovaným Václavem Havlem to ovšem dávalo smysl.) Mnohaletá rubrika časopisu Babylon má zas název Kádrový dotazník, něco z ní vyšlo i knižně. Přinesla mnoho rozhodorů, často vynikajících a s vynikajícími lidmi (nenapíšu, že s osobnostmi, abych neurazil; to slovo už taky podlehlo inflaci). Prostě kořeníme silně a snad by nás bez ostrého, ač chuťově plochého koření, pocházejícího často z dob odpudivých, ani nebylo čist. Podle mého osobního průzkumu, dle sociologických pravidel nereprezentativního, ale i tak dost rozsáhlého, se už v málokteré české domácnosti vaří polévky, ba i další chody bez takzvaných zesilovačů či zvýrazňovačů chutí. Obvykle se ještě nevaří s nožem na krku, ale s glutamanem sodným většinou ano.

Václav Burian

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

AL GORE
NEPŘÍJEMNÁ PRAVDA

Naše planeta v ohrožení – globální oteplování a co s ním můžeme udělat
Přeložila Jitka Fialová
398 Kč

Málokterá kniha s tematikou životního prostředí se stane bestsellerem. Bývalý americký viceprezident Al Gore to však dokázal, a dokonce podruhé. Po Zemi na misce vah z roku 1992, mimořádně kvalifikované a ucelené analýze celosvětové ekologické krize, vydal v roce 2006 další pozoruhodné dílo – Nepříjemnou pravdu. Na bohatém materiálu zde dokládá, že globální oteplování skutečně probíhá. Fakta ilustruje pečlivě vybranými fotografiemi, názornými grafy, četnými mapami i jedinečnými osobními zkušenostmi. Svou knihu předkládá jako výzvu ke změně přístupu k naší vlastní planetě.

Rostlina pro třetí tisíciletí

Konopí seté je všestranně využitelná přadná, průmyslová a energetická plodina s menší výrobní energetickou náročností, druhotnou zpracovatelností a stoprocentní biodegradabilitou použitého materiálu. Ve světě se z ní vyrábějí desítky tisíc rozličných ekologických materiálů a výrobků. Na 1 ha pěstební plochy během 120 dní naroste minimálně dvaapůlkrát více dřevité hmoty než na 1 ha lesa, který roste několik desítek let.

Marie Šíroková

Počátky pěstování a využití konopí sahají do oblastí Střední Asie, Číny a Indie, kde se pěstovalo již od třetího tisíciletí před naším letopočtem. V dávných dobách se konopí využívalo hlavně jako důležitá potravina a pro textilní účely. Do Evropy se dostalo někdy v 7. století před naším letopočtem.

V některých zemích bylo konopí zakázané pěstovat, např. v Německu až do roku 1996. V současné době se nesmí pěstovat např. v USA, ale i tady se počátkem letošního roku objevila tisková zpráva, že farmáři v Severní Dakotě oficiálně požádali po 50 letech o licenci na jeho pěstování. A jsou země, které pěstování konopí nikdy nepřerušily, např. Francie, což je dnešní největší evropský producent konopí setého, dále Španělsko, země na Balkáně a ve východní Evropě.

V českých zemích nebylo pěstování konopí zakázané nikdy; má zde naopak dlouholetou tradici. Z historických pramenů je doloženo pěstování konopí z doby laténské z Modlešovic na Strakonicku. Od počátku 20. století

trné množství psychoaktivních látek. Pro náruživého uživatele konopí indického nemá tedy žádný význam.

Konopí se v současnosti v ČR pěstuje hlavně pro produkci přírodního vlákna k technickému nebo k energetickému využití, pro papírenský a automobilový průmysl a pro stavební účely. Říká se, že konopí dokáže nahradit ropu. Můžete z něj vyrobit dynamit i celofán. Podle dosavadních dostupných informací z celého světa se uvádí, že se z technického konopí vyrábí až 25 000 různých druhů recyklovatelných výrobků.

I na českém trhu se začínají objevovat první české konopné produkty. Rozvíjí se obchodní síť s konopnou přírodní kosmetikou, na jejíž výrobu se používá konopný olej. Jsou zde již tři kosmetické společnosti, dvě ryze české a jedna zahraniční.

Celkem úspěšně se daří rozšiřovat i obchodní síť s konopnými potravinami, které se zatím dovážejí ze zahraničí, ale už se objevily i první české konopné těstoviny, poměrně dobře se prodávají i české nápoje s konopným extraktem – limonády, ledové čaje, likér, pivo a vodka. V papírnách se z konopného vlákna vyrábí

tepelných izolačních, které se k nám také zatím dovážejí z Německa.

Otevírá se zde tedy příležitost pro různé podnikatelské subjekty a investory prakticky ve všech odvětvích průmyslu a národního hospodářství. Je toho skutečně mnoho, co se z technického konopí dá vyrobit, jen je potřeba podnitit zájem investorů a podnikatelů a přesvědčit stát, aby tyto aktivity podporoval. Konopí budoucnost rozhodně má. Je to alternativa třetího tisíciletí.

Autorka působí v Konopářském svazu České republiky.

Motivace ubalená v jointu?

Konopí je v současné západní společnosti vnímáno značně rozporuplně. Vedle využití např. v průmyslu či lékařství je konopí oslavováno, ale také zatracováno pro schopnost ovlivňovat prožívání a chování člověka.

Roman Gabrhelík

Termín konopné drogy je označením pro skupinu produktů, které pocházejí z usušených a více či méně zpracovaných květů samičí konopné rostliny. V neoplozené blizně, nedojde-li tedy k tvorbě semen, je největší koncentrace psychoaktivních látek, které jsou zodpovědné za marihuanové opojení. Účinné látky jsou kanabinolovými sloučeninami, z nichž nejúčinnější je delta-9-tetrahydrocannabinol (dále jen THC). Konopnými drogami jsou v zásadě marihuana, hašiš a hašišový olej.

Účinky konopných drog se liší v závislosti na druhu (marihuana, hašiš, hašišový olej), užitém množství, obsahu THC a způsobu, jakým je THC dopraveno do těla uživatele.

Nejčastěji jsou konopné drogy kouřeny. Účinek se dostavuje v řádu několika sekund až desítek sekund a trvá přibližně dvě až čtyři hodiny. Méně jsou konopné drogy konzumovány v potravě či nápojích (THC je rozpustné v tucích a alkoholu, nikoliv ve vodě). První příznaky opojení se dostavují asi půl hodiny až hodinu po požití a trvají až osm hodin. Kromě toho v trávicím ústrojí dochází k přeměně struktury účinných látek, a tak se ve srovnání s kouřením jemně mění povaha opojení.

Přestože se konopné drogy neřadí mezi velmi rizikové drogy, jejich (především pravidelné) užívání je spojeno s celou řadou zdravotních a sociálních komplikací. Jedním z často zmiňovaných negativních dopadů užívání konopných drog je tzv. *amotivační syndrom*. Amotivační znamená, že je narušena motivace. Z pohledu psychologie *motivace* vyjadřuje počátek, směr, intenzitu a přetrvávání chování. Zjednodušeně je motivace touha a ochota něco dělat. Po dlouhodobé konzumu-

maci konopí údajně dochází k socio-mentálnímu zhoršení, známému pod názvem „amotivační syndrom“.

Autorem v současnosti užívaného názvu „amotivační syndrom“ je americký psychiatr David E. Smith (1968). Amotivační syndrom u dlouhodobých uživatelů konopných drog se podle některých autorů projevuje úbytkem energie, poklesem ambicí, apatií, snížením maximální doby udržení pozornosti, neschopností snášet frustraci a ztrátou efektivit. Ve zkratce tedy jde o rozvoj pasivnější, do sebe zaměřené osobnosti, která začíná žít pouze přítomností na úkor budoucích cílů.

Zájem badatelů o amotivační syndrom se datuje od konce 60. let minulého století, výzkum probíhal zejména v Severní Americe. Zprávy o výskytu a závažnosti amotivačního syndromu pocházejí poněkud z klinických pozorování pacientů, kteří se objevovali v ordinacích psychiatrů a psychologů. Vědci se začali zabývat otázkou, zda skutečně dlouhodobé a těžké (náruživé) užívání konopných drog způsobuje amotivační syndrom. Proto se uchýlili do prostředí psychologických laboratoří, kde by mohli v klidu sledovat dlouhodobé působení konopných drog na motivaci uživatele. Závěry různých badatelských týmů nebyly jednotné. Část z nich potvrdila, že konopné drogy způsobují amotivační syndrom, část přišla s tvrzením, že uživatelé konopí vykazovali v testových situacích lepší výsledky – byli tedy lépe motivováni. Aby bylo možné závěry o existenci amotivačního syndromu s konečnou platností potvrdit nebo vyvrátit, začali badatelé využívat dotazníkových šetření především vysokoškolské populace uživatelů konopných drog. Nicméně závěry dotazníkových šetření byly opět rozporuplné. Zatímco jedni existenci amotivačního syndromu potvrdili, druzí tyto závěry svými výzkumy vyvraceli. Jistý posun v chápání, zda konopné drogy jsou zodpovědné za narušení motivace jejich uživatele, přinesly antropologické studie prováděné v 70. a 80. letech minulého století. Antropologické studie (např. na Jamajce či Kostarice) umožnily dlouhodobé užívání konopných drog zkoumat v jejich přirozeném prostředí po delší dobu. Podle závěrů těchto kvalitně a precizně vedených výzkumů je vztah mezi motivací a mírou konzumace konopných drog takový, že nejtěžší uživatelé měli nejvyšší příjmy, nejnižší nezaměstnanost a nejstálější pracovní historii z celé skupiny uživatelů i neuživatelů. Nejtěžší uživatelé také tvrdili, že pokud jsou intoxikováni, je jejich preferovanou činností práce.

V USA při propočtu ekonomických nákladů užívání konopných drog nebyl zjištěn významný dopad užívání na výkonnost pracovní síly. Někteří z analytiků dokonce zjistili, že užívání marihuany ve skutečnosti zvyšuje pravděpodobnost získání zaměstnání.

Z podrobnějšího pohledu na provedené výzkumy je zřejmé, že ve vztahu k amotivačnímu syndromu je vhodné rozlišovat mezi manuální a intelektuální činnostmi. Pokud jedinec provádí manuální práce, mohou konopné drogy působit dokonce motivačně, neboť jedinec může být do práce více ponořený, pociťuje méně únavy a obecně jej práce více baví. Avšak pokud sledujeme úroveň a kvalitu mentálních procesů (pozornosti, učení a paměti), mohou být mezi jednotlivci větší rozdíly podle toho, jakým způsobem se jedinec vyrovnává s inteligentně náročnějším úkolem při změněném stavu vědomí.

Z klinické praxe, ale i od samotných uživatelů konopných drog víme, že příznaky amotivačního syndromu u určitého procenta uživatelů jsou jak objektivně pozorovatelné, tak subjektivně prožívané samotnými uživateli. Stále nevíme, co přichází jako první: marihuana a následná ztráta motivace? Nebo ztráta motivace a snaha eliminovat tuto absenci drogou? Osobně se přikláním k druhé možnosti. Nicméně jednoznačný závěr, zda konopné drogy po dlouhodobém užívání způsobují amotivační syndrom, není stále k dispozici.

Autor je psychiatr.

docházelo k poklesu pěstebních ploch z důvodů dovozu levnějšího bavlněného vlákna a konopí se zde pěstovalo do roku 1956. V dalších letech se pěstovalo pouze v jižních částech Slovenska a k úplnému konci pěstování došlo v roce 1988. Hlavním důvodem byla vysoká náročnost na ruční práci při sklizni, posklizňové úpravy stonku a nedostatečné strojové vybavení.

V letech 1996 až 1999 se množství pěstebních ploch pohybovalo do 2 hektarů. V průběhu dalších let se pokusně pěstovalo na poměrně malých pěstebních plochách: rok 2000 – 129 ha, rok 2001 – 29 ha, rok 2002 – 91 ha, rok 2003 – 115 ha, rok 2004 – 360 ha, rok 2005 – 161 ha. V roce 2006 bylo technickým konopím oseto celkem cca 1180–1200 ha pěstebních ploch. Jde o vesměs povolené, vyšlechtěné odrůdy, které obsahují jen nepa-

cigaretový papír, čajové pytlíčky, filtry do kávovarů atd. Zájem je i o konopné oblečení. V zahraničí je už léta zcela běžné, že se lidé oblékají do oděvů vyrobených z technického konopí, ale i lnu, protože látky z těchto přírodních vláken jsou pohodlné a prodyšné, zvláště textilní materiály z konopí jsou antibakteriální, pohlcují UV záření a jsou velmi trvanlivé. Konopí v létě příjemně chladí a v zimě hřeje. Z dostupných pramenů víme, že u nás existovaly minimálně čtyři oděvní značky, některé z nich vlastnily několik textilních továren, které se zabývaly výrobou tzv. volnočasového oblečení, ale postupem doby společností zkrachovaly.

V současné době jsou tendence dovážet hotové oblečení ze zahraničí, protože ho u nás, bohužel, zatím nikdo nevyrábí.

Stoupá i poptávka po přírodních stavebních materiálech, konkrétně po konopných

Pomáhá mi to přežít

Jsou lidé, kteří marihuanu kouří, protože je to prostě baví. Pak jsou tací, kteří riskují a vědomě překračují hranice legality, protože jim tato medicínsky nepovolená látka umožňuje prožít kvalitnější život. O tom, jak se dá žít s marihuanou a roztroušenou sklerózou zároveň, hovoří Hanka Sibřinová.

Lukáš Rychetský

Co pro vás znamená marihuana? Jedním slovem pomoc. Pomoc od nevolností, pro většinu lidí nepředstavitelných, a od řady problémů, jež souvisí s mou diagnózou, kterou je roztroušená skleróza.

Hanka Sibřinová. Foto Lukáš Rychetský

Jak dlouho a jakým způsobem marihuanu užíváte? Tuším, že už to bude sedm let. Nejdříve jsem kouřila jointy, jelikož jsem jinou možnost vlastně neměla. Později jsem zkoušela vařit jídlo s přídavkem marihuany, ale to mě dost otupovalo, takže jsem od toho brzy upustila. Není to tak dávno, co jsem dostala vaporizér, který teď střídám s normálním kouřením.

V čem vidíte výhodu vaporizéru? V tom, že si člověk neničí plíce, ale především odpomáhá od nevolnosti po infuzích cytostatik, na něž musím docházet. Dříve mi bylo velmi špatně už na cestě domů z nemocnice a kouřila jsem až doma. Přestala jsem sice po kouření zvracet, ale celý den mi ještě bylo zle. Nyní si vezmu pytlík s THC do nemocnice, vylezu z infuze, všichni z něj a koukám, že mi vůbec není špatně. Když jsem ještě neměla vaporizér, tak jsem po návratu domů celý zbytek dne nemohla jídlo ani cítit, ani poslouchat, když o něm někdo mluvil. Představte si to překvapení, když jsem jednou, poté, co jsem v nemocnici před cestou použila vaporizér, došla domů a za chvíli zjistila, že sedím u počítače

a na chatu řeším přípravu bažanta na víně včetně popisu vůní a chutí...

Ví váš lékař o této konopné medicíně, kterou pravidelně užíváte? Ano, má lékařka o tom ví, a vzhledem k tomu, že ví i to, jak mi to pomáhá přežít, tak mne od toho neodrazuje. Marihuanu neužívám jenom proto, že chci být takzvaně high, ale proto, že staví mosty přes některé mé problémy.

Nicméně předpokládám, že k této léčbě vás ona nedovedla. Jak jste se tedy k marihuaně dostala? Bylo to v období, kdy jsem brala Cyklofosfamid. Jednou mi zase bylo hrozně, ale i tak jsem vyrazila do hospody za kamarády, protože doma samotné mi bývalo ještě hůř. A tam mi někdo řekl, že slyšel, jak lidem postiženým mou diagnózou prý pomáhá marihuana. Já jsem tomu sice nevěřila, ale rozhodně jsem to chtěla zkusit. On mi poté přinesl konopí, já jsem si dala prvního jointa a hned po prvním potáhnutí se mi přesta-

Užíváte si i klasického opojení THC, nebo se mu snažíte pokud možno vyhnout nějakým opatrným dávkováním? Rozhodně se mu nevyhýbám, ale mám své meze. Třeba v případě inhalace pomocí vaporizéru jde alespoň u mne o jemnější účinky oproti jointům. Kdyby mně někdo řekl, ať veřejně vystoupím po inhalaci vapíku, tak se toho nebudu vůbec bát a myslím, že bych to zvládla. S jointem je to jiné, mohu normálně pracovat a dělám to ráda, ale s komunikací je to trochu horší, což je důvod, proč si na infuze беру vaporizér.

S kouřením to nepřeháním, neboť pak člověk začne takzvaně tuhnout. Marihuana mi pomáhá i s mou psychikou. Dnes, a myslím, že mimo jiné i právě vlivem marihuany, už mohu říci, že jsem měla deprese, nikoliv že je mám stále.

Vím, že vaporizér není levná záležitost, ale také vím, že v některých německých kantonech je proplácení zdravotní pojišťovny. Bylo pro vás těžké ho sehnat? V okamžiku, kdy se tenhle vapír dostal pod 5 tisíc, jsem si řekla, že to už je cena, kterou lze zaplatit. Takže jsem sdělila rodičům, že k 33. narozeninám nechci prstýnek, ale vaporizér.

Je pro vás problém si sehnat marihuanu? Platíte za ni? Netajím se svým vztahem k marihuaně a pomůžou mi zkrátka ti kamarádi, co o tom vědí a pomoci mohou. Marihuanu jsem kupovala jen jednou a to bylo úplně zpočátku, kdy jsem ještě nevěděla, jak ji sehnat, a nikdo příliš nevěděl o mně. Dostávám třeba i listí, které lidi vyhazují, a dělám z něj mast, která pomáhá pülce mé rodiny.

Pozorujete na sobě nějaké negativní efekty dlouhodobého kouření marihuany? Nemám klasické huličské problémy s amotivací, protože amotivace je jeden z projevů mé choroby. Pokud jsem tím trpěla, tak rozhodně spíše kvůli své diagnóze a určitě silněji, nežli se uvádí u marihuany. Jsem si vědoma okamžitých problémů s krátkodobou pamětí, ale jde jen o dobu krátce poté, co si zakouřím. Přijde mi to zhruba stejné, jako když si někdo večer dá jednoho panáka a taky už dopředu ví, že nebude nic dělat, a tak si jej dát může.

Legalizace marihuany po česku

Jedni by rádi viděli trávu jen v lékárnách na lékařský předpis, další by chtěli importovat holandský model, založený na licencovaných výrobcích a coffeeshopech, a někteří si představují úplné uvolnění trhu s trávou a pro jointy balené ve veselých krabičkách by si nejraději chodili do trafiky.

Marek Jehlička

Konzervativci před úplnou legalizací marihuany varují s tím, že by znamenala start velkopěstíren a marihuanového velkobyznysu se vším, co k tomu patří. Reklamy s Bobem Marleym, konopným listem a slogany „zakuřte si na pohodu“ by vmžiku zaplavily billboardy, citylighty a časopisy. Není to úplně nepřijemná představa. Nicméně argument, že by se výrobci a distributoři legálních značek konopí patrně snažili získat co nejmladší spo-

třebitele, zní po zkušenostech s tabákovou reklamou poměrně logicky. Dvaadvadesátiletý nositel Nobelovy ceny za ekonomii Milton Friedman šel však ještě dál a postavil se za úplnou legalizaci nejen marihuany, ale všech drog. Podpořil tak vědeckou zprávu ekonoma z Harvardovy univerzity o nákladech na prohibici marihuany a o potenciálních daňových výnosech, které by americká vláda získala po legalizaci jejího prodeje. Ukončení prohibice by podle této zprávy uspořilo 7,7 miliard dolarů na státních a federálních výdajích a daňové výnosy by dosáhly dalších 6,2 miliard USD ročně. Friedman ale tvrdí, že finanční náklady jsou jen jedním z menších zel. „Podívejte se na praktické výsledky. Vidíte jen škody, utrpení a korupci, které tyto zákony vytvářejí...“ komentoval svůj postoj pro internetovou verzi týdeníku Forbes.

Nejvýznamnější neziskovou nevládní organizací v České republice, která lobbuje za legalizaci marihuany, je Občanské sdružení za legální konopí (OSLÍK) – organizátor každoročních happeningů Million Marihuana March. Hlavním cílem tohoto sdružení je uvolnění marihuany pro lidi, kteří ji používají jako lék. Vědecký korespondent britského Daily Telegraphu David Derbyshire nedávno zveřejnil výsledky největšího dosud provedeného klinického testu, jenž prokázal, že marihuana může zmírnit silné bolesti pacientů s roztroušenou sklerózou a po poraněních páteře. K zemím, kde je lékařské využití konopí již povoleno, se nejnověji připojuje Austrálie. Země jako Kanada nebo Nizozemí a osm států USA podobné zákonné úpravy již mají.

Občanskému sdružení za legální konopí však nejde jen o to, aby marihuana byla přístupná pouze nemocným lidem na lékařský předpis. Jde také o to, aby si ji mohli sami beztrestně vypěstovat, a to nejen nemocní, ale i zdraví příznivci této rostliny. Za uvolnění zákonů kolem marihuany se v poslední době staví i čím dál více odborníků na drogovou problematiku, kterým je jasné, že současná situace už není dlouhodobě udržitelná. Studií dokazujících, že marihuana škodí po všech možných stránkách méně než tabák či alkohol, už vyšlo tolik, že používání tohoto legalizačního argumentu začíná být trapné.

Skutečnost, že zákon tento všeobecně známý fakt nijak nereflektuje a paragrafově znění trestá držení, výrobu a distribuci marihuany stejně jako držení, výrobu a distribuci heroínu či pervitinu, je paradoxně nebezpečná pro zákon samotný. Devaluje tak totiž jeho smysl.

Zkušenosti ze zemí, kde již legislativně oddělili drogy podle reálné míry jejich zdravotní a společenské nebezpečnosti, ukazují, že obliba marihuany u mladých lidí po uvolnění zákonů poklesla. Ztratila se totiž příchut' zakázaného ovoce, na kterou tak často poukazuje například MUDr. Ivan Douša z Nadace DROP IN, která se věnuje péči o drogově závislé.

Jako ideál se v této chvíli jeví určitá forma dekriminalizace. Ta by měla vypadat asi tak, aby si každý občan starší osmnácti let mohl beztrestně vypěstovat omezené množství rostlin konopí. Novinář Jiří X. Doležal svého času hovořil o dvanácti rostlinách, což v Česku vyvolalo fámou, že pěstování 12 rostlin trávy je vlastně legální. Legální to bohužel není, ale blíží se to rozumnému stavu. Legální by mělo být také spolupěstování více lidí. Kdyby zákon zároveň nadále trestal obchodování s marihuanou (i když mírněji než obchodování s heroinem, které bych ještě přitvrdil), došlo by přirozenou cestou k oddělení černého trhu s drogami. Kdyby si každý uživatel marihuany mohl vypěstovat svoji trávu pro osobní potřebu sám, nemusel by pro ni chodit za drogovým dealerem, který mu dříve či později nabídně tvrdší zboží ze svého sortimentu. Pro prodejce drog by tráva jednoduše přestala být lukrativním zbožím. A zákon by získal smysl a respekt.

Autor je konopný ombudsman.

Komunikační tance politiků

Státníci před zahraničním publikem

TOMÁŠ SAMEK

Dokončení ze s. 1

Kde chybí tato křehká rovnováha, může se přičinlivé mluvení jazykem hostitelů stát kontraproduktivním.

Scéna třetí: Komunikační uklouznutí

Jestliže hlava českého státu plete jméno hostitelské země a v oficiálním projevu nazývá Ruskou federaci *rusckaja* (tj. ruská v etnickém smyslu slova) namísto *rossijskaja* (tedy adjektivem, které poskytuje prostor i neruským národům žijícím v zemi), je to menší diplomatické faux pas. Menší proto, že ho lze do jisté míry ospravedlnit: dá se vnímat jako nechtěná chyba nebo uřeknutí.

Scéna čtvrtá: Dobrovolný seskok bez padáku na cizí území

Jestliže se ovšem vyžaduje po ostatních členech českého týmu, aby i oni vyjednávali milionové zakázky ruštinou, aniž ji pořádně zvládají, je to riskantní podnik, který je neospravedlnitelný, neboť byl předem a vědomě naplánován – a přitom amatérsky. Velké peníze a zakázky se nezískávají tím, že svého obchodního partnera dojmu pokusem mluvit kostrbatou verzí jeho mateřštiny, nýbrž obratným a tvrdým vyjednáváním. Na jeho začátku může být namísto překonat psychologické zábrany jazykovou vstřícností.

Těžko si však představit razantní a inteligentní vyjednávání v jeho pozdější, expertní fázi, budu-li pořád zápolit se základní mluvnicí i slovní zásobou jednacího jazyka. Místo abych se plně soustředil na byznys či jiné téma, odčerpává se neúměrně velký díl mé pozornosti na jazyk samotný. Znají tuhle elementární věc poradci pana prezidenta? Pokud ne, je jejich interlingvistická kompetence nízká, i kdyby každý z nich švitořil devaterem jazyků.

Scéna pátá: Nepleťme si

reprezentaci se sebe prezentací

Nepsal bych svůj článek, kdyby tenhlejev byl ojedinělý. Při nedávné Putinově návštěvě

v Praze, kterou protokolárně zajišťoval Hrad, padlo rozhodnutí velkoryse demonstrovat jazykovou potenci. I byli odvoláni tlumočníci. Hradního jednání se účastnil i tehdejší premiér, který neumí dobře rusky. Byl zaskočen a musel improvizovat: nakonec s ruským prezidentem vyjednával o důležitých věcech německy. Putinova němčina je ovšem daleko lepší, takže je zřejmé, která strana byla při prosazování svých zájmů v nesporné komunikační výhodě. Co jsme tímhle vyhráli?

Ruský prezident by se jistě neurazil, kdyby v klíčových situacích byl v záloze tlumočník, jehož služeb se nemuselo, ale *mohlo* využít, jakmile rozhovor začne vážnout a zbytečně klopýtat o nezvládnutou ruštinu. Nebo že by snad přítomnost tlumočníka urazila někoho jiného, kdo si tuze zakládá na tom, že on tlumočníka opravdu, ale opravdu nepotřebuje? Pokud by tomu tak bylo, neslouží ten muž svému státu, nýbrž naopak: Česká republika se stává rukojmím jeho nadměrné potřeby ukázat se. Sebe prezentace se prosazuje na úkor reprezentace; osobní zájem na úkor zájmu státního.

Scéna šestá: Jak zbytečně

přicházíme o prestiž a peníze

Nedostatek interlingvistické soudnosti nás zbytečně poškozuje – a to i finančně, neb někdy jde při takových jednáních o velké peníze. A nejde-li zrovna o finanční kapitál, vždy jde o prestiž neboli kapitál sociální a ten, jak nás učí ekonomové, mívá sklon měnit se později opět v peníze. Opakovaně jsme slychávali větu, že o peníze jde vždy až v první řadě. Bylo by dobré, kdyby se té věty dokázal v oblasti efektivní mezinárodní komunikace přidržet sám její autor nebo aspoň jeho současní poradci. Interlingvistická nekompetence našich veřejných činitelů – zdaleka nejen těch hradních – je pro nás občany dráhý luxus a naši politici by se jí měli v zájmu svém i našem co nejrychleji zbavit.

Scéna sedmá: Netlumený pád na beton

Interlingvistickou kompetenci potřebujeme přinejmenším tolik jako znalost cizích jazy-

ků: kde chybí znalost řeči, pomůže tlumočník; kde chybí základní interlingvistická soudnost, nepomůže nikdo. K té soudnosti patří ještě jedna věc: pokud politický profesionál nechce vypadat humpolácky, musí si dávat pozor, aby nepovídal něco, co při překladu do cizího jazyka zesměšní jeho i nás ostatní, které má reprezentovat. Neupíráme nikomu právo, aby třeba evropskou ústavní smlouvu hodnotil podle svého nejlepšího uvážení. Ale jestliže se snažím získat post premiéra a veřejně prohlásím, že evropská ústava je „neuvěřitelný shit“, měl bych si být vědom, že zmírňující účinek toho anglicismu ihned vyprchá, jakmile se o tu větu začnou zajímat anglosaská masová media: tu se věta vyjeví v celé nahotě své vulgarity, která se volnou asociací ve vědomí zahraničního čtenáře spojí se jménem České republiky. Přesně to se ostatně stalo.

Prestižní britský *Economist*, čtený politiky, byznysmeny a ekonomy na celém světě, 19. prosince 2006 píše: „Czech prime minister (...) called the constitution incredible shit.“ Anglický čtenář to čte doslova takhle: „Český premiér nazval ústavu neuvěřitelným hovnem.“ Že to není třeba překládat? Obávám se, že dokud to nezazní naplno v češtině tak, jak to zní anglickému uchu, nepochopí naši veřejní činitelé, jaké verbální tanečky předvádějí pobavenému zahraničnímu publiku a co nás to stojí na zahraničněpolitické prestiži. A hlavně nepochopí, co se snažím vysvětlit celým svým textem: že interlingvistická kompetence je pro komunikaci českých zájmů stejně důležitá jako vybavenost světovými jazyky. A že člověk může umět řadu jazyků a přitom se interlingvisticky chovat jako provinční motovidlo.

Scéna osmá a závěrečná:

Výhled do budoucna

Brzy nás čeká předsednictví v Evropské unii, při němž budeme na očích celému světu, a to způsobem, který naše země ještě nezažila. Mnoho již bylo napsáno o tom, zdali ten úkol zvládneme a zda pro něj najdeme dostatek jazykové vybavených úředníků.

Bude se pečlivě zkoumat a testovat jazyková kompetence těch, kdo se mají zapojit do příslušných pracovních týmů. Ale bude se někdo ptát a zkoumat, jaká je interlingvistická kompetence těch lidí? Pokud ne, lze se důvodně obávat, že máme zaděláno na další mezinárodní ostudu.

Autor je lingvistický antropolog, zabývá se komunikací v českém veřejném prostoru.

INZERCE

anketa

Hledá se prezident

Přinášíme další nominace známých osobností českého společenského a kulturního života na křeslo prezidenta republiky.

Ivan Klíma, spisovatel

Pro mne by byl nejlepším prezidentem Pavel Rychetský. Znáám ho nejméně pětatřicet let a vím, že to je člověk mimořádně čestný, poctivý, humanitně vzdělaný a moudrý. Ta moudrost mimo jiné spočívá v tom, že si neosobuje vynášet nekvalifikované soudy ani o jevech, ani o lidech. Jako jeden z prvních signatářů Charty 77 prokázal, na rozdíl od tak mnoha současných politiků, že dokáže stavět občanské či nadosobní cíle nad svůj vlastní prospěch. Důležité je, že má zkušenosti ze státních funkcí, a přitom jsem si nikdy nevšiml, že by se tím jakkoliv pyšnil. Má mimořádnou schopnost naslouchat druhým, být nápomocný ve svízelných situacích. Myslím, že jeho zaměstnání předsedy ústavního soudu je stokrát lepší kvalifikace pro prezidenta než třeba být předsedou politické strany. Jsem pevně přesvědčen, že by byl opravdu nadstranický prezident a že by dokázal být stmelujícím, nikoliv rozdělovacím elementem v naší spíše rozhádané společnosti.

Druhým mužem, jehož si vážím a považuji ho za člověka schopného stát v čele země, je Jiří Dienstbier. Také on byl jedním z prvních

signatářů Charty 77 a jedním z jejích mluvčích. Po listopadové revoluci jako ministr zahraničí a jako zvláštní zpravodaj OSN získal mnoho důležitých mezinárodních zkušeností. Navíc má ještě jednu zkušenost: byl několik let politickým vězňem, což, pokud sledujeme životopisy našich prezidentů, bývalo spolu s pobytem v exilu bezmála podmínkou toho, aby někdo mohl stanout v čele země.

Václav Tomek, filosof a historik

Ohledně dalšího kandidáta na prezidenta sice nemám favorita, ale zůstávají mi v čerstvé paměti rozpaky, jaké provázely jednotlivé kandidáty při minulých volbách prezidenta. Mezi neznámými či nevýraznými kandidáty vydržel ten známý, který byl ochoten jít do dalších a dalších kol. Obávám se, že ve svých postojích proti Evropské unii a ve svých antiekologických stanoviscích reprezentuje spíše sebe nežli úřad, který zastává. Posledním příkladem toho je jeho odsudek vítězného návrhu na novou budovu Národní knihovny.

Na druhé straně ovšem, zdá se, přetrvávají rozpaky nad absencí výrazné osobnos-

ti, která by mohla mít sjednocující dosah. A čím více možných kandidátů bude uvažováno, tím více se budou snižovat šance na změnu na prezidentském postu. Neměla-li se taková výrazná osobnost formovat a prezentovat před veřejností již v průběhu předchozích let, a tedy není-li na novou šanci již poněkud pozdě. Ostatně patová povolební situace a její řešení nevěští příliš novou změnu.

Josef Mlejnek jr., politolog

Svět je stále složitější, a diskuse o prezidentovi tak slouží jako klasický psychologický únik k něčemu rustikálně přehlednému. Já bych těmto náladám rozhodně nevycházel vstříc, a proto bych navrhl cosi nepřehledného a složitějšího, co by tento únik zpětně vytěsnilo. Například nějakého Eskymáka, co neumí česky. Symbolizoval by, že s tím globálním oteplováním to nebude tak horké, jak nyní většina míní, a Václav Klaus by dostal nádhernou šanci prokázat, že své intelektuální výboje z poslední doby myslel opravdu upřímně a že bude srdnatě bojovat dál, i z pozice profesora na výminku.

Killer weed

Jak se v USA proměňoval postoj k marihuaně

K populární jednoleté bylině lze přistupovat z různých úhlů pohledu – z medicínského, kriminalistického nebo ekologického. Klíčový je ale pohled z pozic morálky, společenských hodnot a norem. Spojené státy poskytují v tomto ohledu ilustrativní příklad.

VIKTOR A. DEBNÁR

Občas někteří jednotlivci nebo skupiny nepřijmou převládající společenské vztahy, hodnoty či normy. Tím, že si je neosvojí a dokonce je porušují, se v sociologickém smyslu slova stávají deviantními a s přibývajícím porušováním norem spadnou do role outsiderů, pohybujících se na okraji společnosti. V takové outsiderské se v minulosti postupně proměnili i konzumenti marihuany. Látka, kterou využívali, tedy samotná rostlina, byla označena za ilegální (zákaz vlastnění, prodeje atd.). Není na tom nic překvapivého. Látky spojované například s etnickými menšinami či jinak „nemorálními“ obyvateli byly i v minulosti obvykle automaticky nazírány jako nebezpečné. V euroamerickém prostoru tak často můžeme pozorovat opakování stejného scénáře: jakmile došlo k pevnému spojení marihuany s nepopulární skupinou, následovalo objektivně nepodložené ztotožnění látky/drogy se zdrojem všeho společenského zla (zločinnost, duševní poruchy...). Další zdravý vývoj společnosti byl údajně možný, pouze pokud budou proti látce podniknuta účinná opatření. Jako modelový příklad (i když zároveň v některých momentech odlišný od vývoje v jiných zemích) mohou posloužit Spojené státy. Příkladem je to důležité i proto, že přinejmenším od skončení druhé světové války v tomto ohledu nekompromisní politika amerických elit významně ovlivňovala a ovlivňuje přístup k marihuaně ve většině států světa.

Nepostradatelná rostlina

Spojené státy se vyznačují dlouholetou a co do rozšíření a dopadu velmi významnou tradicí pěstování konopí. Její kořeny můžeme vystopovat již u anglických kolonistů, kteří rostlinu používali k výrobě lan, papíru, potravin, oleje či plachet. Na dlouhou dobu se tak konopí stalo nezastupitelným artiklem v řadě odvětví (například pro mořeplavbu a lékařství). Postupně se ale konopí proměnilo v nebezpečnou drogu – marihuanu.

Ještě v 19. století prakticky neexistovala žádná federální právní úprava regulující používání omamných látek – kdokoliv mohl přijít do lékárny nebo drogerie a koupit si vše potřebné. Takzvaná patentovaná léčiva obsahující různé omamné látky byla předepisována prakticky k jakékoli léčbě a spotřeba těchto látek rostla rychlým tempem. Varování lékařů před tímto vývo-

jem se objevovala velice sporadicky. Sami zdravotníci totiž mnohdy nepřesně interpretovali účinky používaných látek. Mimo to zákazníci i lékaři mnohdy ani netušili, co vlastně kupují a předepisují, neboť samotní producenti do svých produktů často přidávali různé druhy omamných látek neznámého množství a kvality. Mnoho závislých se dostávalo do závislosti zcela nevědomky. První náznaky určité změny ve vnímání závislých se začaly objevovat s příchodem čínských imigrantů kouřících opium. Konzumace omamných látek pomalu přestávala být nahlížena jako soukromá záležitost či neřest. K zásadním změnám ve vnímání závislých osob ale došlo až počátkem 20. století.

Drogy a vyvrhelové

První změna souvisela s tím, že se na trhu objevily nové omamné látky (heroin) a popularita těch starších (kokain) stále rostla. Obměnily se také řady samotných uživatelů. Čím dál častěji se v jejich řadách objevovali kriminálníci, prostitutky či přistěhovalci. Omamné látky začaly být více vidět, ze soukromých bytů a budoárů vyšly „na ulici“, a navíc byly stále častěji užívány pro „relaxační a rekreační“ účely.

Na obměnu uživatelů navázala změna jejich vnímání v očích veřejnosti. V souvislosti s postojem ke konzumaci drog se objevují etnické a sociální předsudky. Ve společnosti se ustálil obrázek typického narkomana, spojovaného s letargií, bídou, šílenstvím, zločinem a nakonec smrtí. Vedle toho již nebylo zlo spatřováno pouze v uživateli (slabá vůle), ale přímo v samotné substanci.

Určujícím se pro postoj americké společnosti vůči konopí ukázala první třetina minulého století. Na jedné straně bylo omezeno užívání konopí pro léčebné účely a víceméně stagnovalo její pěstování pro průmyslové využití, na straně druhé stoupla v některých částech USA konzumace marihuany z „rekreačních“ důvodů. A právě rozšiřující se kouření marihuany mezi nově příchozími Mexičany, jichž kupříkladu jen ve dvacátých letech přibýlo do USA oficiálně téměř půl milionu, a její pozdější rozšíření mezi černochy a bělošskou mládeží se ukázalo být pro budoucí postup úřadů určující. Protestantská etika a panující nativistické a progresivistické nálady spolu se snahami o celkovou a důkladnou reformu společnosti přispěly ke změně vnímání mexických příchozích. Začali být považováni za cizí element, odlišný od většinové populace. „Líní, špinaví, násilníci a ze své podstaty zločinní“ mexičtí nádeníci byli zpočátku identifikováni jako prakticky jediní konzumenti marihuany, přičemž to právě ona byla považována za příčinu jejich antisociálního chování (zločin – marihuana odstraňuje veškeré zábrany; duševní choroby – užívání vede dříve či později k šílenství). V tomto ohledu panoval všeobecný konsensus, který byl ovšem v rozporu s výsledky tří studií – Zprávy komise pro indické konopí (The Indian Hemp Drugs Commission Report, 1894) a Studie o zóně panamského kanálu (The Panama Canal Zone Study, 1925, 1932), jejichž závěry byly přehlíženy, přestože se tehdy jednalo o jediné informace z terénního výzkumu. Ve všech třech materiálech dospěli autoři k stejným závěrům – škodlivé účinky marihuany jsou značně zveličovány a rozumné užívání prakticky žádné škodlivé účinky nemá. Spíše než

marihuana byly totiž v drtivé většině příčinou kriminálního jednání socioekonomické nebo psychické faktory. Zákodníci však při tvorbě zákonů proti marihuaně spíše vycházeli z nespolehlivých a mnohdy záměrně tendenčních novinových zdrojů. Uzákonit prohibitivní zákony týkající se látky, s níž se valná většina zástupců lidu osobně nepotkala a která byla spojována s minoritami či obecně s „nebezpečím“, nebylo složité. Společenské vnímání marihuany tak prodělalo značnou změnu, která vyvrcholila přijetím federálního Zákona o zdanění marihuany (Marihuana Tax Act, 1937), a skutečně definitivní obrát byl dokončen až v poválečném období přijetím nové, skutečně drakonické legislativy. Ve zkratce řečeno, změna v přístupu k této zprvu pozitivně vnímané rostlině byla výslednicí řady faktorů – jmenovitě působení ideologie a xenofobních předsudků, jistého pokroku na poli lékařství, aktivity vládních úřadů všech úrovní a konečně značného vlivu médií. Všechny tyto vlivy působily současně, navzájem a zpětně se ovlivňovaly.

Krátká renesance

K jisté renesanci liberálního přístupu došlo až v šedesátých letech, kdy začala mít část veřejnosti k marihuaně tolerantnější postoj. Ten se nakonec odrazil i v reálné politice. Na konci dekády byly snižovány trestní sazby za zločiny spáchané v souvislosti s marihuanou, přičemž mnoho států Unie překvalifikovalo vlastnění a neziskovou distribuci malých množství ze zločinu na přestupek. Byla ovšem celá řada států, které provedly úplnou dekriminální vlastní a pěstování pro vlastní potřebu.

Naprostá změna kursu v drogové politice opačným směrem nastala s postojem vlády prezidenta Reagana na začátku osmdesátých let. V současné době je, navzdory snahám mnohých organizací přeradit marihuanu ze seznamu látek nepřijatelných pro medicínu mezi látky legální, na federální úrovni trestným činem pouhé její držení. V jednotlivých státech USA se ovšem legislativa značně liší. V některých zákony umožňují lékařům provádět s marihuanou výzkum, musí však nejprve získat povolení od federálních úřadů. Státní parlamenty mohou také uzákonit, že je držení a pěstování marihuany pro medicínské využití legální, avšak i v těchto státech, pokud není rostlina užívána pro stanovené účely, následují (či přinejmenším formálně mohou následovat) trestní sazby. I když je na úrovni jednotlivých států USA držení a pěstování marihuany legální, znamená samozřejmě nadále porušení federálního zákona. Ovšem osoba, která federální zákon porušila, je na státní úrovni chráněna tzv. výjimkou ze stíhání.

I když je využívání marihuany pro lékařské účely na federální úrovni značně omezené, budoucí vývoj bude pravděpodobně kopírovat trend započatý ve státech s liberálnějším přístupem. Řada států již přijala rezoluce vyzývající federální vládu, aby zajistila dostupnost marihuany pro lékařské účely či uzákonila, že má marihuana jistý lékařský potenciál. Marihuana se tak v jistém smyslu stává respektovanou látkou. I výzkumy veřejného mínění delší dobu ukazují, že pro ukončení zákazu lékařského využití marihuany hlasují více než dvě třetiny populace.

Autor je amerikanista.

Sklizeň konopí. Foto Dodge, Charles Richards, 1896

Ruský deník

Kniha o střetu statečnosti a moci

Zápisky novinářky a kritičky Putanova režimu Anny Politkovské, která byla zavražděna 7. listopadu 2006 v Moskvě, odhalují zrod mocenských mechanismů, na kterých stojí stávající diktatura.

RADKA BZONKOVÁ

Anna Politkovská

Posmrtně vydaná kniha Anny Politkovské Ruský deník zahrnuje předtím nezveřejněné autorčiny komentáře k politickému dění v Rusku od prosince 2003 do srpna 2005. Události jsou v ní chronologicky rozděleny do tří období. Knihu otevírají analytické texty věnované prezidentské kampani a znovuzvolení Vladimira Putina v březnu 2004, následují články reagující na události jeho druhého prezidentského období (tragédie v Beslanu, pokračující válka v Čečensku) a knihu ukončují ozvěny ukrajinské oranžové revoluce v Rusku – tedy aktivace občanské společnosti a odpověď ze strany státu.

Stopa lačnosti a podráždění

I když se poslední rozebírané události v knize datují k srpnu 2005, je publikace stále aktuální i pro hodnocení dnešního vývoje v Rusku. Politkovská totiž ve svých zápisích postihla rodící se politické i občanské procesy v zemi. „Moc zůstává ke všem podnětům zvenčí, tedy od lidí, naprosto hluchá. Žije si sama o sobě. V její tváři je trvale přítomná stopa lačnosti a podráždění, že někdo či něco jí brání obohatit se ještě víc. A tak, aby nic nebránilo, má před sebou moc důležitý úkol: zlikvidovat zárodky občanské společnosti a dnes a denně národ přesvědčovat, že občanská společnost a politická opozice žijí z peněz CIA, britské, izraelské či dokonce marfánské rozvědky a samozřejmě taky díky světové teroristické síti al-Káida...“ (s. 486)

Její slova jako by potvrzovala vystoupení ruského prezidenta před Federálním shromážděním z března tohoto roku: „Roste proud peněz ze zahraničí, které se používají k přímému vměšování do našich vnitřních věcí... Existují i tací, již se neštítí používat i ty nejšpinavější technologie, aby roznítili etnické a náboženské neshody v naší mnohonárodnostní demokratické zemi. Obracím se v této souvislosti na vás (Federální shromáždění – pozn. RB), abyste upravili naši legislativu a zpřísnili odpovědnost za extremistické akce.“

Vladimir Putin měl ve svém projevu na mysli především nevládní organizaci Freedom House (podporovanou Spojenými státy), která údajně financuje Garriho Kasparova, představitele opoziční koalice Jiné Rusko. Neziskové organizace, z velké části vypuzené

z veřejného života pomocí byrokratických obstrukcí, a politická opozice, potlačovaná speciálně vycvičenými policejními jednotkami, jsou současné politické moci stále trnem v oku. A proto začala tyto dvě nevtíhané složky společnosti obviňovat ze zaprodání cizím zájmům a označovat je za extremisty.

Selhání demokratů

I Politkovská ve své knize píše o extremismu, jenže o jiném. O tom, který se zrodil na základě dvou událostí: nekončícího konfliktu v Čečensku a parlamentních voleb roku 2003. V komentáři k volbám z roku 2003 i následným prezidentským volbám v roce 2004 vyčítá autorka ruským demokratickým politikům jejich selhání. Nedokázali podle ní totiž najít nový obsah pro své myšlenky, chyběl jim program, ideová náplň, nedokázali zaujmout jasný postoj k událostem v zemi. Jejich nevyhraněnost pokračovala i po volbách. Demokraté (především ze stran SPS a Jabloko) podleli nejen skepsi z předem prohraného boje, ale jistým způsobem přivykli i novému způsobu přežívání v putinském Rusku: „Zvláštnost dnešního zřízení už nespočívá v tupé konfrontaci moci s opozičními náladami, jako to bylo v době totality, kdy systém veškeré demokratické instituce prostě zničil, ale v tom, že tento systém si všechny občanské a veřejné instituce přizpůsobuje pro své zájmy a cíle. V jejich adaptaci. No a kdo se nechce adaptovat, toho nahradí. Kdo nechce být nahrazen, musí si to zatraceně dobře rozmyslet... Devadesát pět procent všech problémů se řeší metodou adaptace nebo náhrady,“ upozorňuje novinářka.

Z této kritiky také vyrůstá odpověď na otázku, kde se v Rusku vzaly radikální politické síly a proč vzniklo současné opoziční uskupení Jiné Rusko v té podobě, v jaké ho známe. Vyvinulo se ze ztroskotané ideje Občanského kongresu, kterému předsedal Garri Kasparov a které zahrnovalo především demokratické strany. Garri Kasparov objížděl v letech 2005–2006 celé Rusko, aby si vybudoval jistou základnu potenciálních přívrženců. Na podzim roku 2006 pak dokázal založit koalici odporu pod názvem Jiné Rusko, která už ale zahrnovala i extremistické strany – především Nacionálně-bolševickou stranu pod vedením Eduarda Limonova. Pro mnohé pozorovatele bylo spojení těchto dvou politiků šokující. Jenže Politkovská podává již v roce 2005 pro tento vývoj dobré vysvětlení: Nacionál-bolševici podle ní byli jedinou politickou silou v Rusku, která byla aktivní v ulicích a měla jasný program, nepodlehla „adaptaci“.

Radikalizace mládeže

Motivy vystoupení této skupiny jsou přitom podle Politkovské generační: „Nacionál-bolševici jsou dnes skupinou idealisticky orientovaných lidí, kteří jsou svědky toho, jak dospělejší a starší opozice proti režimu přestala podnikat něco opravdu podstatného. Je víc než přirozené, že tato mladá generace se rychle radikalizuje... Nejtrýznivější odhalení v souvislosti s nacionál-bolševiky (...) po setkání s nimi samými i jejich rodiči, kteří jsou většinou bývalými obdivovateli Jabloka a pana Javinského, spočívá v tom, že ti rodiče o sobě a o svých dětech říkají přesně totéž, co říkají o svých synech rodiče v Čečensku. Tam se mládež taky bleskurychle radikalizuje. Příčina této radikalizace je (odmyslíme-li si válku) prakticky stejná: ani tady, ani

tam neexistuje legální možnost pro projevy emocí či opozičních nálad a moc přenechává prostor jen pro projevy protistátní. Jen fyzickou konfrontací, pro ty, kdož jsou jí schopni. Anebo vnitřní emigraci, která je tu pro ty, co nejsou ...“ (s. 199–200)

Proti těmto protistátním projevům a radikalizaci byl pak namířen nedávný Putinův projev před Federálním shromážděním, ve kterém přišel s jasným receptem, jak na tyto náлады mladých či opozičně naladěných lidí reagovat: přitvrdit zákony, zvýšit tresty. Tím se samozřejmě ale celý konflikt jen dále vyhroť. Prezidentův výrok je nejen znamením odhodlání pokračovat v dosavadní politice, ale i pokrytectvím. Samotné prezidentské silové struktury totiž využívaly a dodnes hojně využívají extremismu pro prosazování svých vlastních cílů. Tyto praktiky popisuje i Politkovská. Ilustruje je na příkladu založení prokremelského hnutí Naši v roce 2005. Jeho jádro tvořili radikální fotbaloví fanoušci, vyhlášení rváči. Ti měli za úkol napadat nacionál-bolševiky. Současně se Naši snažili získat pro sebe prostor ulic – v březnu roku 2007 se například sto tisíc přívrženců Našich prošlo po Sacharovově prospektu, aby si připomněli druhé zvolení Vladimira Putina do funkce. Pak dostali zadarmo simkarty a poslali prezidentovi textovou zprávu, v níž mu přáli zdraví, štěstí a úspěšné třetí volební období. Radikálnější složka hnutí se aktivovala také před několika málo dny při obsazování a obléhání estonského velvyslanectví v Moskvě, když držela uvnitř budovy téměř dvacet lidí celých šest dní.

Nový samizdat

„Já sama, jako většina z nás, se nemůžu smířit s vlastními závěry,“ píše v knize Anna Politkovská. „Je mi z nich zle a z vědomí hloubky pádu naší společnosti, která naše děti zavedla do slepé uličky, se od nich vnitřně odvracím. Jenže co je to všechno platné, když vím, že přesně takhle to je? A tak nezbyvá než pochopit, co chce tato moc. Že by to byla vláda sebevrahů? Že by opravdu v naprostém klidu předpokládala zrod nových Zasuličových, Savinkovů a Kaljajevů (ruských teroristů počátku minulého století – pozn. RB)? Anebo moc prostě nepřemýšlí a žije jen dnešním dnem? Dneska jsme si nakradli a zatím jsme u moci, což je dobře. Zítřka se uvidí – hlavní je udržet se u koryta co nejdéle a nejlepším korytem v této zemi je moc...“ (s. 201–202)

Skutečným leitmotivem knihy je ale čečenský konflikt, na nějž byla Anna Politkovská odbornicí. I pro čtivý popis pozadí teroristických útoků a ruských reakcí stojí za to knihu přečíst. Bohužel většině ruských čtenářů zůstane kniha asi zatím utajena. Od nakladatelství vyžaduje její vydání příliš velkou odvahu. A tak asi knihu budu muset svým ruským přátelům přivést a oni si ji uloží do té skrýše v bytě, v níž kdysi ležel samizdat.

Autorka působí ve společnosti Člověk v tísni.

Anna Politkovská: Ruský deník. Přeložil Libor Dvořák. Jota, Praha 2007, 488 stran.

INZERCE

JIŽ 500 ABSOLVENTŮ V MÉDIÍCH!

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA PUBLICISTIKY

Pomaturitní tříleté studium se zaměřením na kulturní, společensko-politickou a televizní publicistiku, reklamu a PR.

Navazující zkrácené bakalářské studium. Škola je zřízena Arcibiskupstvím pražským.

„Podporujeme profesionalitu a sociální citění.“

Přijímací zkoušky se konají
13.–15. 6. 2007 (jarní termín)
a **4.–6. 9. 2007** (podzimní termín)

Podání přihlášek do **25. 5.**, resp. **23. 8. 2007**

Škola je umístěna u Národní třídy v Praze.

WWW.VOSP.CZ

Bloudění na cestě do Evropy

Turecko prošlo politickou krizí a vlnou masových demonstrací. Veřejnost i komentátory přitom rozděluje spor o to, která ze stran konfliktu představuje větší nebezpečí pro demokracii. Jsou to islamisté provádějící neoliberální reformy, nebo sekularisté propojení s armádou zatíženou minulostí?

DANIEL VESELÝ

Turecký parlament, jak se dalo čekat, přijal 10. května 2007 ústavní reformu, podle níž bude od nynějška prezident volen přímou volbou, nikoli jako doposud parlamentem. Tento návrh podalo vládní uskupení Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) ve snaze uhasit polickou krizi, která v zemi probíhala několik týdnů. Reforma umožňuje volit prezidenta ve dvou kolech na pětileté funkční období a jedné osobě zastávat prezidentský úřad nejvýše dvakrát. Předtím byla hlava státu volena pouze na jedno volební období, a to na jediný mandát. Poslanci přijali rovněž dodatky k ústavní změně, který stanovuje, že se parlamentní volby budou konat každý čtvrtý rok, kdežto dříve se tak dělo jednou za pět let. Tyto ústavní změny schválil a podepsal dosluhující prezident Ahmet Necdet Sezer.

K vyhocení politické situace došlo poté, co vládnoucí islamistická strana nominovala na prezidentský stolec kandidáta ze svých řad, současného ministra zahraničí Abdul-

laha Güla. Toho však sekulární opozice a armáda rozhodně odmítá, protože jej považuje za skalního islamistu a odpůrce sekulárních reforem. Istanbul, Ankaru a další významná města zaplavily statisíce demonstrujících, aby podpořily sekularisty a armádu. Úřad prezidenta se v Turecku těší značné úctě a má velkou prestiž. Prezident mimo jiné disponuje právem veta při rozhodování o důležitých záležitostech země a je vrchním velitelem armády.

Premiér Erdogan vystoupil koncem dubna v televizi a apeloval na turecký lid, aby ustoupil a dospěl ke smíru. Projev přednesl poté, co armáda pohrozila, že zakročí ve prospěch sekularistů, což se ale nakonec nestalo. Nešlo přitom jistě o planou výhrůžku – od roku 1960 byly armádou svrženy již čtyři nepohodlné vlády a naposled se tak stalo v roce 1997.

Napjatá situace v zemi přitom panuje již od posledních parlamentních voleb, při nichž v Turecku zvítězila AKP se ziskem 30 procent z celkového množství hlasů, a to podle tureckého volebního systému znamenalo, že byla schopna ovládnout legislativu země téměř ze dvou třetin a složit vládu bez koaličních partnerů.

Ta se ukázala být v některých ohledech poměrně úspěšná. AKP se sice zformovala ze zakázané fundamentalistické strany a čerpala klíčovou podporu z konzervativních náboženských kruhů, během její vlády se jí však podařilo vymanit zemi z ekonomické recese, která zemi tížila po dobu vlády křehkých koaličních seskupení, jež byla zatížena neúměrnou korupcí. Naordinovala zemi sérii liberálních ekonomických reforem podle západního

vzoru a zaštiťovala se proevropskou rétorikou. Tureckou ekonomickou elitu nadchla skutečnost, že se neoliberálním islamistům podařilo snížit inflaci, a přispět tak k celkovému hospodářskému oživení země. Sílu armády pak tyto úspěchy poněkud omezily.

Žurnalista íránského původu Amir Taheri však současnou tureckou vládu podezírá z kryptoislamismu a poukazuje na fakt, že jejím pravým cílem není vstup země do EU a dodržování parlamentní demokracie, ale rozbití sekulárního státu a republikánského systému. Taheri uvádí, že oficiálně sekulární turecký stát má dosud kontrolu nad 80 tisíci tureckými mešitami a náboženskou agendou obecně. Kontroluje také bankovní sektor, pojišťovnictví, dopravu a turistický průmysl. Ve většině muslimských zemí jsou tyto statky především v privátních rukou. Erdoganova vláda chce podle Taherihho státní majetek pod rouškou ekonomických reforem převést do nadací, které jsou ovládnuty konzervativními islamistickými silami.

Jiné nebezpečí pro tureckou demokracii naopak vidí Dilip Hiro, politický analytik hindského původu, který se dlouhodobě věnuje tematice islámských politických systémů. Podle Hira jej představuje především mocná generalita a armáda obecně. Poukazuje přitom na její selhání při řešení ústavních krizí, kdy použila násilí při pacifikaci „nepohodlných“ vládních uskupení, s nimiž byla schopna navázat dialog. Sekularisté, pokračuje dále, brojí proti současné vládě, přestože dosáhla nesporných úspěchů jak na ekonomickém poli, tak v oblasti lidských práv, především v kurdské otázce. Jsou si prý přitom dobře vědomi toho,

že je podporuje pouze 22 procent tureckých voličů a mobilizace domácích i zahraničních médií má tuto skutečnost milosrdně zahalit. Opoziční Republikánská strana je podle něj uzavřena plodnému dialogu s ostatními politickými tělesy a přetrvávají v ní totalitní tendence coby neblahé dědictví minulosti.

Tyto spory představují pozadí, které utvářelo podobu prvního klání o prezidentský post, jež se uskutečnilo koncem dubna. I když jediný kandidát Abdullah Gül získal téměř tři čtvrtiny hlasů z řad poslanců islamistické strany, opozice volbu odmítla akceptovat. Další kolo voleb za stoupajícího napětí proběhlo 6. května, avšak se stejným výsledkem. Zdá se tedy nakonec, že stávající prezident Sezer zůstane ve své funkci až do nových parlamentních voleb, které se mají předčasně konat 22. července 2007.

Obě hlavní strany sporu se na ně již důkladně připravují. Před týdnem oznámil Mehmet Sinsek, přední politický analytik a šéf Výzkumného ekonomického centra pro Blízký východ a Afriku, svou rezignaci s tím, že hodlá v nadcházejících volbách kandidovat do předsednictva AKP. Stávající premiér Erdogan přitom Sinsekovo rozhodnutí plně podporuje. Sinsek ve svých posledních analýzách uváděl, že v nadcházejících volbách obdrží AKP pravděpodobně 65 procent všech hlasů a bude znovu schopna vytvořit stabilní vládu. Velká podpora voličů tak podle něj způsobí, že bude současná patová situace v zemi překonána. Ani opozice však ještě neřekla poslední slovo a do nadcházejících parlamentních voleb se jistě vyťasí s nejedním překvapením.

Autor studuje žurnalistiku na FF UP v Olomouci.

par avion

DIE WELT

Od 6. do 8. června 2007 proběhne v Německu, konkrétně v pobaltském Heiligendammu, setkání států G8. Očekávány jsou masivní protesty odpůrců globalizace. Již několik týdnů proto hýbe toto téma německými médii. Liberální deník Die Welt zpravuje o změnách mezi členy protiglobalizačních uskupení. Mnoho lidí spojuje například hnutí Attac pouze s mladými levicovými radikály. Nyní se ovšem tomuto uskupení dostalo mocné podpory přímo z opačné strany – z pravého křídla německého politického spektra. Dnes již 77letý člen Křesťanskodemokratické unie (CDU) Rainer Geißler, který byl v letech 1982 až 1985 ministrem pro mládež, rodinu a zdraví a v letech 1977 až 1989 generálním tajemníkem strany, se během jednoho televizního pořadu rozhodl přijmout nabídku mluvčího hnutí Attacku Pedrama Shahyara a stal se členem hnutí. Geißler, který se kdysi nebál postavit ani někdejšímu šéfovi strany CDU Helmutu Kohlovi a je některými označován za kverulanta a svérázného myslitele, komentoval svůj krok slovy: „Stávám se členem, protože velmi podporuji právo na nenásilné demonstrace, za které se zasazuje i Attac.“ Také prý podporuje snahy hnutí o sociální a ekologickou globalizaci. „A právě humánní tvorba globalizace je z mého pohledu jednou z nejdůležitějších úloh naší doby – ne-li nejdůležitější,“ tvrdí Geißler.

Nejen bývalý funkcionář křesťanských demokratů nachází pro „antiglobalizátory“ sympatie. Podle listu Die Welt se dokonce připojil

i šéfeconom finančního obra „Deutsche Bank“ profesor Norbert Walter. Ten se nechal slyšet, že nechápe lidi, kteří kritizují aktivitu kancelářky Merkelové, týkající se například problematiky klimatických změn. Podle něj „je katastrofa, že bohaté země podporují svá slabá hospodářství a tím přibouchávají rozvojovým zemím dveře před nosem“.

DER SPIEGEL

Na politiky, kteří se mají sjet do Heiligendammu, si rozhodně nebrousí zuby jen příznivci radikální levice. Také NPD (Národnědemokratická strana Německa) se chce při schůzce států G8 profilovat. Příznivcům pravice jde o to, aby byli ve společnosti vnímáni „jako ti lepší antikapitalisté“. Informuje o tom Der Spiegel v článku „Radikálové proti radikálům“.

NPD chce na sever Německa během schůzování G8 dopravit okolo 1500 příznivců, kteří mají v plánu demonstrovat pod heslem „Neprodejné! Zastavme globalizaci!“. Jedná se o novou taktiku, v jejímž rámci se má pravice profilovat jako zastánkyně národního hospodářství a vystupovat proti „podřízení politiky hospodářským zájmům“ – tak to tvrdí alespoň jeden z jejích reklamních letáků. Pro policii tento obrat znamená novou výzvu, protože bude nucena chránit „nejen“ politiky před demonstranty, ale také musí zabránit levému i pravému táboru odpůrců globalizace, aby se dostaly do vzájemné blízkosti.

Podle Spiegelu se přitom pracovníci německých tajných služeb obávají, že se pravici podaří na severovýchodě Německa, který je hospodářsky nejzaostalejší oblastí, se svou novou rétorikou skutečně uspět. Pravice totiž s kritikou globalice spo-

jují hesla proti intervencím německé armády v zahraničí a proti zbrojení – to všechno jsou témata, na která občané bývalé NDR slyší, obzvláště pokud jsou spojena se slovy jako „národ“ (Volk) či „domov“ (Heimat).

Pravicáci mají v plánu demonstrovat nenásilně. Spiegel si ovšem není jistý, zda se to podaří, a zmiňuje také nejhorší možný scénář, jaký si policisté mohou představit: jeden z důstojníků sdělil, že hororem by bylo rychlé „pendlování“ násilnických skupin radikálů mezi jednotlivými severoněmeckými městy v blízkosti Heiligendammu (Rostock, Schwerin), které by policie mohla jen stěží monitorovat.

Mitteldeutsche Zeitung

Německá divadla podle listu Mitteldeutsche Zeitung drasticky postihlo snižování veřejných výdajů. Reportér listu Mitteldeutsche Zeitung Andreas Hilger přitom článek věnovaný tomuto tématu začal statistikou: Ve spolkovém průměru vydá každý německý občan ročně za návštěvu divadel či koncertních síní 13,56 eur (asi 380 Kč). V Sasku-Anhaltsku je průměr o něco vyšší – 14,24 eur (399 Kč). Z tisíce obyvatel navštíví divadlo či koncert ročně 349 lidí. Jenže peněz se přesto nedostává a dotace klesají. Stejnému tématu se v sasko-anhaltské Desavě věnovali i zástupci tamní politiky a kultury na konferenci, které byl přítomen i ministr kultury země Jan-Hendrik Olbertz. Ten položil řediteli desavského divadla Tobiasi Wellemeyerovi otázku, „zda na něj vědomí, že musí jednat s ohledem na disponibilní finanční zdroje, nepůsobí jako zabi-ják inspirace“. Ten opáčil, že „umění je vždy také ekonomii“ a že sasko-anhaltská divadla vždy dokazovala, že jsou schopná se i hos-

podářsky reformovat. I přesto ale bylo podle Andree Hilgera možné cítit mezi zástupci politiky a umění jistý „konfliktní potenciál“. Ministr Olbertz na konferenci tvrdil, že je činnost divadel a orchestrů třeba vnímat jako investici do budoucnosti a o tomto vidění věci také přesvědčit ostatní politiky. To by ovšem vedlo k naprosté změně uvažování při sestavování rozpočtů, kde jsou peníze na umění škrtány jako první. Účastníci se podle reportéra nakonec shodli alespoň na tom, že jsou „divadla dnes stejně silná jako jejich lobby“.

I německá média se samozřejmě zajímají o skandály a významné osobnosti. Biskupka žádá o rozvod, hlásal 11. května titulky na první straně saského deníku Dresdner Neueste Nachrichten. Zpráva se týká biskupky z Hannoveru Margot Käßmannové, která má status „mediální hvězdy německé evangelické církve“. Komentátor listu Olaf Maier kousavě poznamenává, že se rozvod týká právě ženy, „která často a hlasitě chtěla být živým důkazem toho, že se kombinace ‚chytřá ženská, čtyři děti a strmá kariéra‘ nevy-lučují“. Käßmannová, promovaná teoložka, se často a zásadně vyjadřovala ke všem problematičtým tématům SRN – ať už to bylo setkání států G8 či role ženy v dnešní společnosti. Navíc ráda dávala médiím nahlédnout pod pokličku své domácnosti, přičemž ta byla určitými kruhy považována za modelovou. Novinář Olaf Maier však ve svém článku nyní konstatuje, že aura „všeumělkyně“, která evangelickou biskupku obklopovala, je zcela jistě ta tam.

Z německého tisku vybíral Martin Teplý.

Vzpomínky šéfa koncentráku

V letech 1940 až 1943 byl Rudolf Höß velitelem koncentračního tábora Osvětim. Padesát let po německém vydání vycházejí jeho autobiografické zápisky i v češtině.

Petr Frinta

Osvětim a Hirošima mají na rozdíl od ostatních válečných událostí i jiný než pouze tradičně historický rozměr. Pomáhaly měnit koncept dějin. Francouzský filosof Paul Virilio zdůrazňuje, že děsivost Hirošimy i Osvě-

še než vojákem plnicím rozkazy byl pečlivým úředníkem, řešícím úkoly. K vyhlazení proto přistupoval především jako k administrativnímu úkonu. Jeho paměti je proto třeba číst jako odstrašující výpověď o tom, že klíčovou otázkou dvacátého století nejsou jeho vůdci, ale takzvaná šedá zóna. Ať už šlo o řadové zaměstnance, kteří s vidinou výhod udávali kolegy, nebo o zástup úředníků, kteří masinérii koncentráků pomáhali uvést do chodu a postupně ji zdokonalovali.

Hößovy zápisky vznikaly ve vyšetřovací vazbě v Krakově po jeho vydání polské justici v květnu 1946. Převážnou část tvoří (až dodatečně do kapitol rozčleněné) autobiografické poznámky, v nichž osvětimský velitel rekapituluje svoji životní i „profesní“ dráhu. „Perfektně fungující táborový velitel z Osvětimi se projevuje jako stejně vzor-
ný vězeň vyšetřovací vazby, který nejenže

byla vynalézavostí a horlivostí při budování důmyslných odlišštěných mechanismů.

I když Hößovy paměti mnoho nových poznatků o Osvětimi nepřinášejí, zůstávají dokladem mimořádného významu. Dokazují, že podobně jako někteří další pachatelé nejhorších zvrstev nebyl Höß osobností narušenou, spíš jen nevýraznou. Neschopnou hlubších emocí, pozbývající fantazii. Přínos knihy nespočívá jen v tom, že nabízí „pohled z druhé strany“, ale především ve skutečnosti, že se jedná o jeden z nejucelenějších dokladů o fungování zmiňované šedé zóny.

Autor je student FHS UK.

Rudolf Höß: Velitelem v Osvětimi. Autobiografické zápisky. Academia, Praha 2006, 271 stran.

Politika a smysl svobody

Ralf Dahrendorf patří myslitelům, kteří v období po druhé světové válce zásadně ovlivnili úvahy o modernitě, svobodě a demokracii. Šest přednášek, které proslovil na přelomu let 2001 a 2002 v reakci na teroristické útoky v New Yorku a které se nyní v českém překladu dostávají k domácímu čtenáři, dokazuje, že má stále co říci.

Filip Tesař

Pro bezmála osmdesátiletého, původem německého sociologa, bývalého prorektora Oxfordské univerzity a v současnosti britského pára Ralfa Dahrendorfa byly v jeho poslední česky vydané knize sice útoky na Twin Towers impulsem, ale rozhodně ne hlavním tématem. Tím je reflexe moderní doby. Dahrendorf proto nezačíná své úvahy střetem civilizací, nýbrž citátem britského premiéra Macmillana z roku 1957: „...většinou lidí u nás se ještě nikdy nedařilo tak dobře.“ Ptá se však, zda blahobyt přináší štěstí, zda jeho zvyšování, které ve vyspělých zemích přišlo po druhé světové válce, musí nezbytně dále pokračovat, a konečně, zda je k dispozici pro všechny. Otázky znějí mírně provokativně, mnohem provokativnější je ovšem krátký komentář k někdejšímu heslu Francouzské revoluce, „volnost, rovnost, bratrství“. Dahrendorf totiž zpochybňuje jejich slučitelnost. Podle něj jde o násilné směřování tří politických přístupů: liberálního, socialistického a komunitárního, z nichž každý usiluje o něco jiného. A tento rozpor je pro něj skutečným východiskem k analýze. Dilema čtenáři přibližuje na příkladu těch, kdo chtějí především svobodu a často přitom zapomínají na rovnost a naopak. Ani jednomu z přístupů se pak podle autora pak nepodařilo vyřešit ještě jiný problém, a tím je otázka, nakolik je slučitelná etnická, náboženská a další rozmanitost občanů s jejich rovným politickým statutem.

Někdejší ideál *together but equal* se podle Dahrendorfa nepodařilo naplnit, takže se dnes musíme snažit alespoň o naplnění minima ve smyslu *separate but equal*. Vinu na tom podle autora nese mimo jiné globalizace. V tomto bodě však jeho úvahy poněkud ztrácejí půdu pod nohama. Slovo globalizace, parafrázující reklamní heslo: „globálně myslet, lokálně jednat“ se mu vrací jako bumerang, když pátrá po globálních souvislostech a snaží se dokládat je lokálními příklady. Globalizace však ve skutečnosti není hlavním viníkem stěhování lidí mezi své soukmenovce (například v Severním Irsku globalizace naopak přinesla větší

otevírání zneprátených komunit), tvrzení, že zahraniční zásahy do etnických konfliktů skončily střežením hranic mezi oddělenými skupinami, platí více pro období studené války než pro dnešek. Nemělo by se také zapomínat na to, že to byla globalizace, která přinesla nové alternativy.

Možná, že Dahrendorf cítil, že globalizaci jako téma nemůže ve svých úvahách opomíjet, jenže tato úvaha mu moc neposloužila. Jakmile se však od ní odpoutal a přešel k úvahám o svobodě, předkládá čtenáři stručný, hutný, ale nanejvýš srozumitelný výklad. Svoboda podle něj musí mít cíl, a tím je životní šance, tedy nejen svoboda volit, ale také reálná možnost volby mezi více alternativami.

Ve snaze zachytit to, co je prchavé a co může odlišit formální svobodu a demokracii od těch skutečných, přichází Dahrendorf se zajímavým pojmem ligatury. Ligatury jsou v jeho pojetí společenské pojivo, vnitřní náplň společenských norem, hluboké vazby, jež jsou například jedním z aspektů náboženství. Ligatury, které si dělají nárok na absolutnost (například náboženský fundamentalismus), jsou neliberální a ohrožují svobodu. Prostor takové ligatury dostávají především tam, kde dochází k rozkladu společenských vazeb. Takový rozklad hrozí vyústit ve svět bez zábran, v němž namísto řádu panuje anomie, rozklad zažitých struktur, rozklad, který potenciálně ohrožuje i svět blahobytu. Důležité je proto „hledání nového řádu“, uvedené v nadpisu, který všech šest textů rámuje. U Dahrendorfa se tím míní snaha dopátrat se toho, jak vtisknout společenským a politickým strukturám trvalejší smysl.

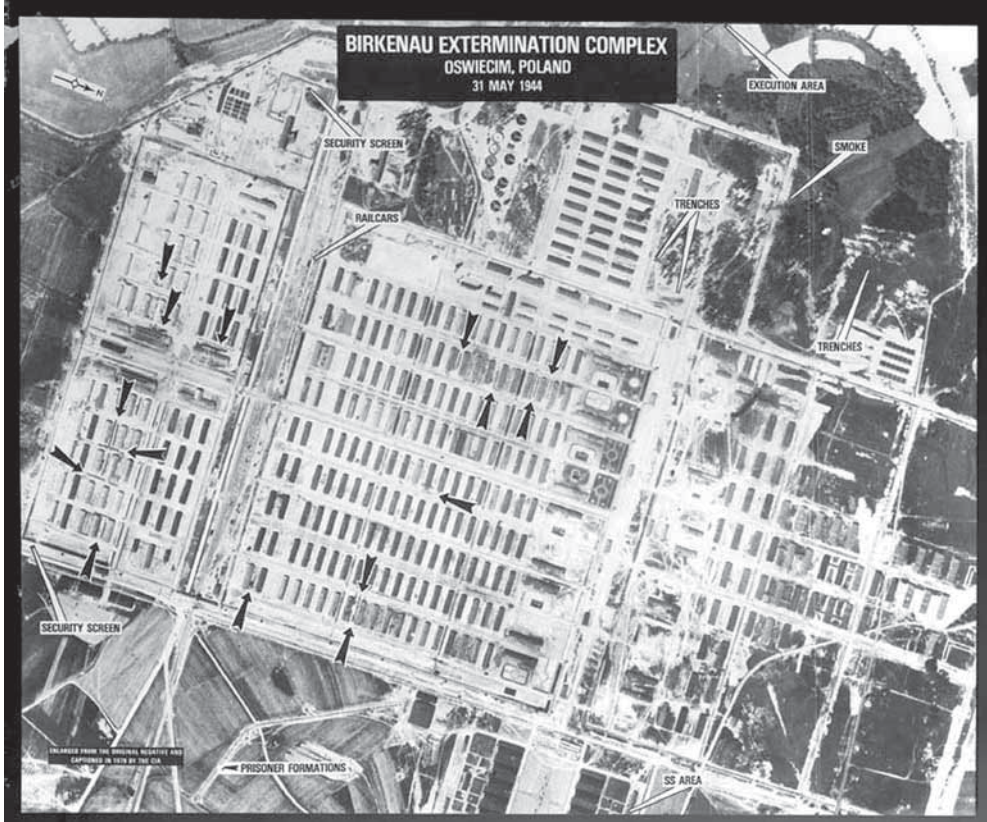
Tradiční ligatury se vytrácejí z každodenního politického boje a zmíněný rozklad ohrožuje i tradiční demokracie. Skupinová mínění sdělují vládnoucím v mnoha zemích média, nikoli titulární zástupci skupin zvolení do parlamentů. Hlavní příčinu tohoto nedostatku reprezentace spatřuje Dahrendorf v tom, že někdejší vztah mezi prací a kapitálem přestává být nosným prvkem společenské diskuse. Kapitál se totiž může rozvíjet i bez práce, a nezaměstnanost nemusí ohrožovat ekonomický růst, což vede k oslabení tradičních tříd. Oslabení vztahu práce a kapitálu ovšem i ve vyspělých zemích vede k zvyšování rozdílu mezi bohatými a chudými, přičemž ti nejchudší jsou často trvale společensky vyloučeni. Podle autora to vede jednak k morálním škodám (poškozuje to myšlenku svobody i demokracie), ale – protože vyloučené nespojují ligatury – také k individualizaci sociálních konfliktů a dalšímu zamlžování hodnoty svobody.

V dalších pasážích hledá Dahrendorf cestu ven a místy na ní tápe. Paušalizuje a přeceňuje vliv zločinnosti, mylí se, když píše, že v postkomunistických zemích Evropy byl zvenčí prosazen „westminsterský“ ústavní model, který zklamal, nebo když tvrdí, že model tržní ekonomiky zvaný „washingtonský konsensus“ prosazuje jen Světová banka. Tvrdí také, že se tento model v době globalizace „značně osvědčil“, ačkoli názor přesně opačný by ve skutečnosti lépe souzněl s jeho úvahami o současném vztahu práce a kapitálu a mohl by mu poskytnout bohatý materiál k jejich rozšíření do globálního měřítka.

V závěru se Dahrendorf ptá, jaký dát smysl demokracii a svobodě. A odpovídá velmi jasně. Svoboda má smysl, jestliže není privilegiem, v globálním ohledu tedy privilegiem určitých zemí. Přemíra svobody jen v některých zemích může být zdánlivá, protože svoboda, jež nevyžaduje žádné úsilí, není pravou svobodou.

Autor působí v Ústavu mezinárodních vztahů.

Ralf Dahrendorf: Hledání nového řádu. Přednášky o politice svobody v 21. století. Přeložil Miloš Havelka. Paseka, Praha – Litomyšl 2007, 144 stran.

Snímek tábora Osvětim II, pořízený spojeneckým letectvem v roce 1944, objevený a analyzovaný až v roce 1970

timi nespočívá v tom, že byly válečnými akty, jako v tom, že byly laboratořemi. V tomto chápání dodnes figurují na seznamu památek UNESCO. Poprvé v dějinách zde navíc došlo k událostem, jejichž průběh již neřídili lidé. Jejich místo zaujaly složité, nekontrolovatelné aparáty. Aparáty nikoli v mocenském nebo ekonomicko-technologickém slova smyslu, ale ve filosofickém chápání tohoto pojmu. Tedy černé skříňky, neprůhledné mechanismy, které byly sestrojeny, aby člověku zprostředkovávaly svět, který se stal příliš složitým. Zároveň mu tutéž skutečnost systematicky zakrývaly. Tak jako je fotograf připraven o svobodu pořídit libovolný snímek, protože smí vybírat jen mezi těmi, které nabízejí parametry přístroje, fungují na stejném principu i ostatní aparáty.

Systém vyhlazovacích táborů byl modelovým příkladem popisovaného aparátu. To samozřejmě nesnímá vinu a spoluodpovědnost jeho tvůrců a provozovatelů. Naopak! Až uvědomění si tohoto rozměru může sloužit jako klíč ke čtení knih, jako jsou recenzované Hößovy autobiografické črty nebo kniha *Eichmann v Jeruzalámě* Hannah Arendtové. Podtitul knižní reportáže o procesu s Adolfem Eichmannem zní *Zpráva o banalitě zla*. Tato banalita je odpovědí na to, jak a proč v roce 2007 číst knihy, jako jsou Hößovy memoáry. Je to potřebné, protože zlo i záporné postavy postupně ztrácejí teatrální, shakespearovský rozměr. Nejsou už zapálenými služebníky Zla, ani poslušnými vojáky, vykonávajícími rozkazy navzdory vnitřnímu přesvědčení. Není jisté, zda byl Höß skutečně antisemita. Jeho ctností i proviněním byla snaha být za všech okolností spolehlivým vykonavatelem zadaných instrukcí. Spí-

pedanticky předává své znalosti o koncentračních táborech a o vyhlazování Židů, ale také se snaží ušetřit práci vězeňskému psychiatrovi – tím, že podává zevrubné svědectví o sobě, o svém životě i o svém „duševnu“,“ shrnuje v předmluvě okolnosti jejich vzniku editor německého vydání Martin Broszat.

S vyšetřovateli někdejší osvětimský velitel aktivně spolupracoval. Dokonce do té míry, že opravoval jejich doposud mlhavé poznatky o fungování sítě koncentračních táborů. Těžko pochopitelné chování lze vysvětlit dominantním rysem Hößovy osobnosti: neustálou potřebou autority, která měla pomoci překrýt naprostý nedostatek vlastního názoru. Autoritu nadřízených nahradila autorita vyšetřujících, spolupracovat s nimi bylo pro Höße přirozené. Je proto zbytečné polemizovat o autentičnosti jeho zápisků: veškeré fakta odpovídají skutečnosti rekonstruované na základě ostatních svědectví.

Zápisky odhalují, že Höß byl osobou zcela bez fantazie. To vysvětluje mnohým nepochopitelný rozpor, proč autor projektu vyhlazovacího tábora současně trval na slušném zacházení s vězni. „Uvědomoval jsem si, že se na tuto službu nehodím (...), neboť s životem a provozem v koncentračním táboře nejsem vnitřně srozuměn,“ uvádí jako příklad událost, kdy se jeho konání dostávalo do rozporu se svědomím. Hößovi byly veřejné popravy i bití vězňů odpor-
né. Pro doslovnost jejich scén. Skrytější likvidace mu přišla v pořádku. Uvědomění si hrůz spojených s masovým zplynováním a kremací vyžadovalo představivost, které se mu nedostávalo. Kompenzována však

Poslední světla

Absolvent Matematicko-fyzikální fakulty UK Petr Fabian (nar. 1974) nyní působí v Ústavu fyziky atmosféry AV ČR v Praze. Vydal sbírky *Dům mezi okny* (2001), *Lomová pole* (2002), *Bludná domů* (2005) a *Přibližné odlehlosti* (2006). Básně jsou vybrány z rukopisného souboru *Dům soumraku* (2001–2006).

GENEZE SOUMRAKU

Monolit matnosti
zaschlých palet, zněmění tvarů.
Hlas přibližuje ticho, dům
kámen zbývání: Nic nemít, nebýt
nikým. Mateřsky
měkce se propadají
vteřiny do dnů, které mizí
za zdí. Noc
není vidět.

květen 2003, Bukovina

///

Pozvolné, pracovité světlo
zakončí flám. Nepatřím nikomu;
výplň ve dveřích rozbil vítr
nebo kámen, kámen světla, hozený tvou dlaní,

a dveře nevedly dál než
do tmy. Mezi domy, vzduch
jako těsto. A pozvolné, pracovité světlo ploch
netíží, není koho.

říjen 2004, Praha-Barrandov

///

Chladné, ostré stíny rána.
A nízký přelet sojky, potisící
spatřený: nehlučný záliv v moři
bezejmenného. Kámen

na hrdle vzduchu stahující ke dnu
nečitelný zápis. Marnost. K čemu
se obrátit, co uchopit? Vyjehl jsi
mísu tušení, zbývá pohled, zapřený
ve skutečné.

červen 2005, Bukovina

///

Pomalů stín
překračuje tvoji bytost
a za ní další a další
stín nebo bytost překračování jsou
nebo překračují

červen 2004, Bukovina

V SOUMRAKU

I

Vrátit se. Zavírající se, nezneklidněná hladina
večerního nebe, v bezdném skle času:
uvězněný, dobýváš se vně, kde není
pouto-pohyb, jen strnutí; zatímco paprsky,
unášející obraz v dosud prázdné nekonečno,
stmelují přítomnost kamene – těla propasti,
kterou tvoříš.

srpen 2005, Praha – Vrútky

II

Vítr – vanutí šera. Náhle spočíváš
v prostoru, který je prázdný
tvou přítomností: vroucné
zmizelo a v odstínech
šedi vidíš cizí tvář, tvář nesmírnosti
nespotřebovaného já: je tvé.

srpen 2004, křižová cesta nad Třeští

KOSENÍ LOUKY

Modré mdlo. Narážíš na skoby
křídel. Puklá jádra
vzlínání. Saješ smrt, někdo, ty;
zdi, za zdmi již znovu obraz

kořenů. Dlaně
slepené šťávou, tekoucí z dřene
života. Jatka, zabíjení; věžeň
v kalichu slunce: *opona!* křičíš, opona padá,
padá na něj.

květen 2002, Bukovina

///

Slunečné dny, kdybys tak věděl,
co s nimi: fragment pro fragment
dobýt, přesah – – – nebo jen předěl,
let, výšku. Vše dopadlé

v propast, dny jeden po druhém
se zavřou. Slepci na očích
svou účast – nitro. Dům narudlé
večerní slunce v krvi namočí.

červen 2005, Bukovina

///

Potopen srpen, tone září:
jak snědené ryby mizí dny,
a z léta ti zbývá trpkost, za níž
ční obzor. Hořící divizny

přikryla černá, mokrá plachta.
Hodiny bez návratu. Ryby...
A kýmsi hozené lano za chřtán
zvedá tě k výšce – temnější přídí. –

září 2004, u Domašína

ÚKLID NA REJVÍZSKÉM HŘBITOVĚ

S podzimem začnou hořet světy
nízkých očí. Bezúzemí
– *ruhe sanft*. Kouř z cigarety,
pomalý pohyb oněmělým,

syrovým přítímím u kostela
písmena – bez účelu – lepí.
Čti – – – Popel. Shořelá těla.
Soumrak. *Jsi jen, že jsme se střetly.*

srpen 2001, Nové Hutě, červenec 2006, Vlašim

VEČER NA ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ

Dávno jak mrtvý bys byl a ležel
tu s nimi. V posledním světle
večera slunce se topí a strážce
zrak rozmrzele, sotvas vešel, zvedne.

Stráž mrtvých je všude. Nevíš,
zda se už před zrozením nepropadla
duše k nim, a ne-li, propadá se nyní.
A převozník jako by slevil a prudčeji napnul
perut pádla.

srpen 2002, židovský hřbitov Na Korečníku u Třeště

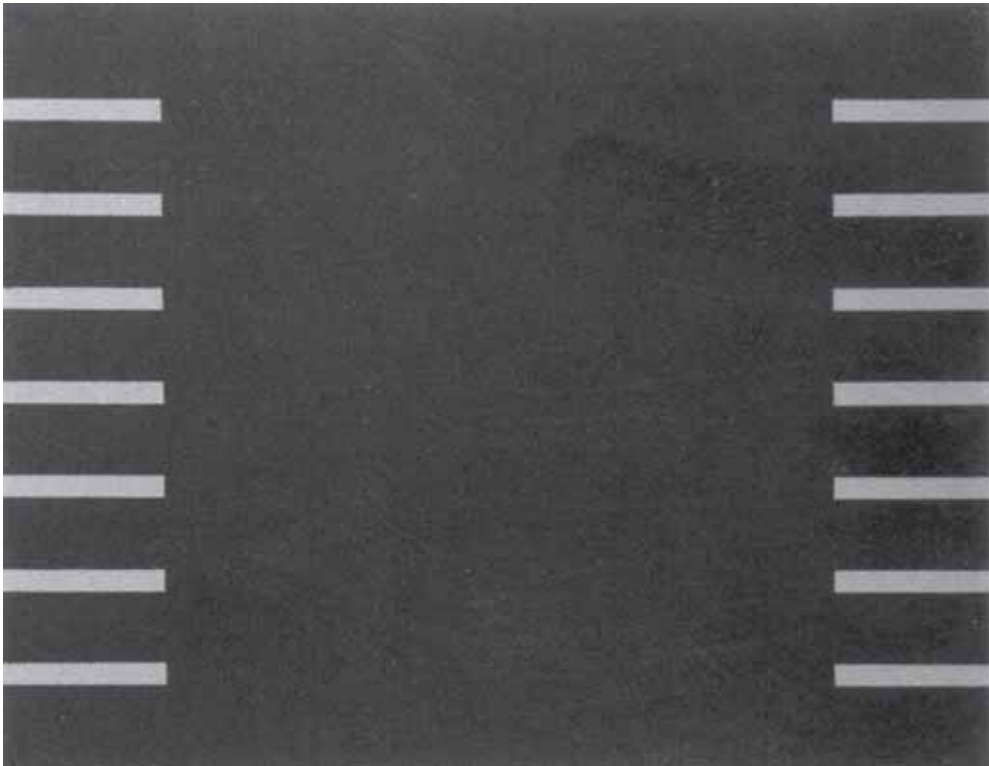
///

Irmě G.

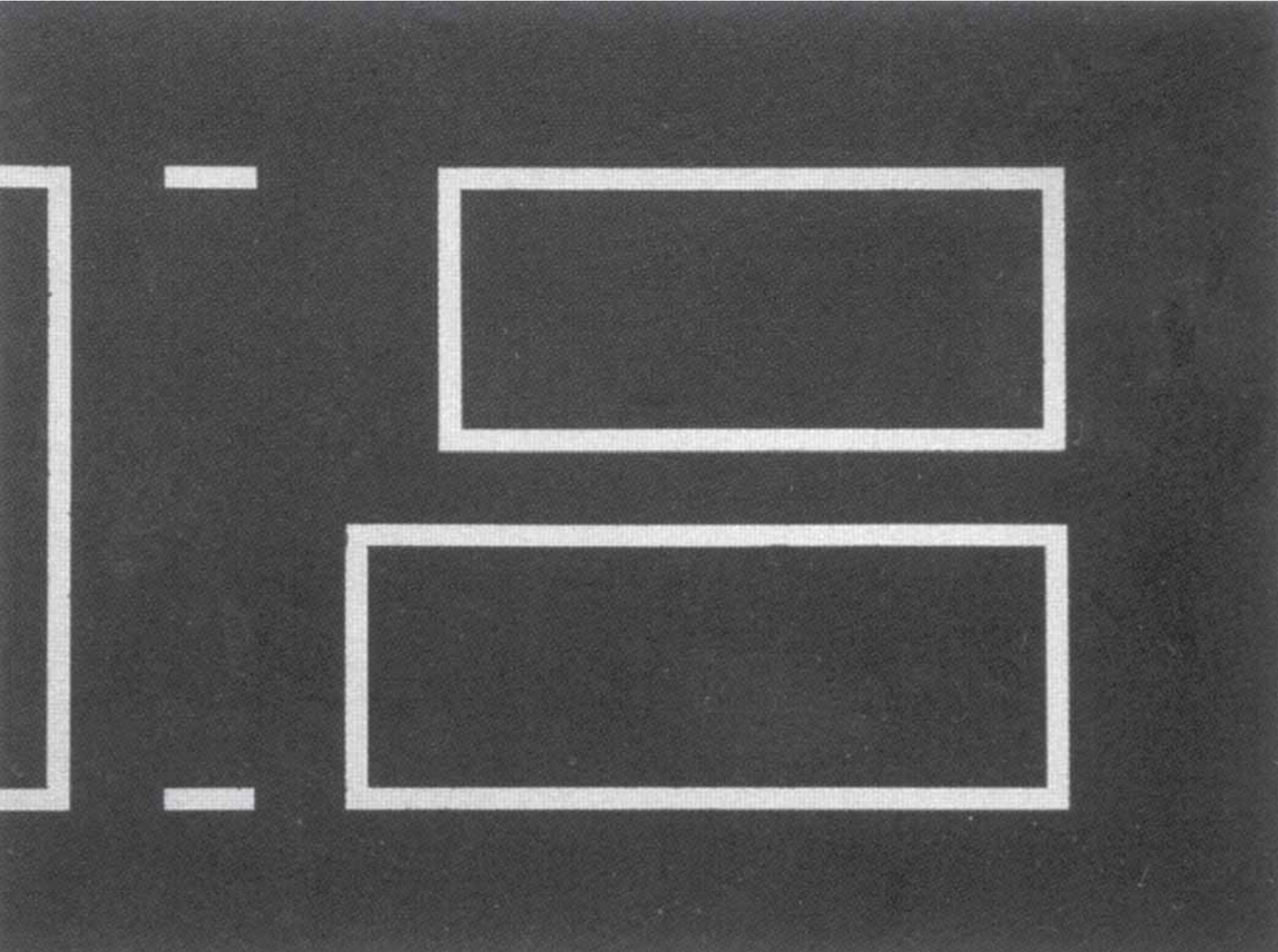
Pták svrhá slunce. Ledovější
pohyby v nebi, upřeně
k propastem. Sám bez stromu ční
pahýl listu – temně rozevřen

slét ke dnům. Z noci se syrově zvedá
opona druhé, halící temnoty...
– Nad zemí odkrytou postava bledá
jako by svědčila: vanum, Bože, to všechno ty.

září 2002, Považský hrad

Petr Fabian

Jan Šerých – z cyklu Bez názvu, 2001–02

///

I

Soumračné světlo: stále stejný motiv
shozený k nohám, cesta, po níž
jsi přišel. Ty? Zmatek: tak zoufale chtít čisté.
Zoufale hledat, co se nevrátí.

II

Propast světla: odkud vycházíš,
jsi tam ještě? Copak si rozumíš?
Vzdálil ses od sebe, téměř nejsi. Aspoň
ne tak, abys uchopil podstatné, přidal je
k torzu.

září 2005, u Radošovic

LISTOPAD U ONŠOVIC

Hnůj světlem syrově podestlaný.
Lod' obzoru – zalitá do krve.
Níž nad propast nebe se sklání
nebem setmělé.

Hleď v toto nic, jímž jsi:
prostor je prázdný, k obývání
jen prázdnem. Tma blíž. A dopisy
v láhvi soumraku plují za ní.

listopad 2002, za Onšovicemi

///

I

Povědomý záhyb pole.
Zátíší těla: zvuk uvnitř
přikládá k dlani dřevěnou náruč.

Jako nesetřesitelná pošetilost:
oči se propadnou, kde už nejsi ty.

květen 2006, Buchov

II

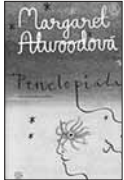
Pár tahů, které zbývají,
doplní ten, kdo odejde s nimi.

duben 2006

Připravil Vratislav Färber.

galerie

Milovník pravých úhlů a pevně posazených úseček Jan Šerých (1972) je nemilosrdný k citům, jež od obrazu běžně očekáváme, i k narativnímu a psychologickému pojetí výtvarného projevu. Tvoří okázale nenápadně. Zkoumá, jako mnohý v jeho minimalistické linii, možnosti geometrických útvarů, mění proporce ploch a čar a brání jejich proměně v symboly. Osciluje tak na hraně laboratorní nudy a vymítání parazitních významů. Absolvent Akademie výtvarných umění v Praze v letech 1997–2002 tvořil s Josefem Bolfem, Tomášem Vaňkem a Janem Mančuškou výtvarnou skupinu Bezhlavý jezdec; je dvojnásobný finalista Ceny Jindřicha Chalupického, úspěšný účastník společných výstav mladého českého umění, naposledy Akné v pražském Rudolfinu. Přítomné malby pocházejí z cyklu Bez názvu (2001–2002). Dalším krokem Jana Šerých by měl být cyklus Bez podpisu. Vincenc Lichnovský

Margaret Atwoodová
Penelopíada
Přeložila Eva Klimentová
Argo 2007, 192 s.

Próza kanadské spisovatelky je příspěvkem do mezinárodního projektu Mýty, v němž známí autoři nově převypravují mytologické příběhy. Atwoodová si vybrala mýtus Penelopy a Odyssea a podívala se na něj očima Penelopy, proto již název napodobuje Homérovu Odysseu. Autorka převyprávěla příběh moderně, vtipně, ironicky, ale ne výsměšně nebo parodicky ústy samotné Penelopy, která je v podsvětí, odkud místy štiplavě komentuje i dnešní dobu. Představuje se nám jako nepříliš krásná, zato však bystrá sestřenice krásnější Heleny, která se má později stát příčinou jejího dvacetiletého utrpení. „Byla jsem však chytrá: na svou dobu hodně chytrá. Tím jsem se nejspíš proslavila: chytrostí. A ještě tkaním, oddaností manželovi a taktem.“ Penelopa není jen manželka věrně čekající na Odysseův návrat, ale statečná žena, která musí vzdorovat houfu nápadníků i vlastnímu dospívajícímu synovi. Zkrátka, antická Penelopa řeší problémy, které jsou věčné, a osloví i dnes, zvlášť když jsou podány skvělou vypravěčkou tak čtivě a inteligentně. Penelopino vyprávění je přerušováno chórem dvanácti služebných, které Odysseus po návratu zabil. Chór, který byl obvyklý v antickém dramatu, využila Atwoodová tak, že se pokaždé nese v jiném duchu: je tu dětská říkanka, žalozpěv, lidový a námořnický popěvek, idyla, balada, drama, přednáška, proces a milostná píseň.

Milan Valden

Helmut Kuhl
Harila – čtyři z punku a pes

Lubomír Sůva
Jabkenická léta
Větrné mlýny 2007, 38 s., 54 s.

V edici pro současnou českou hru brněnského nakladatelství vyšly první dva letošní svazky. Pod německým pseudonymem se skrývá René Levínský, svérázný dramatik, který napsal Harilu o pankáčích a taky pro ně; těžko si představit hru, v níž vulgarismy tvoří asi sedmdesát procent textu, na jevišti kamenného divadla. Přesto je Harila zábavnou hříčkou o paradoxech současného světa. Více než poctou nezávislosti je jejím výsměchem: partička pankáčů unese gorilu ze zoo, aby jí darovala svobodu, místo toho ji ale začne využívat pro zoofilní video, které zdatně prodává přes internet. Druhý svazek brněnského dramaturga Sůvy je o poznání méně undergroundový, vlastně se zabývá tématem zcela mainstreamovým: problémy dospívání. Jde o neúspěchy v lásce, rozchody, váhání a zakládání kapely, tudíž o atributy, které současná česká próza přezývá do omrzení. Sůvův text je pozoruhodný alespoň jazykově: autor střídá všemožné roviny i v rámci jednotlivých replik, vytváře tak svébytný tvar, zábavný i provokativní zároveň, otázkou je, zda to ze hry dělá případného kandidáta českých jevišť.

Marta Ljubková

Ivan Blecha
Proměny fenomenologie
– úvod do Husserlovy fenomenologie
Triton 2007, 403 s.

Český filosof přichází s vlastním souhrnem fenomenologické metody a filosofie. Vybral klíčová fenomenologická témata, propojil je a přehledným způsobem je předkládá čtenáři. Takový přehled proměn fenomenologického myšlení u nás chyběl a lze říci, že Blechův přístup je komplexní, výstižný a přitom i poutavý a srozumitelný; přináší v našich podmínkách nový průlom do problematiky fenomenologie, nadlouho asi nepřekonatelný. Místy zazní jeho kritické vyrovnávání se s postmoderní či postanalytickou filosofií, a rovněž i kritické odstínění vůči staršímu typu transcendentalismu, jak jej známe od Kanta. Filosof ukazuje, že Husserlova fenomenologie je stále nosná, a to i ve svých pokračovatelích, jako byl Heidegger, Patočka, Fink, Merleau-Ponty, Sartre, Lévinas aj. Postmoderní filosofování je Blechovi často „provokativně dryáčnické, zdivočele provokativní a úmyslně destruktivní“. S tím přichází zvýrazněný skepticismus a relativismus. Přílišný relativismus totiž může vést k sebeDestrukci filosofie i vědy, k chaosu dílčích fragmentárních promluv. Na druhé straně nejsou autorem připuštěna ani „velká vyprávění“, která přinášejí jen jeden nerozborný obraz reality (marxismus, historický materialismus, scientismus). Proti tomu všemu jde Husserl a nabízí svoji filosofii jako vědu.

Jiří Olšovský

Vladimír Holan a jeho souputníci
– sborník příspěvků z 3. kongresu světové literárněvědné bohemistiky
Editor Vratislav Färber
Ústav pro českou literaturu AV ČR 2006, 294 s.

Jedním ze tří velkých témat 3. bohemistického kongresu byl Vladimír Holan. Zatímco dosud jediná komplexní holanovská monografie, Holanovské nápovědy J. Opelíka, podává v koncentrované podobě nástin celého Holanova díla, sborník přibližuje Holanovo dílo v nejrůznějších souvislostech a z různých úhlů pohledu: například v kontextu dobového vzniku jeho díla a v kontextu cizích překladů jeho děl a jejich mezinárodní recepcce. Pokud Opelík polemizoval s V. Černým o jeho negativním soudu o Holanovi, zde samostatné studie probírají k Holanovi (či části jeho tvorby) nevstřícné texty B. Doležala a P. Blažička. Jestliže Opelík vyzdvihl paralelu Holanova myšlenkového postoje s existencialismem (mluví přímo o „spontánním a zakladatelském příspěvku české filozofii existence“), v jednotlivých příspěvcích sborníku se jejich autoři totéž téma pokoušeli uchopit odkazy ke gnosticismu (Med) či tvrzeními o tom, že u Holana „na rozdíl od pythagoreismu, platonismu a křesťanství po katabázi nenásleduje anabáze, naděje na vykoupení“ (Holý). I když sborník ve své pestrosti jistě může něčím oslovit snad každého zájemce o Holanovu poezii, pro mne je nejpřínosnější studie, na kterou odkazoval i J. Holý, Od preludu k bytnosti X. Galmiche, která vyšla ve sborníku k holanovské výstavě, otevírající celý kongres.

Jan Lukavec

Jan Císař
Přehled dějin českého divadla I a II
– od počátků do roku 1945
AMU 2006, 316 s.

Před dvěma lety vydalo nakladatelství AMU dvě útlé publikace o dějinách českého divadla, které napsal jeden z pedagogů fakulty Jan Císař. Cílovými čtenáři byli především studenti DAMU. Nyní se oba díly spojily v jednu knihu, což je ku prospěchu, neboť to především usnadňuje práci s ní. Největším kladem publikace je její jazyk: Císař je věcný a pracuje víceméně jen se základními fakty. Jazyk tak zůstává čtivý, aniž by se však autor vzdal odbornosti. Lze vycítit snahu o zasazení látky do historického kontextu doby, nevelký rozsah však příliš prostoru nenechává, a tak výsledek zůstal někde na půli cesty. I přes věcnost je však kniha často nepřehledná, a to zejména z typografických důvodů. Absence obrázků tolik nevádí, ale text je slitý do husté směsice, kde jedinou (avšak chabou) pomůckou jsou tučně zvýrazněná jména osob. Prospělo by text graficky provzdušnit, aby se čtenář lépe v knize orientoval. Kapitoly jsou příliš dlouhé a jejich rozdělení vyplývá pouze z autorem stanovených období (např. První fáze 1785–1812). Přesto knihu využijí pravděpodobně nejen studenti DAMU, ale i posluchači kateder divadelních věd. Ono také není moc z čeho vybírat...

Lukáš Gregor

L. Mikolášková, I. Pinkasová, K. Winklerová
Norština nejen pro samouky
Leda 2007, 544 s. + CD

Je zajímavé, že nejnovější jazykové učebnice z produkce nakladatelství Leda mají na svědomí mladé ženy (kromě norštiny sem můžeme počítat i náročnou japonštinu). Po skriptech Evy Valentové z roku 1971 a novější učebnici pro začátečníky od Jarky Vrbové a Sissel Nefzaoui je Norština nejen pro samouky prvním komplexním (a dobře zpracovaným) studijním materiálem. Kniha sleduje klasické schéma „samouků“, takže osu lekcí tvoří články, slovíčka, fráze, gramatika a cvičení. Autorky se však rozhodly původní koncept obohatit, a tak jsou úvodní články často zábavné (Myš v ložnici, Z Tinina deníku), vybrané realie reflektují i méně známé, pro dnešní Norsko ovšem typické fenomény (Přistěhovalci mezi námi; Je tu jaro, je tu bleší trh atd.), v dialogích zaznívá současný mluvený jazyk a gramatika je vysvětlována přehledně, ale nikoli zjednodušeně. Knihu doplňují vtipné ilustrace Pavla Nováčka, na nichž je možné zahlédnout nejen charakteristický předmět denní potřeby (plátkovač sýra, láhev norské pálenky, deník Aftenposten). Učebnice má pouze dvě vady na kráse: připravená ležela v nakladatelství tři roky a stojí 699 korun. Je nabíledni, že ji prodávají především dvě připojená audio CD, ta se však mohla prodávat zvlášť. Cena dráždí o to víc, vezmeme-li v úvahu, že učebnice má měkkou lepenou vazbu, která způsobí, že po půl roce používání z ní bude nevzhledný salát.

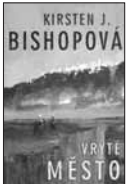
Karolína Stehlíková

Petra Kubáčková
O andělovi, noční můře, statečném medvídkovi, hodném slonovi, opici a divoké huse
Baobab 2006, 28 s.

Těm nejmenším je určena uháčkovaná pohádka Petry Kubáčkové. Autorka si uháčkovala několik postav, které pak rozestavila do prostoru dětského pokoje, kde je nafotila a vytvořila tak obrázky, z nichž se kniha skládá. Příběh se soustředí na dva kamarády, kteří ožívají, když jejich dětský druh usne. Vlastně zřejmě žijí jen v jeho hlavě, a tak se během snu prohánějí po pokoji, lezou do výšek, létají a kamarádi se (nebo bojují) s ostatními uháčkovanými obyvateli dětského fantastického vesmíru. Kniha obsahuje jen minimum slov, která však u příběhu ani nejsou nutná. Přesto se člověk v ději občas ztrácí a musí luštit, cože se to vlastně v chuchvalcích vlny stalo. Háčkový svět je zkrátka poměrně obtížně stravitelný a noční můra v názvu není jen tak. Pochybují tedy, že by děti měly z knihy větší požitek; ta je totiž určena spíše pro dospělé, kteří si ji budou moci vystavit v knihovně (obal potažený textilií je, jak je u Baobabu zvykem, výtvarně nadprůměrný) a návštěvám pak předvádět, jak je to jejich dítě chytřé, když zvládne „číst“ dětskou literaturu s uměleckou ambicí. Navíc knize chybí tiráž a příběh začíná i končí na deskách knihy.

Jiří G. Růžička

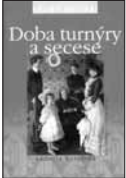

Kirsten J. Bishopová
Vryté město
Přeložil Milan Žáček
Laser-books 2006, 338 s.

Fantastický román Vryté město se hrdě hlásí k literárnímu hnutí New Weird. Podle jeho pravidel by kniha měla překračovat kdysi stanovené hranice žánrů. Tento román je tak směsicí sci-fi, fantasy a hororu. Navíc má westernový nádech, ve fantastické literatuře ne příliš obvyklý. Příběh začíná jako klasický western z šestákových románů. Dva vyvrhelové, státní mocí pronásledovaní bývalí revolucionáři, pistolník Gwynn a lékařka Raule se po letech potkají v zapadlém baru v pustině. Jejich setkání se pochopitelně neobjede bez úvodní přestřelky, v níž hlavní hrdina ukáže své střelecké schopnosti. V románu jich ještě využije pozhnaně. Možná až přespřílí. Ve sci-fi i fantasy literatuře je zvykem, že hrdina pobije drtivou převahu nepřátel a na závěr prohodí nějakou vtipnou a morbidní hlášku. Čtenář to často i žádá, ale dílo radící se do New Weird by se mohlo hrdinovi conanovského typu vyhnout. Scéna, v níž s pomocí dynamitových náloží a střeleckého umu zmasakrují pistolník s lékařkou více než čtyřicet vycvičených profesionálních vojáků, je až směšná. Přesto má román originální a magickou atmosféru s dobře vykreslenou psychologií postav. S dějem už je to o něco horší.

Leoš Kyša

Ludmila Kybalová

Doba turnýry a secese – Dějiny odívání
Nakladatelství Lidové noviny 2006, 295 s.

Knižní dějiny odívání od přední historičky oboru Ludmily Kybalové, v jejichž rámci již dříve vydala starověk, středověk, renesanci, baroko a rokoko, empír a tzv. druhé rokoko, se loni rozrostly o svazek věnovaný druhé polovině 19. a počátku 20. století. Nemusíme sledovat televizní seriály a filmy (především tedy zahraniční), abychom si všimli, že doba takzvané turnýry (od konce 60. let do roku 1890) a secese (1890–1910), jakož i pro módu zlomová dekáda 1910–1920 patří z hlediska odívání k nejoblíbenějším a esteticky nejvděčnějším (v oblíbě je předčí jen doba po belle époque těsně následující). Práci otevírá etapa završení historizujících tendencí módy, které ještě značně deformovaly ženské tělo, přes nastoupivší uvolněnost oděvu až k období první světové války, v němž došlo v ženském oblékání k řadě emancipačních změn (mužská móda je v knize spíše okrajově). Kapitoly doplňuje dokumentace (dobové obrazy a fotografie, kresby, stříhy) a citáty z různých literárních pramenů, obojí „encyklopedicky“ zasazené přímo do textu, jakož i slovníček pojmů a rejstřík. Autorka vnímá oblékání nikoli pouze z hlediska tendencí, formálních proměn a osobností důležitých tvůrců, nýbrž transformace módního odvětví sleduje v širším kontextu, dobře si uvědomujíc dobové vlivy výtvarného umění a kinematografie, a také způsobu života i průmyslového a technického rozvoje.

Lenka Jungmannová

Geoffrey Regan

Rozhodující bitvy – padesát dvě bitvy, které změnilý svět
Přeložil Petr Svobodný
Naše vojsko 2006, 263 s.

Již obálka překladu knihy britského vojenského historika navozuje dojem, že se původně solidní dílo proměnilo v trochu lacinou záležitost. Ovšem ani původní koncept nepostrádá problematický přístup. Panorama vojenských zápasů od antické bitvy u Salamíny až k válce v Perském zálivu není jen interpretací takticko-technických detailů, ale aspiruje na to být obecně historickým výkladem, proč konkrétní bitvy změnilý politickou mapu. Nejsou to totiž bitvy, co rozhoduje o dalších osudech národů, států i jedinců, ale jejich politická interpretace a následné chování. Z tohoto pohledu je už samotné označení zavádějící. Neméně zavádějící je klíč k výběru bitev, který Regan před čtenáři zatajil. V přemluvě tvrdí: „prohlašovat, že bitvy popisované na následujících stránkách patří mezi nejdůležitější, si netroufám“. Proč potom ale opatřil knihu názvem rozhodující? Původních padesát bitev je v českém vydání rozšířeno o dvě – u Lipan a na Bílé hoře, nicméně tato změna není zmíněna v ediční poznámce. Autor přidaných bitev je nejspíš – podle copyrightu – Petr Čornej. Proč se potom kniha hemží banálními chybami? Není například ustáleno jméno aztéckého panovníka jako Moctezuma, a nikoli Montezuma, který navíc nebyl králem, protože tuto instituci Aztékové neznali. Výčet věcných chyb by byl dlouhý a jeho délka možná pramení z toho, že, jak se lze dočíst z tiráže, kniha nemá odpovědného redaktora.

Michal Janata

INZERCE

Statutární město Brno	
Rada města Brna vyhláší výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ky příspěvkové organizace Národní divadlo v Brně	
Požadované předpoklady: - ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu - nejméně 5 let praxe v řídicí funkci - znalost základních principů, na nichž je založena příspěvková organizace	
Příhláška do výběrového řízení musí obsahovat: označení výběrového řízení, jméno, příjmení, titul, datum a místo narození, státní příslušnost, místo trvalého pobytu, kontaktní adresu a telefon, e-mail, datum a vlastnoruční podpis	
K přihlášce je nutné dále připojit: - strukturovaný profesní životopis s vlastnoručním podpisem s údaji o dosavadních zaměstnáních a praxi, odborných znalostech a dovednostech - ověřenou kopii dokladu o ukončeném vysokoškolském vzdělání, - souhlas se zpracováním osobních údajů dle ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb. - písemně zpracovanou koncepci další činnosti organizace (koncepte bude předložena jak v písemné, tak i elektronické podobě – na CD) obsahující zejména: a) návrh koncepce činnosti Národního divadla v Brně, vymezené ve vztahu k ostatním divadelním domům ve městě Brně, včetně dramaturgických návrhů činohry, opery a baletu na sezónu 2008/2009 b) návrh koncepce řízení a zviditelňování Národního divadla v Brně jako významné umělecké instituce včetně představ o jejím financování	
Vítěz výběrového řízení před jmenováním do funkce předloží: - výpis z rejstříku trestů ne starší než 3 měsíce (cizí státní příslušník obdobný doklad) - lustrační osvědčení dle zákona č. 451/1991 Sb., platí jen pro občany České republiky, nepožaduje se u osob narozených po 1. 12. 1971 - čestné prohlášení dle zákona č. 451/1991 Sb., platí jen pro občany České republiky, nepožaduje se u osob narozených po 1. 12. 1971	
Předpokládaný nástup do funkce: nejpozději od 1. 9. 2007.	
Platové podmínky dle právních předpisů platných pro příspěvkové organizace, další podmínky budou ujednány v samostatné smlouvě.	
Vyhlášovatel si vyhrazuje právo zrušit výběrové řízení kdykoliv v jeho průběhu.	
Příhlášky do výběrového řízení s požadovanými přílohami zašlete doporučené nebo předejte osobně nejpozději do 15. června 2007 (včetně, rozhoduje datum poštovního razítka) na adresu:	
Magistrát města Brna, Personální oddělení, Dominikánské nám. 1, 601 67 BRNO	
Základní podklady pro zájemce o výběrové řízení: - Zřizovací listina Národního divadla v Brně včetně dodatků - Zpráva o činnosti a výsledcích Národního divadla v Brně za rok 2006 - Organizační řád Národního divadla v Brně - Návrh finančního plánu Národního divadla v Brně na rok 2007	
Zájemci o výběrové řízení obdrží tyto podklady po předchozí domluvě a po uvedení identifikace na Odboru kultury Magistrátu města Brna, Dominikánské nám. 3, 601 67 BRNO, tel.: 542 172 075, fax: 542 172 076, e-mail: ok@brno.cz.	
Výběrové řízení proběhne neprodleně po ukončení termínu pro přihlášení do výběrového řízení (26. týden).	

odjinud

Jak s vyvíjel vztah F. X. Šaldy k dílu Otokara Březiny, je téma studie Jana Wiendla v Hostu č. 4/2007.

Srovnání „studentských“ románů Karla Hanse Strobly *Die Vaclavbude* (1902) a Viktora Dyky *Prosinec* (1906) provedla Gabriela Vese-lá v časopisu Germanoslavica č. 1–2/2006.

Reflexe vězení v díle Jana Zahradníčka a Františka Daniela Mertha je téma i název studie Veroniky Broučkové v České literatuře č. 1/2007.

Zvukovou, zhruba 600minutovou podobu románu Milana Kundery *Nesnesitelná lehkost bytí* recenzovala ve veletržní literární příloze týdeníku Prager Zeitung č. 18/2007 Christiane Gut. Nezkrácený německý překlad díla namluvil na 8 CD Random House Audio známý rakouský herec a „sprecher“ Heikko Deutschmann. – Z téhož zdroje jsme se z recenze Uwe Müllera dozvěděli o německém vydání memoárů někdejšího čs. politika Vasilá Biřáka *Wir riefen Moskau zu Hilfe. Der Pra-ger Frühling aus der Sicht eiens Beteiligten* (přel. Klaus Kukuk, Berlin, Edition Ost 2006).

Rozhovor s Josefem Škvoreckým o „spon-tánní multikulturnosti a nebezpečí multikul-turalismu, o kanadských přátelích a o tom, že knihu nic nenahradí“ přinesl Prostor v prv-ním letošním dvojčísle 73/74 s tematickými tituly Multikulturní kontrasty / Kanadský experiment / Češi a svět.

Dramatika a bývalého politika Milana Uhde-ho pozval k rozhovoru v Reflexu č. 15/2007 Richard Erml.

O tom, jak „si pořád pleteme národ a ná-rok“, rozmlouval v Respektu č. 18/2007 Jiří Gruša s Karlem Hviždálou.

Do rubriky „Já a kniha, já a čtení“ v 2. čís-le nového „časopisu pro čtenářskou veřej-nost – o knihách ze všech stran“ Grand Biblio přispěl čtenářskou vzpomínkou Jiří Suchý.

Román-paměti Josefa Vondrušky *Chlastej a modli se* (Torst) recenzoval v literární pří-loze Práva Salon č. 517 z 3. 5. 2007 Mikoláš Chadima.

„Deset divných povídek“ Miloše Urbana *Mrt-vý holky* (Argo 2007) recenzoval v Mladé fron-tě Dnes 14. 4. 2007 Josef Chuchma. – V Tva-ru č. 9/2007 se o recenzi Urbanových povídek podělili Aleš Haman a Petr Hrtánek.

Písmeno K zastupuje v Malé abecedě sou-časné české poezie v kulturním magazí-nu Uni č. 5/2007 Jaroslav Kovanda, zlínský rodák a v letech 1997–2006 vydavatel časopi-su pro současnou poezii *Psí víno*. – V témž čísle Uni Radim Kopáč, který Malou abece-du připravuje, upozorňuje na nezvládnutou obálku a zmatený trojitul *Antologie 1964/2007, Literární časopis založený v roce 1964, Divoké víno 1964–2007* (Národní knihovna ČR – Slovart 2007). Kopáčova recenze vyšla pod titulkem „Prazvláštní setkání s pejskem Donečkem...“.

František Knopp

Španělsko

V květnovém čísle literárního časopisu LEER, respektovaného periodika, oceněného cenou Premio Nacional al Fomento de la Cultura

(Národní cena za podporu kultury), najde čtenář nejzajímavější příspěvky poněkud paradoxně stranou nejobsáhleji postiženého tématu, jehož zpracování není místy příliš zručné. Nejistá situace uplynulých měsíců na Kubě tvoří poslední dobou v nejrůznějších variacích věčný námět (nejen) kulturních časopisů – v LEER najdeme bezpochyby zajímavý článek o vězněných novinářích a intelektuálech na ostrově svobody, který ovšem postrádá globálnější pohled a často se mění spíše v jakýsi jmenný rejstřík uvězněných (popřípadě jejich příbuzných). Nava-zující dlouhý rozhovor s karibskou literární legendou Raúlem Riverou zaujme rovněž, je však veden příliš stereotypním způsobem, překvapivě mu chybí temperament, a je-likož tazatel (madridský novinář José Luis Gutiérrez) je zároveň Riverovým přítelem, je konverzace prokládána zbytečnými kompli-menty. Daleko vitálněji působí kratší rozho-vory se španělskými autorkami Nativel Preciadovou, čerstvou držitelkou ceny Premio Primavera de Novela 2007 za román Camino de hierro (Cesta ze železa), a osobitou Lucíí Etxebarriovou, která se rozhovořila o po-dobnostech svého nového románu Cosmo-fobia (Kosmofobie) s proslulým La colmena (Úl) Camila Josého Cely. Zvláštní kouzlo má článek Vargas Llosa vs. García Márquez – historia de un puñetazo („příběh jednoho úde-ru pěstí“) o napadení Garcíi Márqueze peru-ánským romanopiscem, údajně proto, že Kolumbijec přislíbil manželce Vargase Llo-sy pomoc při rozvodu. Oba spisovatelé jsou kromě toho protagonisty dalších příspěvků – mladý kolumbijský autor Antonio Gar-cía Angel nám přiblíží akci (Beca de la Fun-dación Rolex), jež mu umožnila zaslat svůj manuskript právě Vargasu Llosovi a poslé-ze se s ním opakovaně setkat a o nedostat-cích své práce diskutovat, článek Gabo en Cartagena putavě pojednává o spisovate-lově vztahu k tomuto kolumbijskému městu. Protože LEER je především periodikem literárním, kromě dalších více či méně zají-mavých reportáží je mnoho stránek z celko-vých 90 věnováno kratším recenzím publi-kací nejrůznějších žánrů, přičemž hranice fyzické ani časové nehrají sebemenší roli – můžeme se tedy dočíst o nově vydaných překladech Bukowského, Orwella, Swifta, Murakamiho či Eca. V časopise si své najde náročný čtenář i příležitostný zájemce o li-teraturu a za velmi přijatelná 3 eura se oba kromě příjemně strávených okamžiků spo-lehlivě zorientují v květnové literární situaci na španělském trhu.

Jan Paulík

soutěž

Konečné řešení

Napište nám, ve kterém roce a jakou cenu získal Michael Chabon za svůj román Úžasná dobrodružství Kavaliera a Claye. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá knihu Michaela Chabona Konečné řešení. Uzávěrka

soutěže je 30. 5. 2007. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

knihy v redakci

Lisa Ungerová: Krásné lži / Knižní klub 2007, 367 s. **Na pozvání Masarykova ústavu 3** / Masarykův ústav – Archiv AV ČR 2007, 129 s. **Agatha Christie: Rané případy Hercula Poirota** / Knižní klub 2007, 278 s. **Věra Nosková: Obsazeno** / MozArt Praha 2007, 222 s. **Hannelore Brenner-Wonschicková: Děvčata z pokoje 28 – přátelství, naděje a přežití v Terezíně** / Barrister & Principal 2007, 297 s. **Aleš Kovalčík: Tvář a maska – postavy Ladislava Fukse** / H&H 2007, 237 s. **Jan Čep: Dojmy z Anglie** / Sternberg 2007, 119 s. **Martin Nodl: Dějepisectví mezi vědou a politikou – úvahy o historiografii 19. a 20. století** / Centrum pro studium demokracie a kultury 2007, 263 s. **Josef Váchal: Šumava umírající a romantická** / Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích 2007, 155 s. **Friedrich Dürrenmatt: Penzista – fragment detektivního románu** / Odeon 2007, 109 s. **Martin Reiner: Pohled z kavárny Bath** / Větrné mlýny 2007, 65 s. **Mircea Eliade: Paměti** / H&H 2007, 581 s. **Ivo Osolobě: Principia parodica, totiž, Posbírané papíry převážně o divadle** / Akademie múzických umění 2007, 358 s. **Zdeněk Jizera: Vonásek: Divé hody noci svatojánské – sedmero povídek** / Vydavatelství 999 2007, 184 s. **Herta Nagl-Docekal: Feministická filozofie – výsledky, problémy, perspektivy** / Sociologické nakladatelství (SLON) 2007, 316 s. **Marianne Franke-Gricksch: Patříš k nám! – rodinné konstelace s dětmi** / Shambhala 2006, 163 s. **Michael Hauser: Sociální stát a kapitalismus** / Svoboda servis, Socialistický kruh 2007, 306 s. **Topsy Küppers: Wolf Messing – Stalinův jasnovidec** / Eminent 2006, 340 s.

Kdo se bojí Virginie Woolfové?
Who's Afraid of Virginia Woolf?
Režie Mike Nichols, 1966, 125 min.

Mistrovská filmová adaptace proslulé hry Edwarda Albeeho byla prvním filmem Mika Nicholse a můžeme ji řadit k nejlepším prvotinám v dějinách kinematografie; svědčí o tom i třináct oscarových nominací a pět sošek, jež film nakonec získal. Film dodnes neztratil nic ze své působivosti. V době svého vzniku poutal pozornost diváků mj. kvůli protagonistům: Elizabeth Taylorová a Richard Burton vedli v soukromí podobně bouřlivý vztah jako Martha a George ve filmu. Velká manželská hádka, v níž se nemilosrdně odkrývají všechny zášti, nenávisti, špína, zoufalství, ale i naděje společného života a již sekunduje mladá, zatím ještě naivnější dvojice v podání S. Dennisové a G. Segala, zasahuje hluboko do podvědomí diváků. Speciální dvoudisková edice umožňuje zhlédnout film v původním znění s titulky (televize jej několikrát vysílala pouze v dabované verzi). Film je možné pustit si také s komentářem režiséra Nicholse a jeho mladšího kolegy Stevena Soderbergha nebo kameramana Wexlera (tyto komentáře jsou ovšem bez českých titulků). Druhý disk přináší téměř dvě hodiny bonusů s českými titulky: skoro sedmdesátiminutový dokument o Taylorové, dva kratší dokumenty o filmu a jeho předloze, kamerové zkoušky Dennisové a rozhovor s režisérem z roku 1966. Návrat k jedné z filmových legend je tedy více než podařený.

Milan Valden

Teoréma
Teorema
Režie Pier Paolo Pasolini, 1968, 98 min.

Často užívaný motiv neznámého cizince, jehož příchod způsobí rozvrat ustálených poměrů a fádního života zámožné továrnícké rodiny, zpracoval Pasolini v Teorémě (1968) jako podobenství o touze vyplnit prázdnotu materiální existenci duchovním obsahem. To ale při příliš exaltované snaze může působit i opačně a destruktivně – otec rodiny skončí jako šílený poustevník, matka se topí v milostných vztazích, syn s homosexuální orientací se stává malířem, dcera upadne do kómatu, služka odchází konat zázraky... A neznámý cizinec – Spasitel/ Mefisto – mizí neznámo kam. Vykoupení a ospravedlnění se prolíná s destrukcí, v každém duchovním aktu je obsažen i prvek pokusení, sebeobětování se může proměnit v sebetřýznění, žízeň po citovém naplnění v morální destrukci. Mnohohrstevnaté dílo je zpracováno vizuálně přitažlivou formou, obsahující jak odkazy na četná literární i malířská díla, tak i dokumentaristické prvky. Pasolinimu se tímto filmem daří ohromovat diváky i po téměř 40 letech od jeho vzniku. DVD obsahuje anamorfní přepis širokoúhlého obrazu, jehož kvalita je průměrná.

Petr Gajdošík

Happy Feet
Happy Feet
Režie George Miller, 2006, 108 min.

Přiznejme si to, George Miller není zrovna dvakrát záštitou dobré podívané. V podstatě dodnes žije z trilogie Mad Max (a to především díky nostalgii mnoha diváků). To, že se mu dostalo do rukou režirování animovaného filmu, mě tedy trochu vystrašilo. Nicméně snímek Happy Feet nakonec špatně nedopadl, v kontextu ostatních CGI snímků patří dokonce mezi nadprůměr. Ano, je o zvířátkách, dokonce o roztomilých, o zpívajících, má v sobě nejen morální, ale i ekologický apel. Využívá v podstatě všeho již odzkoušeného, ale na druhé straně toho využívá dobře. Film je v podstatě o ničem, jeho „muzikálovost“ je jistě trochu kalkul, ale nesnaží se ani být příliš vtipný a akční (což míním jako klad). Zaměření na nejmenší diváky je zřejmé, rodiče asi příliš neosloví, ale neměl by je ani nudit. Oscara si film určitě nezasloužil (ani po technické, ani po obsahové stránce není lepší než Auta), přesto jej tvůrcům přeji a doufám, že to budou brát jako výzvu být ještě lepší. Využití živých lidských „herců“ je funkční a patří mezi nesporné přednosti filmu. Bonusy na DVD jsou opravdu jen pro ty nejmenší.

Lukáš Gregor

Soupeři
Hyeongsa
Režie Lee Myung-se, 2005, 98 min.

Další zástupce korejské kinematografie na DVD staví především na vizuální stránce. Milostný příběh s podivnou krimi zápletkou je zasazen kamsi do korejské historie, ale na první pohled vidíme, že s kostýmy si tvůrci hlavu nelámali. Navlékli na hrdiny barevná kimona a nechali jim moderní účesy. Vlastně na atmosféře současnosti postavili celý film. U nesčetných bojových scén se tak střídají v podkladu různé hudební styly, od klasiky přes techno až třeba po lehčí metal. Poněkud roztržštěně působí i vizuální stránka filmu – obraz se střídavě zrychluje a především zpomaluje (i při dvojnásobném přetáčení jsou scény zpomalené!!). Chvillemi to vypadá, jako by nebylo o čem vyprávět, a tak se musí divák zabavit detaily na plátně (nechybějí například vločky sněhu). Výsledkem měla jistě být velkolepá podívaná, bohužel je však snímek až příliš přelácaný. Choreografie boje v baletním stylu, navíc ve zpomaleném rytmu začne po chvíli unavovat. Děj je zpočátku zcela nepochopitelný, až po chvíli se začne rýsovat vztah krásné vyšetřovatelky a bodyguarda zločince, jehož pronásleduje. Trapně působí i všechny scény, které mají snímek odlehčit humorem. Soupeři jsou tak film, který možná využíváním mnoha technik dobře poslouží studentům filmového řemesla, těžko však pobaví běžného diváka – bez ohledu na jeho náročnost či zalíbení v asijské kinematografii.

Jiří G. Růžička

INZERCE

Žijte s uměním!
Live with Art!
Prague

VI. ročník veletrhu současného umění Art Prague
22. – 27. 5. 2007 Praha
Výstavní síň Mánes, Masarykovo nábřeží 250, Praha 1
Galerie Nová síň, Voršilská 3, Praha 1
denně 10 – 19 hod., čtvrtek 24. 5. do 22 hod.

PRAHA
PRAGUE
PRAHA
PRAGUE
PRAHA
PRAGUE

POD ZÁŠTITOU
MINISTERSTVA KULTURY
ČESKÉ REPUBLIKY

ZÁŠTITU NAD VELETRHEM
PŘEVZAL PRIMÁTOR HL. M. PRAHY
PAVEL BÉM

ZÁŠTITU NAD VELETRHEM
PŘEVZAL STAROSTA MČ PRAHA 1
ING. PETR HEJMA

GENERÁLNÍ PARTNER
HVB Bank

Lord of the Rings Online: Shadows of Angmar
Midway 2007
PC

Není pochyb, že i mezi čtenáři A2 se najdou lidé uhranutí vizuálním citem Petera Jacksona ve filmech Pán prstenů anebo okouzlení z četby původní tolkienovské trilogie. Hra podle obou jmenovaných nepopisuje, jak by se mohlo zdát, dobrodružství hobitů, ale přináší na obrazovky kompletní Středozemi se všemi lokacemi, postavami a problémy. Jako online hry typu MMORPG slibuje stovky úkolů a vyčerpávající hratelnost. Skutečně. Jako hobit, elf, trpaslík nebo člověk se vrháte do světa, který neříká ne prozkoumávání jednotlivých míst a kvalitně kombinuje začátek trilogie s herním uspokojením. Není výjimkou, že při plnění misí potkáte černého jezdce nebo si popovídáte s Aragornem, Gimlim a dalšími, ovšem jejich osudy jsou na hony vzdálené od alfy a omegy hry. Tou je prostě žítí a přežití ve virtuální Středozemi. Autoři z Turbine Entertainment mají za sebou Asheron's Call a Dungeons & Dragons Online, z obou her si přitom berou neúčinnější herní mechanismy a posunují je o notný kus dopředu. Jde o změny, které neubližují původnímu materiálu: například zde nelze kouzlit, protože podle Tolkiena bylo magickými schopnostmi obdařeno jen několik vyvolených. Jelikož jde o online hru, nedá se několik týdnů po jejím uvedení na trh soudit, zda je obsah skutečně tak kvalitní – dnes ale vypadá neskutečně přitažlivě a hlavně odlišně od World of Warcraft.

Pavel Dobrovský

Petr Váša
Manifesto
Black Point 2007

Svérazné dílo Petra Váši, pohybující se na hranici hudby, básnictví a tanečně-divadelní performance, se vyvíjí už kolem dvaceti let. Po výtečném bigbitu Z kopce a rockovém voicebandu Ošklid se Váša na začátku devadesátých let začal věnovat sólové kariéře, během níž plně rozvinul své synestetické umění – fyzické básnictví. K tradičnější písňové formě se vrátil s kapelou Ty syčáci; ta byla sice nejprve skutečným překvapením, postupně však svými rozsáhlými opusy začala poněkud nudit. Nyní ale vychází u příležitosti patnácti let existence fyzického básnictví výběrové CD Manifesto, na němž se nacházejí nejpovedenější skladby z předchozích sólových alb. Ačkoliv se může zdát, že audionahrávka ztrácí důležitý aspekt fyzického básnictví – tedy jeho vizuální složku –, není tomu tak úplně. Onu fyzičnost evokuje pozadí skladeb, které je jakousi formou terénních nahrávek z charakteristických zvukových prostředí. Na ně se v reálném čase vtipně promítají Vášovy rytmicky onomatopoické, slovně-zpěvové performance, což vytváří novou dimenzi vnímání. Autorův neartikulovaný přednes kopíruje šum hospodského rozhovoru nebo nádražní rozhlas, rytmitizuje jízdu výtahem, bublá v kanálu nebo vykřikuje univerzální, obecně srozumitelná slova se zmutovanými latinskými kořeny, přičemž v proudu zaumného jazyka občas zazní rafinovaná hra s češtinou. Manifest fyzického básnictví plný inspirace, humoru a osobité tvůrčí vize.

Karel Kouba

Pěšky k sobě samému

Pěší metafyzika v kostce

Ve své nejnověji vydané knize se Petr Král vrací k cyklu *Svědék stmívání* ze sedmdesátých let, v němž rozvinul svou osobitou pěší metafyziku. Básník ve svém „Pěším románu“ jako ve stereoskopu překrývá vlastní básnické texty s prozaickými verzemi týchž životních okamžiků.

JAN ŠTOLBA

Pěší metafyzika, termín, který si Petr Král (1941) časem takříkajíc ušil na míru a také naplnil a naplňuje nejen lidsky, ale i umělecky a „teoreticky“, se v jeho nejčerstvěji vydané knize stala přímo emblémem. Svě – počítám-li dobře – čtrnácté sbírce poezie *Svědék stmívání* (jde ovšem o starší texty, původně vydané Jiřím Kolářem v pařížské studijní Edici K) dokonce básník přiřkl podtitul: *Pěší román*. Tak tedy ještě jednou – chůze: Odkud se bere? Co znamená? Kam směřuje? Je to ta nejprostší, a zároveň nejdrahocennější věc. Jako dýchání. Při vší své přirozenosti chůze nabízí též možnosti až zázračné. Chůze je přesun odněkud někam vlastní silou, v lidském těle zakódovaným tempem a rychlostí. Tedy nejen mechanická záležitost, ale také věc člověku „božsky“ daného rytmu, vrozeného humánního rozměru a dokonce přirozeného étosu: Tam dojdou sám. Tomu se postavím za sebe, vlastními silami. Vytrvale, neúhybně, co noha nohu mine.

Jak je pěší metafyzika vpletena do Královy knihy? *Svědék stmívání* – v názvu jde o mnohá stmívání, rytmicky, věrně a přitom nevtíravě se vracející – nabízí básníkovu poezii, jak ji známe, v plné síle autentické smyslovosti, obrazivé nápaditosti, formulační suverenity. Kniha před námi rozprostře svět měkce a složitě rozvíjený, „psychologizovaný“ odhalováním mnohotvárných spojitostí. Jaro *otálí*, léto *nenaléhá*, listí je *osiřelé*. „Nasvícený kiosek co trvalý zářez něhy...“, „Šedá rán zatuhlá do svalů baroka...“. Z podobných spojení číší jak ryzí zážitek, tak ale i poučená senzitivita, cit pro širší souvislosti, schopnost rozvinout privátní hned také do všeobecně lidského, ba dějinného rozměru. V konkrétním je suverénně, a přitom nenásilně vyhmátnuto a pojmenováno abstraktní („Za cesty houstnoucí tmou nedbale vcházíme do legendy beze slov“); fyzické se s abstraktním sráží ve výstižných, vzrušujících, zahuštěných vidinách („Neděle na všem ležela jako nepohnutá masa“); lidské je pozorně, často ironicky konfrontováno, kompromitováno nelidským („Výkřiky lokomotiv a žen“). Neživé ožívá živým – třeba kámen šlachou –, banální je beze všech ohledů dekonspirováno jako zázračné. A aniž bychom si toho zvláště všimali, všechna tato plasticky rozvíjená vidění zároveň nevybočí z „roviny očí“, z perspektivy neokázalého pěšího míjení věcí. Co víc, všechny básnické srážky a erupce jsou zpětně „umravňovány“ prostým étosem chůze, jenž jejich zázračnost nenápadně vrací zpět na zem, do prostoru obyčejného lidského údělu, všední lidské pravdy.

Nedočkávané drnění talířů

V čem tkví „románovost“ Králova básnického cyklu? Jeho podtitul je jistě i provokativní nadšázka. Přes svůj hebcí přemítavý tón dovede být Králova sbírka i jemně ironická, smířlivě humorná; básníková obraznost někdy s chutí věci podvrtne, jen aby spatřila, jak se v rozpácích zachovají. I když sbírka jistě nemá takzvaný děj, přesto tu vytrvale lomoží a šramotí do všech stran rozprostraněný „lyrický“ příběh. Básně zachycují křehké skrumáže chvil, přičemž území těchto okamžiků jsou na mnoho způsobů průchozí. Dění uvnitř chvil je drobně „dialogizováno“, akcent se přesouvá z blízkého na vzdálené, z okrajového k podstatnému anebo zas z nitra okamžiků přeostrňujeme na samotného vypravěče. Přičemž je jím jednou osamělý chodec – a vzápětí přísloveční „my“ všichni míjející. Básníkem rozpochybovaný

Jean Dubuffet: Rušná ulice, 1961

svět připomíná pozorně elegantní pantomimu gest rozplývajících se v rostoucím šeru času, stopených v sobě samých, ve své vratké nadějnosti.

Král má cit pro významuplnou zkratku, schopnou prostřednictvím banálního detailu navodit dojem složitého dramatu. Či nás rovnou uvede do tajemství napěchovaného *kolem* vlastního příběhu: „Vše se zdá naráz řečeno nedočkavým drněním talířů...“ Osudem se tu šineme tak trochu napříč, zato vstříc jeho nejdrobnějším detailům. *Pěší román* nám provokativně umožňuje žít příběh skrytý za příběhem, dopřává nám luxus přežívat v okamžicích, které jsou (pouhým?) pelem dějů, programově nás nechává zkusit pro změnu příběh nedůležitých drobností a podružností, těch románových vyvrhelů.

Skryté nerovnosti terénu

„Románovost“ se skrývá i ve stavbě sbírky, v níž autor zrcadlově vybavil každou báseň prozaickým textem, dovysvětlujícím zážitek za básní, načrtávajícím všelijaké „nerovnosti terénu“, které posléze sublimovaly do básnického sdělení. Králova sbírka tak nejen životní okamžiky prostředkuje, ale stává se navíc metapříběhem chvil samých, toho, čím se vydělily z proudu osudu i jak je do sebe vpila báseň. Právě tady ale vidím i potíž. Sama idea je slibná, zatěšíme se, že nás básník vpustí do zákulisí nepříkrášené chvíle, v níž se text zrodil. Jenomže i krátké prózy jsou zas především básnické, neomylně tíhnou k další obrazné analýze, k novému odkrývání významů spíš než k faktučnější konkrétnosti. „Kde tradiční symbol osudu vyhasle stárnul na roletě z plechu, několik písmen zahlédnutých přes stromy v ústí bulváru ... ukazovalo ve svém odstupu skutečnou cestu.“ A: „Ztichlé kolejiště ... bylo dál přístav, dál otvíralo město obzorům a slibu cesty.“ – Téměř nerozeznáme, která ukázka je odkud; namísto toho, aby se próza a báseň svou odlišností navzájem umocňovaly, ve výsledku se spíš zdvojují. Prozaické texty ovšem vpouštějí na scénu „románové“ vyprávění ve třetí osobě, dokonce zprvu naznačují i jakousi časovou linku, od „vdovských let“ války po exil. Jejich

drobná zrcadla jsou však opět „lyricky“ zakřivená, atsi jinak než vlastní básně.

Román nám umožňuje na čas sdílet něčí osud. I Králova skladba tak po svém činí. Při všem křehce osobním, co tu nalezneme, však máme často též pocit, že nám jsou z osudu uvážlivě předkládány vybrané fragmenty, básník nás vpustí jen tam, kde vidí cestu. Jsme svědky jeho pozorného sdílení chvil s přáteli, ostatními chodci z davu či obyvateli zátočin prostoru, jež pěšák míjí. Sám osud na nás však nešplíchne svou nebezpečně překypělou prškou. Básník má ve zvyku osudové střípky vzápětí i vysvětlovat, dohledávat jejich význam, přičemž obrazné zachycení niterných souvislostí je jeho velkou silou. Někdy ale jako by čtenáři až moc vedl ruku. Zastavit se v půli cesty by leckteré epifanii ponechalo větší, protože nevyřčenou, šíří. Je tu ale jeden básníkův silný, setrvalý motiv, při němž vždy zatrne, totiž motiv matky, blízké i zanechané v dáli, vnořující se z hloubi minulosti – či rovnou dějin – jako tklivá, snová opora, kouzelný sen o věčném, věčně nemožném návratu. A také připomínka tiše sdíleného rodinného, dějinného tajemství.

Králův pěší román je daleko nejvíc příběhem samotné senzitivity, příběhem chvil, v nichž se tato citlivost děje, míst, jejichž ohledáváním se básníková vnímavost zpětně konstituuje, v nichž básník vycituje vzorec danosti tohoto světa a naší přítomnosti v něm. Tato místa ale zároveň mohou vytanout jako znamení a zpráva – čeho, o čem? Tady chůze nabírá svůj metafyzický rozměr: místa a věci, jež chodec míjí, se nenabízejí coby znamení něčeho *jiného*, ale jako znamení o sobě. Nikoli odkaz, ale úkaz. Kosmický impuls zbavený začátku a konce, zášleh odnikud nikam, a přece v plné síle. Král umí toto bezsměrné, tepající trvání světa sytě zakoušet, bravurně zachycovat v jeho křehce razantní dialektice, věrně vyhmátnout jeho skrytou nadpozemskost. „*Náhle bylo zřejmé, že člověk nic neopouští*“ – Nadpozemské, vracející chodce jemu samému – jeho chůzi.

Autor je básník, literární kritik a hudebník

Petr Král: *Svědék stmívání*. Host, Brno 2006, 80 stran.

objednávka předplatného **A2** kulturní týdeník

předplatné	noviny do schránky	noviny v elektronické podobě a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
☐ TIŠTĚNÉ	X		280 Kč	520 Kč	988 Kč
☐ ELEKTRONICKÉ		X	195 Kč	364 Kč	650 Kč
☐ STUDENTSKÉ	X	X	221 Kč	429 Kč	832 Kč
☐ KOMPLET	X	X	312 Kč	611 Kč	1196 Kč
☐ SPONZORSKÉ PŘEDPLATNÉ (roční) ☐ SPONZOR STŘÍBRNÝ 2 600 Kč / ☐ SPONZOR ZLATÝ 5 200 Kč / ☐ SPONZOR PLATINOVÝ 10 400 Kč					

Fakturační adresa

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Adresa pro zaslání (pokud se liší od fakturační, např. adresa obdarovaného)

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Platbu provedu

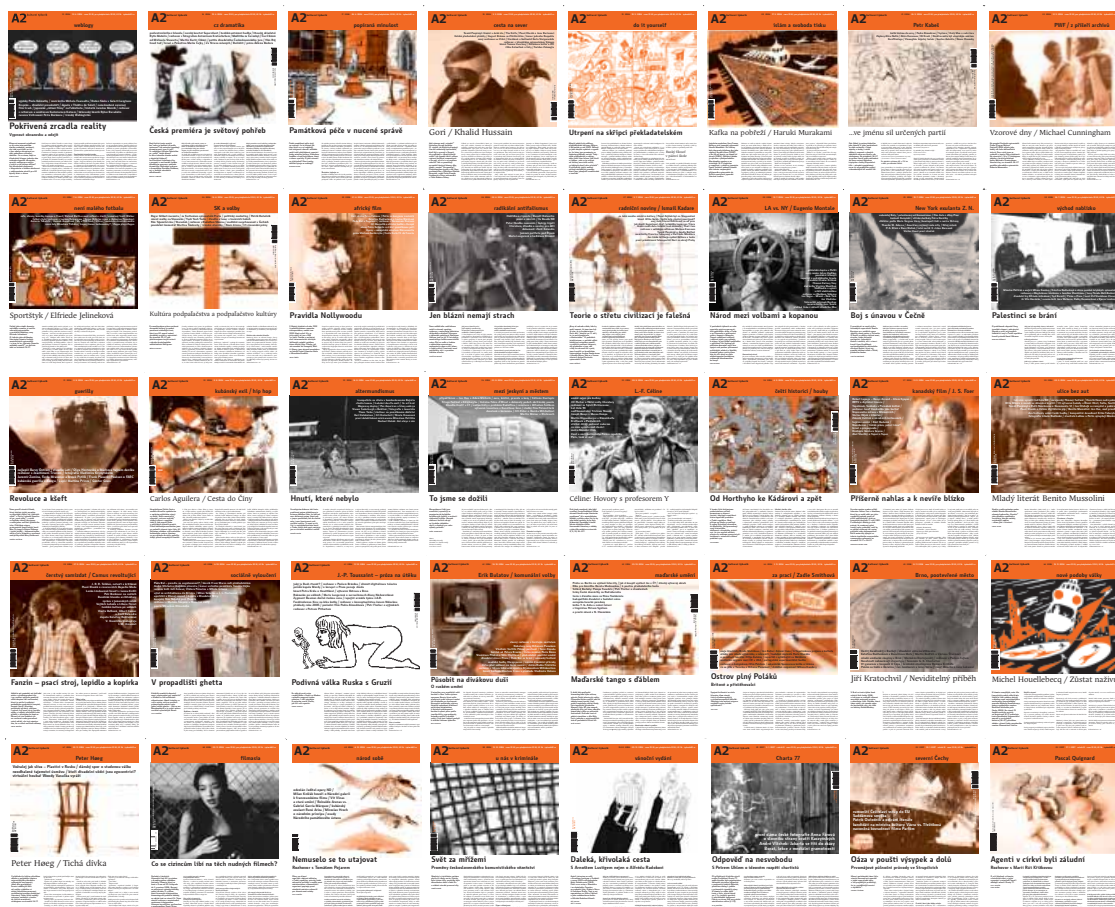
- ☐ Složenkou A (na základě údajů ze složky, kterou od nás obdržíte, lze platit převodem)
☐ Fakturou uveďte prosím IČ DIČ
☐ prostřednictvím SIPO, uveďte prosím spojovací číslo

Pro uplatnění studentské slevy prosím zašlete potvrzení o studiu (fax nebo e-mail v jpg)

Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
 tel. 225 985 225, fax 225 341 425, SMS 605 202 115, e-mail send@send.cz, www.send.cz

cannA2bis

literatura / hudba / společnost / film / politika / divadlo
 výtvarné umění / recenze / rozhovory / esej / nové knihy
 cd a dvd / komentáře / beletrie / zkratka / kulturní tipy
 glosy / reportáž / par avion / komiks / galerie

MONSTRABARET FREDA BRUNOLDA UVÁDÍ
 HOVORY Z REZIDENCE
 SCHLECHTFREUND

ovšem

Někteří novináři, jsou svým psaním nerozdělně spjati s fenoménem, jemuž pravidelně věnují pozornost, třeba s válečným zpravodajstvím. Novinář Jiří X. Doležal píše hlavně o marihuaně. Už to dělá strašně dlouho a velmi se opakuje. Musel také přibrat nová témata, protože to marihuanové téměř dokonale spálil. Otázkou ale je, zda jeho místy až křečovitě hysterická demytizace trávy mýtů slavila úspěch tam, kde je ho třeba: u té větší, starší, konzervativnější části veřejnosti. Nemyslím si to. Namísto toho se rozesmátý novinář stal v devadesátých letech guruem těch, kteří dávno hulí, a jen je utvrdil v jejich vztahu k zelenému kouři. K čemu je takové psaní? Psavec, který se nebál veřejně zdůrazňovat, že chodí ozbrojen, demonstračně balil jointa před televizními kamerami a v průběhu let se z vlasteneckého hololebce stačil myšlenkově proměnit v hinduistu nebo snad na chvíli i v buddhistu, na veřejnost nutně působit jako mimozemšťan. Pak už byl jen krok k tomu začít si myslet, že za jeho extravaganci může právě a jen marihuana. Jistě to míní dobře. Už méně jistě je, zda tu jeden novinář pomohl marihuaně, nebo marihuana pomohla jednomu novináři.

Irina Kellyová

Když se vydával pražský primátor na vrchol Mount Everestu, provázely to rozporuplné reakce. Nyní se již blíží primátorův triumfální návrat, 18. května totiž zdolal střechu světa a s omrzlým malíčkem se vrátil úspěšně přes zónu smrti do základního tábora. Mezi tím měli na pražské radnici tak trochu pracovní dovolenou. Radní si v klidu vybrali své, taktéž dlouho odkládané dovolené, a ti, kteří zůstali v práci pro lid pražský, se zrovna nepřetřhli. Jak později i umírnění opozičníci na veřejnosti prohlašovali, město sice fungovat nepřestalo, ale nic důležitého se za dobu primátorovy nepřítomnosti nestalo. Zatímco kohorta Bémových nohsledů až otrocky tlumočila exkluzivní zprávy z Himálaje, utíkal po celou dobu primátorova výletu čas na klíčová rozhodnutí. Ne že by šlo o život, ale důležité manažerské kroky zamrzly v Praze, největší ekonomice Čech, stejně jako podle Bémovy manželky Radky omrzl v horách primátorův malíček. Snad dokáže primátor horolezec po svém návratu i s omrzlým prstem odhlasovat, zda se Praha zadluží nebo ne.

Jakub Mračno

Americká organizace literárních kritiků National Book Critics Circle (údajně je v ní na 700 aktivních kritiků) vyhlásila v dubnu kampaň Save Book Reviews (Zachraňme knižní recen-

ze!). Ta vznikla na základě dojmu sdružených kritiků, že v denním tisku mizí prostor věnovaný recenzím knih. Konkrétně třeba deník Atlanta Journal Constitution propustil svého dlouholetého editora knižních recenzí. S tímto trendem však můžeme současně sledovat i trend opačný, tedy rostoucí počet recenzí na nejružnějších blozích. Například Dan Wickett, kontrolor kvality v továrně na auta, na svém blogu loni publikoval 95 knižních recenzí, což je prý jen polovina z těch, které vyšly v atlantských novinách! Je jisté, že žádný blog nikdy nedosáhne takové návštěvnosti, jako mají prodej papírové noviny, nicméně ti, kdo ho navštíví, jdou za konkrétní informací, zatímco v novinách mnoho čtenářů kulturní rubriku přeskochí. Podle spisovatele Richarda Forda však mají tištěné noviny zodpovědnost nejen vůči vydavateli (tedy generovat zisk), ale i vůči svým čtenářům (tedy poskytovat jim určitý přehled), a tato zodpovědnost blogerům odpadá. Možná i proto píší méně ohleduplně. Jakkoliv je petice Zachraňme knižní recenze! bohulibý akt, nejvíce se ze strany knižních kritiků tak úplně nezištně. Třeba si jen neumějí založit vlastní blog!

Jiří G. Růžička

Závažnost prezidentova boje proti spiknutí environmentalistů, klimatologů a politiků

v hnutí proti globálnímu oteplování (tedy podle jeho slov „jiné inkarnaci tradičního levičáctví“) se pokusili 16. května zlehčit aktivisté Greenpeace. Nebrali přitom vážně Klausova slova vyřčená při pražské prezentaci jeho nové knihy Modrá, nikoli zelená planeta – „Každý z environmentalistů by měl být deset let ticho, kát se a omluvit se.“ Význam varování Václava Klause před hrozcím vznikem nového náboženství a okleštěním svobody na autogramiádě v kavárně Slavia přitom podtrhovala přítomnost herečky ze známé telenovely Ordinance v růžové zahradě Daniely Šinkorové i někdejšího ředitele komerční televize Vladimíra Železného, nad nímž visí hrozba několikaleťového vězení za neplacení daní a poškozování věřitele (o 10 miliardách korun se zmiňovat nebudeme). Místo omluv přišli (aktivisté) s rádobyvtipnou konkurenční knihou Placatá, nikoli kulatá Země, kterou předváděl jeden z nich, jenž měl nasazenou gumovou hlavu hlavy státu. Ještě že celkové vyznění prezidentova záslužného boje podpořili v údajně veřejnoprávní televizi a také v Lidových novinách jeho intelektuální fámulové z CEP (Centra pro ekonomiku a politiku, založeného roku 1998 Václavem Klausem). Jinak by se událost opravdu zvrhla v naprostou frašku.

Filip Pospíšil

A2 kulturní týdeník, Americká 2, 120 00 Praha 2, tel. 222 510 205, 222 510 151, redakce@tydenikA2.cz, prijmeni@tydenikA2.cz, tydenikA2.cz. Vydává Kulturní týdeník A2, s. r. o. Šéfredaktorka Libuše Bělunková. Zástupce šéfredaktorky Filip Pospíšil. Redakce Karel Kouba, Marta Ljubková, Jiří G. Růžička, Lukáš Rychetský, Ondřej Slaček, Aleš Stuchlý, Petr Vaňous. Báseň na s. 5 vybírají Petr Borkovec a Vratislav Färber. Editorka Věra Becková. Design a typografie Helena Šantavá. Grafická úprava a sazba písmy Andulka © Storm Type Foundry a Botanika © Suitcase Type Foundry Marek Naglmüller. Manažer Jan Vávra. Počítačová podpora Lukáš Fairaisl. Sekretariát Marcela Mojžíšová. Distribuce Josef Píša – distribuce@tydenikA2.cz. Inzerce Milan Greguš – inzerce@tydenikA2.cz (222 510 227). Tisk Moravská typografie, a. s. Předplatné zajišťuje jménem vydavatele SEND Předplatné (225 985 225). Rozšiřuje Mediaprint & Kapa Pressegrasso, spol. s r. o. Registrace MK ČR E 16272, ISSN 1801-4542. Vychází s podporou Ministerstva kultury ČR a International Visegrad Fund. Nevyžádané rukopisy se nevracejí.